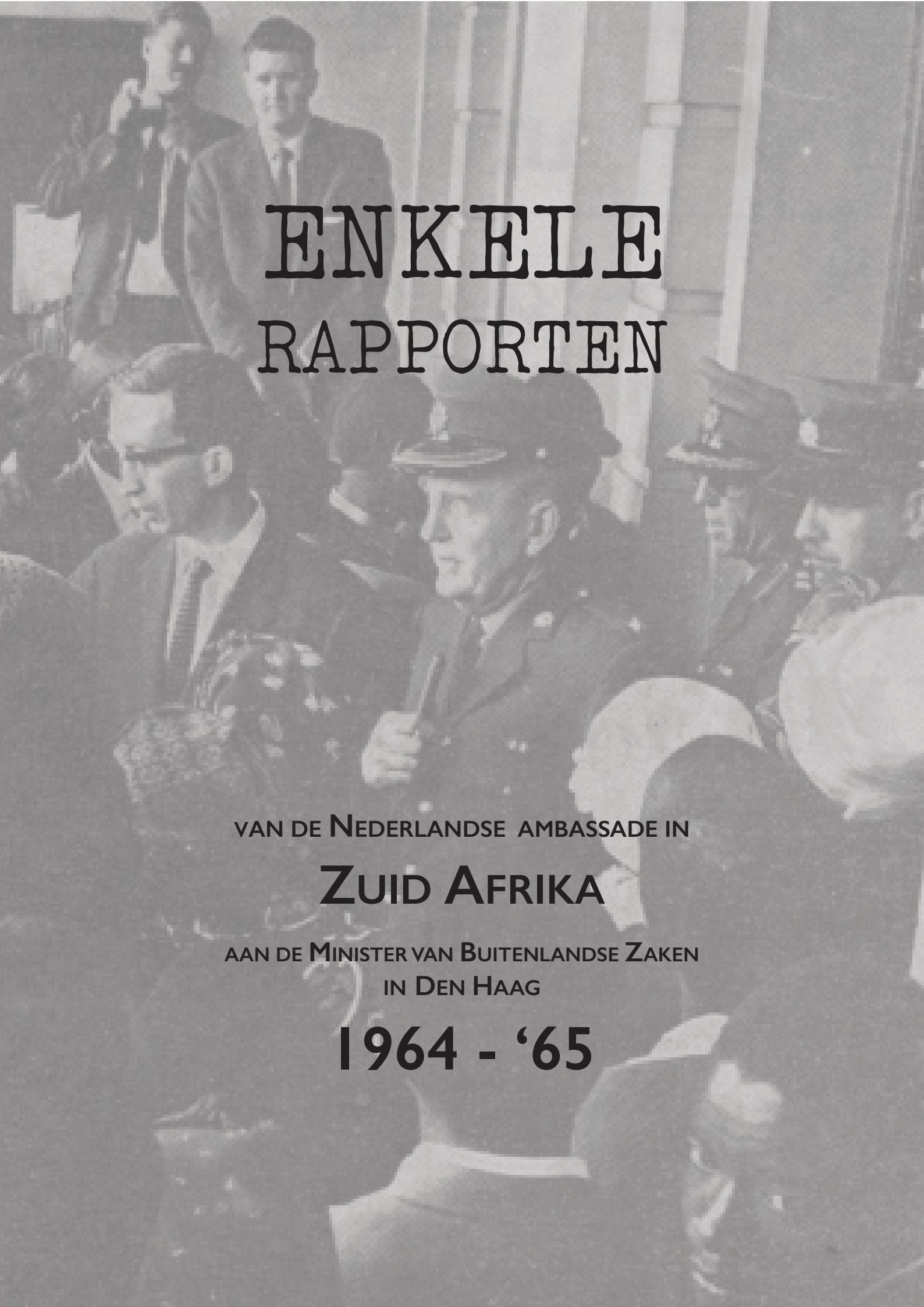




ENKELE RAPPORTEN

VAN DE NEDERLANDSE AMBASSADE IN

ZUID AFRIKA

AAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN
IN DEN HAAG

1964 - '65

Enkele rapporten
van de Nederlandse ambassade in Zuid Afrika
aan de Minister van Buitenlandse Zaken in Den Haag
1964 - '65

ENKELE RAPPORTEN

VAN DE NEDERLANDSE AMBASSADE IN

ZUID AFRIKA

AAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE
ZAKEN IN DEN HAAG

1964 - '65



Coen Stork op bezoek bij Chief Albert Luthuli in Natal

VOORWOORD

Een samenloop van omstandigheden maakte van mijn tweede plaatsing Pretoria, van 1963 tot 1966, de meest emotionele en spannende post in de Buitenlandse Dienst. Bij aankomst trof ik er Jan van den Berg als Ambassadeur, Louis Ravesloot als tweede man en Jo Braaksma als gefrustreerde Raad voor de Pers en Culturele Zaken. Van den Berg zat er al twaalf of dertien jaar, bewonderde de Afrikaners en zag in hun beleid van “gescheiden ontwikkeling” de enige oplossing voor het land van zijn hart. In ons land was dat steeds minder het geval en de Connie Braams en Sietze Bosgra’s waren sterk in opkomst.

Van den Berg voelde het oor van Den Haag niet meer te hebben, en besloot er uit te stappen, twee jaar vóór zijn pensioensleeftijd. BZ-Minister Luns kon niet makkelijk een opvolger vinden voor deze problematische post, waardoor Louis Ravesloot relatief lang de leiding had. Het werd tenslotte Han Helb die begin ‘64 aankwam. Daar moest de grote Nederlandse kolonie wel even aan wennen. Hij verlegde koers en activiteiten van de ambassade zonder omwegen en zocht bv. al snel contact met het Christelijk Instituut van Ds. Beyers Naudé, niet bepaald een vriend van het regime.

Zelf was ik door jonge - uiteraard blanke - advocaten in Johannesburg overtuigd geraakt van het fatsoen en het gelijk van de meer progressieve politieke krachten in het land. Eén van hen, George Bizos, als advocaat betrokken bij het zogenaamde Rivonia proces, vroeg mij met nadruk om daarvoor Nederlandse journalistieke belangstelling te genereren. “Er stonden doodstraffen op het spel.”

Via André Spoor deed ik mijn best. Zonder resultaat. Twee gelijkgezinde Amerikaanse diplomaten, John Miles en Ted Nelson, en ik besloten toen dat wij beurtelings alle zittingen van de slotfase van het proces zouden bijwonen voor rapport aan onze superieuren. De neerslag daarvan - althans mijn bijdrage - door Helb ook ongewijzigd doorgezonden aan het Ministerie, gaan hiernevens.

Daaraan toegevoegd zijn de volledige tekst van Mandela’s fameuze beginselverklaring van 20 april 1964 en een paar andere van mijn gerelateerde berichten.

Het bezoek aan Luthuli was van belang om vast te stellen of deze drager van de Nobelprijs voor de Vrede accoord ging met het toepassen van sabotage door het ANC. Aan het ‘Volkskongres oor Kommunisme’ nam de Nederlander prof.dr. Gijsbert Kuypers van de VU in Amsterdam deel.

John Harris was de eerste blanke die door het apartheidsregime werd opgehangen. Hij was geen communist, lid van Alan Paton’s Liberal Party (de enige vóór algemeen kiesrecht, een vloek in de kerk van apartheid), wier voorlieden in Pretoria, Adelaine en Walter Hain, mijn beste vrienden waren. Beiden waren verklaard tot “banned person”, en konden daardoor niet spreken op de herdenkingsdienst voor Harris op de begraafplaats in Pretoria. Voor hen deed de 14-jarige zoon Peter Hain het woord.

Bij deze kleine bijeenkomst was ik aanwezig (zonder medeweten van Helb) vanwege mijn vriendschap met de Hains en Ann Harris.

Coen Stork
September 2016

INHOUD

1. Zuid-Afrika politiestaat? 05 maart 1964	9
2. Rivonia-proces 12 maart 1964	19
3. Volkscongres over communisme 10 april 1964	27
4. Rivonia-proces 1 - Mandela's verklaring 24 april 1964	43
5. Statement of Nelson Mandela at the Supreme Court, Pretoria 20 april 1964	49
6. Rivonia-proces 2 - Walter Sisulu getuigt 29 april 1964	71
7. Rivonia-proces 3 - Verhoor en kruisverhoor van o.a. Mbeki, Bernstein en Kathrada 29 mei 1964	83
8. Rivonia-proces 4 - De betogen en de uitspraak 11 juni 1964	111
9. Brief Nelson Mandela aan Coen Stork 11 juni 1964	119
10. Rivonia-proces 5 - Vonnis 22 juni 1964	121
11. Rivonia-proces 6 - Geen beroep 26 juni 1964	133
12. Rivonia-proces (slot) 26 juni 1964	135
13. De wapenstilstand is voorbij / A.R.M. manifest 10 juli 1964	145
14. Rivonia and after 31 juli 1964	151
15. Rise and fall van de African Resistance Movement 25 augustus 1964	155
16. Politieke ontvoeringen en processen 4 september 1964	163
17. Politieke processen, oud en nieuw 18 september 1964	169
18. 90-Dagen in theorie en in praktijk 18 september 1964	175
19. Processen, sabotage en arrestaties 25 september 1964	183
20. De zaak - Harris 5 maart 1965	187
21. Een bezoek aan Luthuli 31 maart 1965	189
22. De executie van John Harris 8 april 1965	195

Kaapstad, 5 maart 1964.

No. 853/194.

Zuid-Afrika politiestaat?

MIN. VAN	10
DR. DAM/AF	
MOED.	10
Foteno. 8174/64	Agno. 28292
DOSSIER	311.31

Zd. Afrika

Enkele weken geleden vond te Londen een openbare bijeenkomst plaats van het Christian Action's Defence and Aid Fund, waar als voornaamste sprekers optraden Dr. Joost de Blank, zojuist afgetreden als aartsbisschop van Kaapstad, en de Britse advocaat Tom Kellock, die parlamentscandidaat was voor de (Britse) Liberal Party. Volgens rapporten die hier in de pers verschenen sprak Kellock over zijn ervaringen gedurende zijn recente, eerste, bezoek aan Zuid-Afrika, waar hij ongeveer twee maanden verbleef. Hij wijdde daarbij uit over de atmosfeer van een politiestaat die hij zou hebben aangetroffen en noemde als voorbeelden dat vele van de mensen met wie hij over politiek praatte er de voorkeur aan gaven dit in de openlucht te doen, uit vrees voor verborgen microfoons. Advocaten hielden soms hun besprekingen in de gang, omdat zij hun bureaux niet meer vertrouwden. Hij verwees ook naar de talloze arrestaties op politieke gronden en de beweringen over martelingen door de politie die herhaaldelijk tijdens processen, in de pers en in het Parlement opduiken.

De "Sunday Times" (Johannesburg), met een oplaat van 400.000 het ook door de Afrikaner meest gelezen blad in Zuid-Afrika, reageerde in een hoofdartikel fel op Kellock's beschuldigingen: "Mr. Kellock is talking nonsens.....Wij hebben in "Zuid-Afrika b.v. een vrije pers, waarin de regering dikwijls "het voornaamste mikpunt van de critiek is.....Wij hebben in "Zuid-Afrika een vrij, ongebreideld Parlement.....Dan is er de "rechterlijke macht. Niemand kan, of probeert zelfs maar de "onafhankelijkheid of de integriteit van onze rechtspraak in "twijfel te trekken. Iedere burger, hoe onaanzienlijk ook, gaat "de rechtszaal binnen met de zekerheid dat hij scrupuleus

Zijner Excellentie
de Heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.-

-2-

"eerlijk gehoord zal worden, ook al neemt de Staat zelf het
"tegen hem op. Zou dit mogelijk zijn in een politiestaat?"

Mede naar aanleiding van de V.N.-motie tot vrijlating van alle politieke gevangenen in Zuid-Afrika, die critiek inhield op de Zuid-Afrikaanse rechtspraak, is de onafhankelijkheid van deze rechtspraak de laatste maanden veelvuldig onderwerp van felle discussie in dit land geweest. Toonaangevend voor de conclusie waartoe ook vele tegenstanders der regering, althans in Verenigde Partij-gelederen, komen, is bovenaangehaalde kanttekening van de hoofdredacteur van de "Sunday Times". Voor de onpartijdige toeschouwer is dit echter een kwestie die minder eenvoudig kan worden afgedaan. Om slechts een voorbeeld te noemen: De verhalen over mishandeling door de politie van merendeels niet-blanken die werden gearresteerd onder de 90-dagen clausule (die in feite echter onbeperkte detentie mogelijk maakt) en dan soms later als staatsgetuigen optreden, zijn daarvoor te talrijk en te substantieel en de reacties van magistraat of rechter te gedesinteresseerd. Tijdens het Rivonia-proces vroeg een staatsgetuige aan de rechter waarom de politie het toch wel nodig had geoordeeld hem te slaan en te schoppen toen hij zijn verklaring aflegde. Rechter de Wet reageerde als volgt: "You can tell the police. Your complaint will be investigated." De getuige verklaarde dat hij reeds bij de politie geklaagd had, maar dat er niets aan gedaan was. De rechter zeide daarop tot de staatsaanklager: "I take it you will inquire, I am not going to do it", en voegde daaraan toe dat hij slechts belangstelde in het getuigenis.

Eveneens tijdens het Rivonia-proces werden enkele weken geleden twee Bantoes op de publieke tribune gearresteerd. Eén van hen is de vrouw van één der 10 beschuldigen. Toen de verdediging hierover onmiddellijk bij de rechter protest aantekende, was diens antwoord, dat hij niet kon inzien hoe dit incident de loop van het recht vermocht te beïnvloeden, daar het tijdens de theepauze plaats vond en hij besloot: "The police presumably had good reasons for doing what they did". Het is opvallend dat sinds dit incident en sinds de politie data begon op te nemen van niet-blanke toeschouwers op de publieke tribune, er bij het

Rivonia-proces zo goed als geen niet-blanken meer op de publieke tribune aanwezig zijn. Voorheen was het niet-blanke deel van de tribune dikwijls tot de laatste plaats bezet. Eén der advocaten van de beklaagden stelde het in een privégesprek aldus: "As a black man you have to be a hero to attend this trial". De atmosfeer in de rechtszaal is er niet vrijer op geworden sinds de Staat daar, in de persoon van de aanklager en de politie, de regeling van de gang van zaken steeds meer aan zich trekt.

Ik moge hier tevens nog vermelden dat twee advocaten, die niet in dit proces betrokken zijn, maar wel bij andere gelijksoortige processen die momenteel lopen, en traditiegetrouw de vrijheid hadden genomen om in de banken van de verdediging gedurende enige tijd het proces te volgen, door de politie verwijderd werden. Tenslotte werd enkele dagen geleden aan een Amerikaanse diplomaat en één mijner medewerkers door de staatsaanklager het recht ontzegd het proces te volgen vanuit de ongebruikte jurybank, waar bij de aanvang van het proces officiële waarnemers geplaatst werden, daar op de publieke tribune het gesprokene niet gehoord kan worden. Dr. Yutar motiveerde zijn eigenmachtigde beslissing met verwijzing naar wat er de dag tevoren in de jurybank plaats had gevonden. Blijkbaar had toen de Amerikaanse Prof.Dr. Gwendolen Carter ("The Politics of Inequality") door haar gelaatsuitdrukking tijdens het effectieve kruisverhoor van een staatsgetuige door advocaat Berrangé - reeds bekend uit het Treason Trial - de aanklager uitermate geïrriteerd, hetgeen nog verergerd werd doordat zij, onmiddellijk na de verdaging, woof naar de hoofdbeklaagde Nelson Mandela ter beantwoording van zijn groet.

De onafhankelijkheid van de rechterlijke macht kan uiteraard sterk beïnvloed worden door de maatstaven die de Minister van Justitie bij zijn benoeringen aanlegt. Minister Vorster is hier voorzichtig te werk gegaan, hetgeen hij zich waarschijnlijk kan permitteren na de reeks van aanwijsbaar politieke benoeringen door zijn voorganger Swart (thans Staatspresident) en Erasmus (thans Ambassadeur te Rome). Zoals ook de International Committee of Jurists enige maanden geleden constateerde, zijn er van overheidsbemoeienis bij de hogere

rechtspraak vooralsnog geen aanwijzingen. Bij de magistratuur is dit minder zeker. Een interessant recement gebeuren in dit verband was het gerechtelijk onderzoek naar de dood tijdens detentie onder de 90 dagen clause van Looksmart Ngudle. De reeds eerder genoemde advocaat Berrangé, die hier optrad namens Ngudle's weduwe, wilde aantonen dat Ngudle zich in zijn cel had opgehangen als gevolg van zijn behandeling door de politie. Daartoe wilde hij aan de hand van getuigenverklaringen het bestaan bewijzen van "a brutal and systematic technique of ill-treatment" van de 90 dagen arrestanten. Nadat de eerste getuige zijn, voor de politie bezwarende, getuigenis had geleverd, werd het onderzoek verdaagd. Bij de hervatting verklaarde de magistraat verdere getuigenis van deze aard niet toelaatbaar daar het niet relevant was met betrekking tot de dood van Ngudle. Berrangé trok zich daarop terug en de magistraat stelde vast dat Ngudle zich opgehangen had en dat zijn dood niet het gevolg was geweest van enige daad of nalatigheid die iemand anders ten laste zou kunnen worden gelegd.

Ofschoon ik mij aansluit bij die waarnemers die melden dat er van overheidsinmenging bij de (hogere) rechterlijke beslissingen geen sprake is, is er, meen ik, toch nog een ander facet waardoor niet alle twijfel aan het gehalte van de rechtspraak in dit benarde land wordt weggenomen. Zeer subtiel werd dit onder woorden gebracht op het laatste jaarlijkse congres te Kaapstad van het S.A. Institute of Race Relations door Professor M.F. Prestwich, hoofd van de faculteit Geschiedenis en Politieke Studiën aan de Universiteit van Natal. Hij zeide in een referaat getiteld "Power structures in South Africa":

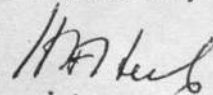
" I think I have noted lately, in some judicial pronouncements, and in some statements by former members of the Judiciary, a tendency to accept almost automatically that in some particular case in which (say) the Minister for Justice is not willing to disclose his reasons for acting, it must be assumed that he has no doubt good reasons for doing so, and a tendency to interpret the Rule of Law in a minimal and technical sense. There is also a striking absence of criticism of legislation from the bench, which British judges have in

"the past not infrequently uttered even when they were dutifully enforcing the law of which they disapproved, and which in some instances led to its amendment.".....

"What does seem to me to be happening here and now is something like this. The intellectual convictions and pre-suppositions on the nature of the social good which no judge can escape, and which must to some extent colour his interpretation of the Law, seem to me to be steering a shift from a predominantly individualist and (in the British sense) liberal character to one in which reason of state - almost in an early Stuart sense - carries greater weight. If my diagnosis is at all correct, this is a source of strength to the government."

De in de aanhef genoemde Kellock heeft de "Sunday Times" inmiddels replek gegeven in een ingezonden brief. Hij herhaalt hierin zijn bewering dat de bezoeker die niet geheel en al toerist blijft, de atmosfeer van een politiestaat moet onderkennen en hij verwijst naar de opsluitingen zonder vorm van proces onder omstandigheden die volgens Zuid-Afrikaanse medische specialisten "onmenselijk, niet te rechtvaardigen" zijn; de huisarresten etc., wederom zonder proces en zonder beroep; de mogelijkheid tot detentie van gevangenen na de voltooiing van hun straf; de "banning orders" die dienen om de politieke oppositie de mond te snoeren. Dit alles creëert voor hem de atmosfeer van de politiestaat en hij besluit: "Is this really nonsense or is the truth that this atmosphere has crept upon you in South Africa so that those who live there do not know how serious the curtailment of the freedom of the individual has become?"

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

Kaapstad, 12 maart 1964.

No. 882/311.

Rivonia-proces

MIN. VAN BUITENLANDSE ZAKEN
DIR. <i>JAM/AR</i>
INGEK. 17 MARCH 1964
Ex. no. <i>F3423/64</i> <i>43054</i>
DOSSIER <i>9.11.30 Rd Afrika</i>

Nu de Staat zijn aanklacht in het grote sabotage- en samenzweringsproces te Pretoria heeft afgehandeld, moge ik Uwer Excellentie een kort overzicht geven van de huidige stand van zaken.

Zoals ik reeds eerder mocht berichten werden op 10 oktober 1963 6 Bantoes, 4 Blanken en 1 Indiër beschuldigd van een groot aantal sabotagedaden en overtreding van de Suppression of Communism Act en de General Law Amendment Act. Op 30 oktober 1963 werd de aanklacht, die opgesteld was door Dr. Yutar, de Adjunct Procureur Generaal, vernietigd door de Rechter President van Transvaal, De Wet. Twee weken later diende Dr. Yutar een tweede dagvaarding in, waarin het aantal ten laste gelegde sabotagedaden was teruggebracht van 222 tot 199 en enige nadere bijzonderheden verschaft werden. Hoewel deze nieuwe dagvaarding niet wezenlijk verschildte van de oorspronkelijke, wees rechter De Wet een hernieuwd verzoek tot vernietiging thans af. Op 3 december 1963 begon het eigenlijke proces met een uitvoerige verklaring van Dr. Yutar over aard en omvang van de ten laste gelegde sabotagedaden en de samenzwering tegen de Staat. Hij zeide een groot aantal documenten en 256 getuigenverklaringen als bewijs te zullen aanvoeren. De sabotagedaden zouden gepleegd zijn door de in 1961 opgerichte militaire afdeling van het African National Congress, Umkonto we Sizwe (Spear of the Nation). Het hoofdkwartier daarvan, het National High Command, zou gevestigd geweest zijn in een huis te Rivonia, een buitenwijk van Johannesburg, waar op 11 juli 1963 het grootste deel van de beklaagden bij verrassing werd gearresteerd. Het National High Command, waarin 7 der beklaagden zitting zouden hebben gehad, zou zich eerst hebben willen beperken tot het saboteren

Zijner Excellentie
de Heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.-

-2-

van regeringsgebouwen en -installaties, vervoersverbindingen, electriciteitscentrales etc. Wanneer de regering dan nog niet zou willen "luisteren" zou worden overgegaan tot het voorbereiden en uitvoeren van een guerilla. Voor dit laatste zouden reeds grote aantallen recruten voor militaire opleiding naar het buitenland gesmokkeld en aanzienlijke sommen gelds verzameld zijn.

Zoals gezegd was het aantal beschuldigten oorspronkelijk 11. Tegen één van hen, B.A. Hepple, een Johannesburgse advocaat en voormalig lector in het Recht aan de universiteit aldaar, liet de Staat, nog vóór de eigenlijke aanvang van het proces, de aanklacht vallen, daar hij zich als staatsgetuige had opgegeven. Hij werd daarop in vrijheid gesteld en vluchtte enkele weken later het land uit. Een tweede blanke beschuldigde, de Johannesburgse procureur J. Kantor, werd er voornamelijk van beschuldigd deel te hebben gehad in de financiering van de inrichting van het hoofdkwartier en andere geldelijke steun. De staatsaanklager en de politie speelden een waar kat-en-muis-spel met hem: vóór Kerstmis werd hij op R 10.000 borgtocht vrijgelaten, eind januari weer gearresteerd en enkele weken later weer op borgtocht vrijgelaten. De dag daarop diende zijn advocaat, die los stond van het verdedigings-team voor de overige beklaagden, een verzoek in tot ontslag van rechtsvervolging, waarop toestemmend werd beschikt. Rechter de Wet zeide dat er "no case" tegen hem was, maar deze man had dus van begin augustus 1963 tot begin maart j.l. in het gevang gezeten (met aftrek van de 2 korte borgtocht-perioden), aanvankelijk onder de 90-dagen clause, en zijn praktijk is geruïneerd.

In de rangorde waarin zij door de Staat steeds genoemd worden, zijn de overgeblevenen: Nelson Mandela, Walter Sisulu, Dennis Goldberg, Govan Mbeki, Ahmed Kathrada, Lionel Bernstein, Raymond Mhalaba, Elias Motsoaledi en Andrew Mlangeni. Van hen waren Mandela, Sisulu en Mbeki topfiguren in het African National Congress, dat in 1961 verboden werd en toen ondergronds werd. Te oordelen naar wat de Staat heeft aangevoerd, zijn zij het zwaarst belast. Naar ik vernam zouden Kathrada, Bernstein en Mhalaba nog een kans hebben onschuldig verklaard te worden. Van de beklaagden stonden Mbeki, Kathrada en Bernstein als communisten door de

overheid aangemerkt. Sommige bronnen zeggen dat Sisulu een "fellow-traveller" geweest zou zijn.

Na het horen van 170 getuigen heeft de Staat zijn zaak nu beëindigd. Onder de getuigen bevonden zich Bantoes, die als personeel hadden gewerkt op het huis te Rivonia en in enkele gevallen 7 maanden lang in hechtenis werden gehouden. Verder waren er diverse fabrikanten en handelaars die getuigden over bestellingen voor materiaal waaruit landmijnen zouden kunnen worden vervaardigd. Enkele der belangrijkste staatsgetuigen waren echter Bantoes die sabotage hadden gepleegd en belangrijke posities in Umkonto we Sizwe hadden ingenomen. Hun identiteit werd door het Hof beschermd. Onder de ingediende documenten bevinden zich verschillende stukken in het handschrift van de hoofdbeklaagden. Groot belang wordt door de Staat gehecht aan een plan tot invasie van de Republiek van buitenaf. Het proces is nu verdaagd tot 7 april a.s., de datum waarop de verdediging aan het woord komt.

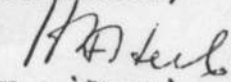
Voor zover nu valt te overzien is Nelson Mandela de centrale figuur in dit proces. Zoals U bekend moge zijn, werd hij in november 1962 tot 5 jaar veroordeeld wegens het verlaten van het land zonder geldige papieren en het aanzetten tot staking ten tijde van de Republiekwording. Het is reeds bekend dat Mandela van januari tot juli 1962 bezoeken bracht aan een groot aantal Afrikaanse landen, waar hij bijna zonder uitzondering werd ontvangen door de Staatshoofden of de Eerste Ministers. In die periode bezocht hij ook Engeland, waar hij Gaitskell en Grimond ontmoette. Hij zal waarschijnlijk niet ontkennen dat dit een "fund raising mission" was. Er zijn tevens aanwijzingen dat hij de verantwoordelijkheid voor de oprichting van Umkonto we Sizwe en de daardoor gepleegde sabotagedaden op zich zal nemen. Het is mogelijk dat hij door de verdediging zeer uitvoerig gehoord zal worden over de motieven die hem gebracht hebben tot het volgen van een politiek van geweld. Belangrijke aspecten, zoals samenwerking met communisten, zouden hierbij wellicht ter sprake kunnen komen. Dit alles wordt hier met spanning afgewacht. Geruchten doen de ronde over belangrijke figuren, zoals de President van de Liberale Partij, Alan Paton, die ermede zouden hebben ingestemd als getuigen à décharge op te treden. Ook wordt er

gespeculeerd over de straffen die opgelegd zullen worden -
- doodstraffen zijn niet uitgesloten.

Het valt te verwachten dat de verdediging - welke op 7 april a.s. begint - een zeer grote belangstelling in binnen- en buitenland zal trekken alleen reeds vanwege de politieke implicaties van het proces. In zekere zin kan men immers zeggen dat niet alleen de hierboven genoemde verdachtes terecht staan doch eigenlijk ook de gehele apartheidspolitiek der regering. De wereldpers (wellicht ook vertegenwoordigers van belangrijke Nederlandse bladen?) zal ongetwijfeld in grote getale acte de présence geven.

Maar wat zal er gebeuren als een figuur als Mandela, die zijn schuld, in enge zin, niet zal ontkennen maar uiteindelijk de regering verantwoordelijk stelt voor de gepleegde daden, ter dood wordt veroordeeld? Een ten uitvoer legging van een doodvonnis zou m.i. zonder enige twijfel de rassensituatie alhier blijvend vergiftigen en Zuid-Afrika's positie in de wereld, zowel bij vriend als vijand, op gevaarlijke wijze kunnen benadelen afgezien nog van de begrijpelijke emotionele reacties welke hierdoor zouden worden opgewekt. Zal Dr. Verwoerd in een dergelijke situatie tot het verlenen van gratie adviseren of zal hij zich gedwongen voelen dit niet te doen om in dit soort zaken geen precedent te scheppen? Zullen of kunnen bevriende regeringen op een bepaald ogenblik trachten ten gunste van Mandela te interveniëren en welke regeringen zullen zich daartoe geroepen voelen?

De Ambassadeur,


(Mr. H.A. Helb)

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

MIN. VAN BUITENLANDSE ZAKEN	
DIR.	VISIE
INGEK.	14 APR. 1964
Fotom.	74738/64
DOSSIER	57532

911.31/11/afskan

No. 1564/459

Kaapstad, 10 april 1964

Volkscongres over communisme

Zoals ik Uwer Excellentie reeds heb mogen aankondigen is van 31 maart tot 2 april jl. in de Stadszaal te Pretoria het veelbesproken Volkscongres over Communisme gehouden. In november vorig jaar, korte tijd na het opzienbarend bezoek van een kolonel van de Veiligheidsdienst van de Zuidafrikaanse politie aan Ds. Beyers Naudé i.v.m. de beweerde diefstal van Broederbond-documenten - een zaak, welke volgens de minister van Justitie nog steeds in onderzoek is -, deed Prof. A.D. Pont van de Universiteit van Pretoria in een Afrikaanstalig Zondagsblad een felle aanval op het Christelijk Instituut en "andere liberalistische bruggehoofden in de kerk". Hij liet deze enkele dagen later volgen door een voorstel tot het bijeenroepen van een nationale conferentie over het Communisme. Met grote voortvarendheid werd zijn suggestie omgezet in de oprichting van het Anti-Communistische Actie Comité, onder voorzitterschap van de heer Schalk Botha uit Pretoria. In dit comité hadden verder o.m. zitting genoemde Prof. Pont, Dr. Piet Koornhof (secretaris van de Broederbond), Ds. A.J.V. Burger, scriba van de Algemene Synode van de N.G. Kerk en nog andere dominees en een enkel nationalistisch parlamentslid. De Engelse deelname in het comité bestond uit de ex-journalist Ivor Benson die gedurende het afgelopen jaar de aandacht heeft getrokken met zijn radiopraatjes tegen alles wat maar "liberalistisch" getint is, Dr. S.F. Allen, een predikant van de "Church of England" in Zuid-Afrika en S.E.D. Brown, redacteur van "The South African Observer", een maandblad dat nauwe connecties heeft met de beweging van Sir Oswald Mosley. Het secretariaat werd gevoerd door de heer G.H. Beetge, hoofdsecretaris van de Blanke Bouwerkers Vakbond te Pretoria. Het initiatief van dit comité werd toegejuicht in de Afrikaanstalige pers in de Transvaal. "Die Burger" stond er echter anders tegenover. De Kaapse courant zag de actie als een typische uiting van de eng-nationalistische geest in de Transvaal en vreesde dat het congres licht zou kunnen uitgroeien tot "een werktuig van hysterie, ambitie en wraak". Het Comité is toen naarstig gaan zoeken naar een bredere basis voor het congres die het, althans

Zijner Excellentie
de Heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE

- voor -

voor de Afrikaner, meer acceptabel zou maken. Het Comité slaagde erin een groot aantal bekende Afrikaners te overtuigen om hun naam als beschermheer te willen lenen. Ik moge hiervan noemen Odendaal, Administrateur van de Transvaal, Dr. A.J. van der Merwe, Moderator van de Algemene Synode van de N.G.-Kerk en de provinciale Moderator van die kerk, Ds. A.J.G. Oosthuizen, voorzitter van de Algemene Vergadering van de Nederduits Hervormde Kerk en zijn scriba, Dr. T.F.J. Dreyer, Dr. A.J. Venter, voorzitter van de Synode van de Gereformeerde Kerk, Prof. S.P. van der Walt van de Universiteit van Potchefstroom, de rectoren van de Universiteiten te Stellenbosch (Prof. Thom), Pretoria (Prof. Rautenbach), Suid-Afrika (Prof. Pauw), Potchefstroom (Prof. Bingle) en de Oranje Vrijstaat (Prof. Groenewoud). Voorts bevonden zich onder de beschermheren ook de vroegere Commandant-Generaal van het leger H.B. Klopper en de afgetreden politie-commissaris J.A. Brink en ten slotte de Natalse suikerkoning B.G. Hulett en Prof. P.F.D. Weiss, de directeur van het Afrika Instituut. Na deze wapenschouw haalde "Die Burger" bakzeil en gaf zijn steun aan het Transvaalse initiatief.

./.

Dank zij grondige voorbereiding in de nationalistische pers en het hard werkende Comité en ondanks de waarschuwingen in de Engelse pers, bleek dat de belangstelling voor het congres de verwachtingen overtrof. Zoals geplanned werd het congres de dag na Pasen geopend. Een exemplaar van het programma moge ik hierbij voegen. Het aantal gedelegeerden werd door het Comité berekend op meer dan 2400. Zij kwamen uit vele hoeken van de Republiek en meer dan de helft vertegenwoordigde de Afrikaanssprekende kerken. Hoewel het Comité zich alle moeite had gegeven om het congres een zoveel mogelijk "nationaal" (dat wil hier zeggen Afrikaans- en Engels-sprekend) aanzien te geven, was het aantal Engelssprekende deelnemers gering. Engelse referaten werden geleverd door Blythe Thompson, en Prof. Bradshaw van Rhodes University en bovendien (ter wille van de tweetaligheid) door A.M. Verschoor, hoofdredacteur van "Die Vaderland". 5 Referaten waren in het Afrikaans en één in het Nederlands. Elk van de 7 congreszittingen werd geopend en besloten met gebed en gezang in het Afrikaans.

/voorzitter van
de South African
Society,

Volgens de Engelse pers was het doel van het congres niet zozeer een oproep tot actie tegen het Communisme - dat trouwens volgens Minister Vorster in Zuid-Afrika thans volledig is verbijzeld - als wel actie tegen de meest principiële oppositie tegen het regeringsbeleid: "Liberalisten" zoals de Engelse pers en in het bijzonder Afrikaner "afvalligen", zoals men die wil vinden in het Christelijk Instituut. Laurence Gandar, hoofdredacteur van de "Rand Daily Mail", sprak van een "Red Smear Congress" en zag in de organisatie duidelijk de hand van de Broederbond. Inderdaad was de Broederbond op dit congres alom tegenwoordig. Op de openingsavond bevonden zich op het podium Dr. Piet Meyer, voorzitter van de S.A.U.K. en de Broederbond, Dr. Piet Koornhof, secretaris van de Bond en andere prominente Bondsleden als Prof. Pont, Ds. Oosthuizen en Prof. S. du Toit van Potchefstroom.

De belangrijkste referaten van het congres werden geleverd door Prof. B.J. Engelbrecht, Hoogleraar in de Theologie aan de Universiteit van Pretoria, Dr. J.D. Vorster, actaris van de N.G.-Kerk in de Kaapprovincie en broeder van de Minister van Justitie, Prof. P.F.D. Weiss van het Afrika Instituut en Prof. Dr. G. Kuypers, Hoogleraar aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Laatste genoemde was de enige buitenlander, die was uitgenodigd om het congres toe te spreken; ik kom op zijn bijdrage nog nader terug.

Hoewel de organisatie van het congres goed was, vermocht dit toch niet voldoende waardigheid en diepgang te verlenen aan het merendeel der referaten en discussies. Prof. Engelbrecht en Dr. Vorster ontzagen zich niet de meest obscene voorbeelden te gebruiken ter staving van hun emotionele aanvallen op vermeende uitingen van Communisten over de gehele wereld. Het was opvallend dat op het gebied van de Zuidafrikaanse samenleving man en paard zelden werden genoemd, al was de implicatie door de thans veelvuldige gelijkstelling van Communisten en Liberalisten duidelijk. Prof. Engelbrecht keerde zich ook in het bijzonder tegen de Wereldraad van Kerken, die zich verlaagd had door het brengen van het "social gospel" en daardoor een gemakkelijk doelwit werd voor communistische infiltratie. Dr. Vorster, een uiterst "krachtige" spreker, verklaarde dat er natuurlijk een groot verschil bestond tussen Communisten en Liberalisten: "De Liberalist dient steeds de Communist; de Communist echter nooit de Liberalist". Prof. Weiss gaf een uitvoerig overzicht van de activiteiten van het Communisme in Afrika. De opvallende onjuistheden in zijn feitenopgaven van communistische activiteiten in Zuid-Afrika geven echter te denken over de betrouwbaarheid van zijn overig materiaal. Van de drie door mij genoemde Zuidafrikaanse bijdragen was eigenlijk alleen die van Prof. Engelbrecht min of meer systematisch opgebouwd gericht, nl. tegen de Wereldraad van Kerken en sympathisanten daarvan in dit land, zoals de Methodisten Kerk en het Christelijk Instituut. Dr. Vorster en Prof. Weiss gaven een eindeloze opsomming van feiten en feitjes die geen coherent geheel konden vormen.

Zeer belangwekkend was het referaat van Prof. Dr. G. Kuypers. Over zijn bezoek aan Zuid-Afrika en zijn activiteiten hier zal ik Uwer Excellentie nog nader per afzonderlijke brief berichten. Ik zal mij nu slechts bepalen tot zijn aandeel in dit congres. Prof. Kuypers gaf als inleiding een overzicht van de doelstellingen van het Communisme en zette daarna strategie en tactiek van het Communisme tot het bereiken dezer objecten uiteen. Hij verklaarde, dat hij zich in een referaat als dit moest beperken tot enkele hoofdlijnen en hoogstens één "case study". Voor dit laatste nam hij de Nederlandse ervaring met communistische activiteiten in Nederlands Oost-Indië. Hij deed dit met schroom omdat hij op allerlei manieren misverstaan zou kunnen worden. Hij beschreef de communistische opstanden op Java en Sumatra in november 1926, de Nederlandse reactie daarop en hoe deze opstanden in internationale communistische propaganda-organen werden voorgesteld als zuiver nationalistische uitingen. Hij schetste voorts hoe de rassentegenstelling in Indië in de daarop volgende jaren verscherpt werd door toenemende repressieve maatregelen van het Nederlands bestuur, dat

- aldus -

- aldus Prof. Kuypers - al minder onderscheid maakte tussen Communistische en Nationalistische activiteiten en propaganda. Hij noemde in het bijzonder de arrestaties van meer gematigde Nationalisten als Hatta en Sjahrir, naast die van Soekarno. Hij haalde de goede Indië-kenner Colijn aan, die tegenover het "destructieve Nationalisme" van PNI en PSI een vastberaden houding adviseerde. De doorsnee inlander wilde - volgens Colijn - met rust gelaten worden. Hij wenste slechts een goede oogst; de nationalistische beweging, zoals deze zich openbaarde in PNI en PSI was futiel en geenszins een echte volksbeweging, veeleer een actie waar in werkelijkheid slechts een bovenlaagje der bevolking, dun als het zilvervliesje van de rijstkorrel, direct bij betrokken was: 5 of 50.000 van de 50 miljoen. Kuypers vroeg zich af of deze analyse juist was en besloot zijn "case study" met in korte trekken de latere ontwikkelingen in Indië en Indonesië aan te geven. Omdat Prof. Kuypers zijn rede uitsprak als het ware in het hol van de leeuw, achtte ik zijn peroratie van voldoende belang om hier als bijlage enige belangrijke passages daarvan te voegen.

Ik betwijfel of van het referaat van Prof. Kuypers aanvankelijk ook maar iets tot de geheel gevulde Stadszaal doordrong. Hij sprak uiteraard in het Nederlands en het overgrote deel van dit publiek zal daar onoverkomelijke moeite mee gehad hebben. Dank zij de organisatoren van het congres kwam er halverwege zijn toespraak hierin enige verbetering door de uitreiking van de gestencilde Nederlandse tekst aan de congresgangers. Desondanks, en in weerwil van het feit dat hem een staande en langdurige ovatie gebracht werd, meen ik te moeten betwijfelen of Kuypers' boodschap tot meer dan een klein percentage van de luisteraars en lezers doordrong. De reacties in de pers waren merkwaardig. "Die Transvaler" van de dag daarop wijdde zijn voornaamste bericht op de voorpagina aan het referaat en gaf het de titel "Suid-Afrika gemaante rooi strik". Het blad gaf enkele citaten, maar, zoals te verwachten, niet de meest relevante. Een dag later kwam het in een hoofdartikel op Prof. Kuypers' toespraak terug, waarvan de desbetreffende passage luidt: "Er moet inderdaad vastgesteld worden dat er bijna geen andere dragers van de Westerse cultuur en beschaving op het ogenblik zo ernstig door het Communisme worden bedreigd als juist het handjevol blanken dat aan de Zuidpunt van Afrika woont. Zelden is dit feit zo helder en duidelijk gesteld als in het referaat van de Nederlander, Prof. Dr. G. Kuypers. Hier was een man aan het woord, die niet slechts over een zeer degelijke kennis van het Communisme beschikt, maar ook de wereld als een geheel ziet".

"Wat door Prof. Kuypers over het optreden van de Communisten in Afrika gezegd is, behoort door elke Afrikaner - trouwens door elke blanke in de Republiek - grondig ter harte te worden genomen. In de afgelopen drie jaren heeft men dik-

- wijls -

Ondergrawers

Die Vaderland

2-3-64



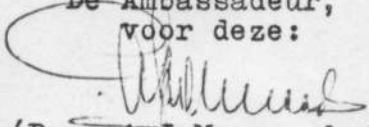
wijls de indruk gekregen dat duizenden Afrikaners geestelijk en lichamelijk het erbij hebben laten liggen, omdat het grote ideaal van een Republiek bereikt was. Zij wensen een rust-pauze na deze lange strijd. Een vreemdeling is hier nu de alarmklok komen luiden. Zullen deze mensen nu wakker schrikken en beseffen dat er in de naaste toekomst waarschijnlijk een zwaardere en moeilijker strijd wacht dan ooit in het verleden gevoerd is. Indien Prof. Kuypers dit met zijn referaat kan bereiken, zal hij in de toekomst bekend moeten staan als één van de grootste weldoeners van het Afrikaanse volk", aldus "Die Transvaler".

De Engelssprekende pers, zich duidelijk uitgesproken hebbend tegen het McCarthy-istische karakter van het congres, besteedde weinig aandacht aan de referaten. Toch was het - zij het enkele dagen later - juist de "Rand Daily Mail" die de enige courant was die de aandacht vestigde op het werkelijk belang van Kuypers' toespraak in een artikel "Dutch Professor warns Volkscongress". Dit zal misschien een reden temeer zijn tot het aangroeien van de agitatie tegen de Engelssprekende pers en in het bijzonder tegen het genoemde blad, dat steevast in de nationalistische pers en over de S.A.U.K. de "liberalistische spreekbuis" wordt genoemd.

Op het congres werden nog enkele resoluties aangenomen, steeds éénstemmig, waarvan één der belangrijkste vroeg om een "daadwerkelijk en beslissend optreden tegen de liberalistische pers in Zuid-Afrika, die onder de dekmantel van persvrijheid het volk rijp maakt voor Communisme en het gezag van de Staat ondermijnt".

Curiositeitshalve moge ik nog een politieke spotprent uit "Die Vaderland" van 2 april jl. bijvoegen, waarop de genoemde en andere ondermijners als van links naar rechts de Black Sash, Prof. Pistorius van de Progressieve Partij en een (Joodse?) figuur afbreuk doen aan de ferme houding van het Volkscongres tegen de twee-koppige communistische bedreiging. Deze prent werd getekend door Ivanoff, die ook het embleem voor het Volkscongres (zie programma) ontwierp. Zou het een "slip of the pen" zijn, welke maakte dat de ridder, die het Volkscongres personifieert, zo onweerstaanbaar doet denken aan een bekende historische figuur?

De Ambassadeur,
voor deze:


(Drs. A.J.M. van der Maade)
Ambassaderaad

Ik heb het u verteld, omdat ik hoop dat u kunt slagen waar Nederland faalde. Ik hoop althans bewezen te hebben, dat Uw problematiek van heden bepaald niet vreemd is aan het Nederlandse volk. Anders had ik trouwens niet de euvelen moed gehad om hier bij u het woord te komen voeren. Ik ben er van overtuigd, dat de historische ervaring van Nederland ook gelding heeft voor u. Daarbij ben ik mij zeer wel bewust van het grote verschil tussen uw positie en de onze. De Europese en Indo-Europese bevolking van Indonesië kon, toen elk samengaan definitief bleek te falen, terugkeren naar een moederland, hoeveel leed en pijn dat ook kostte. U kunt dat niet. Waarschijnlijk liggen trouwens uw rechten anders.

Maar daarom heeft u er des te meer belang bij, om niet te vallen in de strik, die het communisme u spant. Daarom heeft U er des te meer belang bij, om de tegenstellingen te overwinnen, die zij zoeken uit te buiten in uw land. Vrijwel alle onderzoekers van naam, die serieus studie hebben gemaakt van de communistische strijdmethoden, komen tot conclusies als die, welke in algemene zin getrokken werd door de Amerikaan Selznick:

"Apart from the state power of the Soviet Union, the most secure source of communist influence is not its own agitation or its organizational effectiveness, but the unrest generated by stresses in society" 31)

Daarom zult u, met meer dan gewone fantasie, streven naar een oplossing van spanningen in uw samenlevings. Niemand zal u daarbij kunnen raden. Anderen kunnen u gegevens verschaffen. Want behalve aan de spanningen die er zijn, moet men ook denken aan spanningen die nog zouden kunnen komen.

Welnu: één dier gegevens is de ervaring van Nederland. Wat wij pijnlijk en moeizaam ervaren hebben is, dat een afhankelijk volk op den duur op zijn minst erkenning eist. Erkenning als gelijke. Een commissie, die in 1942, toen Nederland was bezet door de Duitse legers, een grondig onderzoek instelde naar de toestand in het van het moederland afgesneden Nederlandsch Oost-Indië, stelde na haar "hearings" als "één van haar diepste indrukken vast "de algemene drang van alle niet-Europese representanten naar volledige gelijkheid met de Europeaan" 32). De consequenties daaruit hebben wij helaas onvoldoende getrokken. U gevoelt, dat ik vrij ver ga met critiek op mijn eigen land. Maar ik heb het er voor over. Het is een les der historie. En ik ga verder.

Nederland meende een voortreffelijke koloniale mogelijkheid te zijn. Maar Mohammed Hatta, de vooraanstaande Indonesische nationalist, die ik u al meermalen noemde, verklaarde in 1928: "Wij zouden Indonesië liever zien wegzinken tot aan de bodem van de zee, dan het te hebben als een eeuwig aanhangsel van enige andere vreemde natie." 33)

Vóór de oorlog verscheen er in Nederland een overtuigend boekwerk, getiteld "daar werd iets groots verricht". Maar alles wat Nederland in de "gordel van smaragd" ook verricht mocht hebben ten bate van de "inlander", viel voor een Indonesische vriend van mij, met wie ik studeerde aan de Vrije Universiteit, weg tegen dat ene bordje, dat hij gezien had op een badinrichting in Batavia en waarop stond: "verboden voor inlanders en honden."

Dat

Dat alles hebben de communisten zeer vroeg begrepen, vanuit hun dogma. Wij begrepen het niet, vanuit onze traditie. We beginnen het eerst achteraf te begrijpen, nu we "Indië kwijt zijn", zoals velen het bij ons nog uitdrukken. Nu men onze leiding, onze hoede, ja onze medewerking definitief heeft afgewezen.

Eerst nu hebben we de rust en de tijd gekregen om onze ervaring te leggen naast de ervaringen van zoveel andere dekolonisaties en ontvoogdingen. En daaruit wordt dit toch wel duidelijk, dat alle volken, die tot dusver in afhankelijkheid van anderen leefden - of zij nu vegeteerden in een staat van primitiviteit dan wel in een oude, maar stagnerende cultuur leefden - in d e z e eeuw één gedragspatroon zijn gaan vertonen. Zij begeren boven al hun lot in eigen handen te nemen. Zij begeren zich zelf te zijn, zoals de anderen zich zelf zijn. Zij begeren te leren, zoals de anderen leren. Zij begeren te produceren, zoals de anderen produceren. Zij begeren te regeren zoals de anderen regeren. Zij begeren gerespecteerd te worden. Ze willen niet meer geëxploiteerd worden, maar ze willen evenmin verzorgd worden. Want ook wij laten ons niet exploiteren en ook wij willen ons zelf verzorgen.

Eerst nu beseffen velen onzer dat al die dingen natuurlijk n i e t een vrucht van communistische agitatie en propaganda waren en hoe onzinnig het van ons was, dat wij dat soms gedacht hebben. Volken ontwikkelen zich niet omdat zij verleid worden, maar omdat zij mens zijn en dus het beeld Gods dragen. Zo zien velen onzer het nu.

Dames en Heren, ik ga besluiten. Ik weet heel goed, dat een congres als het uwe zijn controversiële kanten heeft, wanneer men het beziet van uw binnenlandse politiek uit. Ik weet hoe onvermijdelijk binnenlandse politiek is ! Maar het zou mij spijten, wanneer mij zou blijken, dat één van uw partijen mijn bijdrage slechts zou gebruiken als een pion in dat spel. Het zou mij spijten, niet om mij zelf, maar om het doel van mijn bijdrage.

Mijn bedoeling was, ik herhaal het, een historische ervaring mede te delen. Eèn, waarvan men toch moeilijk zal kunnen zeggen, dat zij in het geheel niet ter zake doet. Eèn, waarvan ik weet dat zij nog onvoldoende tot u is doorgedrongen. Immers, ook wij zelf zijn nog maar pas begonnen die ervaring te formuleren.

En ik heb dat niet bedoeld te doen in die houding van beter weten, waarin u wellicht zo menigmaal door buitenlanders wordt benaderd en die wel eens mateloos zal kunnen irriteren. Mijn verontschuldiging, als ook ik de indruk weer gewekt mocht hebben.

Maar wat ik gezegd heb, heb ik alleen d u r v e n zeggen, omdat Nederland, tengevolge van een historisch faseverschil, a c h t e r een ontwikkeling staat, waarin uw republiek m i d d e n i n verkeert.

U kunt natuurlijk de vergelijkbaarheid van deze beide ontwikkelingen ontkennen, maar de strategie van het communisme doet dat z e k e r n i e t ! Wat het dertig jaar geleden in Indonesië deed, doet het thans bij U. Het kruipt in de huid van afhankelijke volken. Het voorziet en monopoliseert hun ware aspiraties. In de hoop dat u die aspiraties niet zult begrijpen en niet zult erkennen. Dat is de communistische methode. De voornaamste methode der wereldrevolutie.

WOENSDAG: 1 April 1964:

8.00 — 9.00 vm.

Uitreiking van Kongresstukke en inskrywing van afgevaardigdes.

9.00 vm.

Voorsitter: MNR. SCHALK J. BOTHA.

(a) Skriflesing en gebed.

(b) Referaat: Kommunisme in Aksie — DR. J. D. VORSTER.

(c) Bespreking.

Teepouse.

10.45 — 11.15 vm.

Voorsitter: DR. P. S. Z. COETZEE.

11.15 vm.

(a) Referaat: The Illusion of Kindness — MR. BLYTH THOMPSON.

(b) Bespreking.

12.45 — 2.00 nm.

Etenspouse.

2.00 nm.

Voorsitter: Dr. J. F. ALLEN.

(a) Referaat: Communism in Western Culture — PROF. BRIAN BRADSHAW.

(b) Bespreking.

3.30 — 4.00 nm.

Koffiepouse.

4.00 nm.

Voorsitter: DS. P. W. JORDAAN.

(a) Bespreking van referaat „Die Kommunistiese Aanslag op die Kerk.”

(b) Besluite in verband met die vier gelewerde referate.

5.00 nm.

Verdaging.

7.30 nm.

Voorsitter: PROF. DR. S. DU TOIT

(a) Referaat: Kommunisme as 'n metode tot Wêreldrewolusie en -dominasie — PROF. DR. G. KUYPERS.

(b) Bespreking.

(c) Besluite.

Verdaging.

9.30 nm.

DONDERDAG: 2 April 1964:

9.00 vm.

Voorsitter: DS. P. W. JORDAAN.

(a) Skriflesing en gebed.

(b) Referaat: Die Kommunistiese Program in Afrika met spesiale verwysing na Suid-Afrika — PROF. P. F. D. WEISS.

10.45 — 11.15 vm.

Teepouse.

11.15 vm.

Voorsitter: DS. J. G. M. DREYER.

(a) Referaat: Psychological Warfare and Brainwashing — MNR. A. M. VAN SCHOOR.

(b) Bespreking.

12.45 — 2.00 nm.

Etenspouse.

2.00 nm.

Voorsitter: DS. J. S. GERICKE.

(a) Referaat: Die Christen se antwoord op die Kommunistiese Aanslag — PROF. DR. S. P. VAN DER WALT

(b) Bespreking.

3.30 — 4.00 nm.

Koffiepouse.

4.00 nm.

Voorsitter: DS. J. S. GERICKE.

(a) Bespreking.

(b) Besluite in verband met die drie gelewerde referate.

7.30 nm.

(c) 5.00 nm. Verdaging.

Voorsitter: DS. J. G. M. DREYER.

(a) Bedanking van sprekers, besoekers ens. MNR. SCHALK J. BOTHA.

(b) Filmvertoning.

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

MIN. VAN BUITENLANDSE ZAKEN	
DIR. <i>DAM/AF</i>	VISIE
INGEK.	27 APR. 1964
Fotono.	Agno. <i>65582</i>
DOSSIER Pretoria, 24 april 1964.	

No. 2299/533

Rivonia-proces - Mandela's verklaring.*311.30 Rd. Afrika
van w. probl.*

Na twee keer uitstel begon op 20 april j.l. een nieuwe fase in het proces van de Staat tegen Nelson Mandela en anderen. De advocaten van de beklaagden zijn thans aan het woord. In kleine kring was het reeds bekend geworden dat de hoofdbeklaagde, Nelson Mandela, voorheen voorzitter van de afdeling Transvaal en Vice-President van het gehele African National Congress (A.N.C.), een belangrijke verklaring zou afleggen, waarin het besluit van hem zelf én anderen uit A.N.C. gelederen om tot sabotage over te gaan erkend en gemotiveerd zou worden. Zijn advocaten stonden voor het probleem hoe deze, grotendeels politieke, verklaring het best over het voetlicht van de rechtzaal en het wereldtheater gebracht zou kunnen worden. Mandela zelf schijnt er oorspronkelijk op gestaan te hebben zijn verklaring vanuit de getuigenbank te willen afleggen. Zij zou dan als getuigenis onder ede meer gewicht in de schaal werpen dan het alternatief van een verklaring vanuit de beklaagdebank. Er zouden echter twee nadelen aan verbonden zijn: de verklaring zou afgelegd moeten worden in de vorm van antwoorden op vragen van zijn advocaat, en dus een minder coherent geheel vormen, én de mogelijkheid was groot dat het hof de belangrijke politieke gedeelten uit Mandela's verklaring niet zou toelaten. Reeds op de eerste dag van de hervatting van het proces bleek dat tenslotte het alternatief gekozen was: Nelson Mandela legde vanuit de beklaagdebank een indrukwekkende verklaring af die 3½ uur in beslag nam. Hij werd hierbij door de rechter geen enkele maal onderbroken. Van deze verklaring moge ik een drietal teksten bijvoegen, waarin enkele passages zijn weggelaten die moeten dienen om bepaalde, minder belangrijke, aantijgingen van de Staat en staatsgetuigen te weerleggen.

De zaal van het strafhof in het Hooggerechtshof in Pretoria was op deze maandagmorgen en -middag tot op de laatste plaats bezet. Op de niet-blanke afdeling van de publieke tribune zag men veel familieleden der beklaagden, o.a. de

Zijne Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

echtgenoten van Mandela en Sisulu. Verschillende van de vrouwen droegen het groen-zwarte uniform van het A.N.C. en speldjes met de beeltenis van Chief Luthuli en Mandela. Enkele waren gekleed in de aantrekkelijke en kleurige dracht van de Tembustam, waartoe Mandela behoorde. In de niet gebruikte jury-bank bevonden zich op deze en de volgende dagen diplomatieke waarnemers van de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Zweden, Japan en Nederland. De aandacht voor het verhaal van Mandela was intens. Incidenten deden zich niet voor.

Hetgeen verwacht werd, op grond van bepaalde aanwijzingen eerder in het proces, werd bewaarheid: Mandela erkende, al direct in het begin van zijn rede, dat hij en enkele andere leidende figuren uit het A.N.C. in juni 1961 "after a long and anxious assessment of the South African situation" tot de conclusie gekomen waren dat de strijd voor het verkrijgen van politieke rechten voor de Bantoe niet langer met alleen geweldloze methodes gevoerd kon worden. Hij zeide dat deze beslissing door hen, als overtuigde A.N.C. aanhangers, niet dan met de grootste moeite en tegenzin aanvaard werd: het A.N.C. had immers sinds zijn oprichting in 1912 geweldloosheid in zijn banier gevoerd en was tot 1949 zelfs steeds constitutioneel te werk gegaan bij het organiseren van protesten en het stellen van eisen. Nadien werden ook enkele grote onwettige acties ondernomen zoals de "Defiance Campaign" in 1952, waarbij 8.500 mensen deelnamen en de "stay-at-home" aan de vooravond van het uitroepen van de republiek in mei 1961.

Met het onwettig verklaren van het A.N.C. in april 1960 werden, volgens Mandela, de laatste politieke uitingsmogelijkheden voor de Bantoe en alle kanalen voor legale protesten en demonstraties afgesloten. Toen de overheid tijdens de genoemde "stay-at-home", pantserwagens liet optreden in de Bantoe-locaties, betekende dit een keerpunt. Verschillende leidende figuren in het A.N.C. beseften nu dat de overheid besloten had geweld te gebruiken ter onderdrukking der Bantoe-bevolking en zij meenden dat dit alleen met geweld beantwoord zou kunnen worden.

Het besluit dat door Mandela en anderen dienaangaande werd genomen, werd voorgelegd aan het bestuur van het A.N.C. Het A.N.C. nam dit besluit niet over omdat het wilde trachten, zij het als illegale organisatie, voort te gaan met het gebruiken van politieke middelen als proteststakingen e.d. Het A.N.C. besloot echter tevens zijn traditionele politiek van "non-violence" in zoverre te laten varen dat het zijn leden niet zou verhinderen of verbieden deel uit te maken van groepen of bewegingen opgericht voor het plegen van sabotage. In november 1961 werd vervolgens Umkonto We Sizwe (MK) - The Spear of the Nation - opgericht. Deze militaire organisatie stond dus, volgens Mandela, niet in A.N.C. verband maar stelde zich ter beschikking van de National Liberation Movement, waarvan deel uit maakten het A.N.C., het S.A. Indian Congress, de S.A. Coloured People Organization en de S.A. Communist Party. M.K. werd geleid door het National High Command (N.H.C.) dat verantwoordelijk was voor alle politieke

beslissingen - in overleg met het National Liberation Movement - en o.m. de selectie der doelen. Onder het N.H.C. stonden Regional Commands in de Transvaal (Johannesburg), Natal (Durban), de Oost-Kaap (Port Elizabeth) en de Kaap (Kaapstad). Deze konden geen politieke beslissingen nemen maar hadden de leiding over de plaatselijke sabotage-commando's, moesten op door het N.H.C. aangegeven lijnen de doelen selecteren en recruteren voor de eenheden van Umkonto. Op 16 december 1961 werd het manifest van Umkonto gepubliceerd. Op diezelfde dag vonden de eerste operaties plaats tegen regeringsgebouwen in Johannesburg, Port Elizabeth en Durban. Mandela legde er de nadruk op dat het steeds de politiek van het N.H.C. van Umkonto was geweest om te voorkomen dat mensen gedood of gewond werden bij de uitvoering der sabotagedaden.

Op lange termijn zouden de activiteiten van M.K. twee fasen kunnen doorlopen. De eerste was het plegen van sabotage tegen overheidsgebouwen en installaties die geassocieerd waren met het uitvoeren van de apartheidspolitiek, tegen telecommunicaties, spoorwegen, electriciteits-installaties e.d. Zij zouden er gericht op moeten zijn enerzijds de economie van het land te ontwrichten en anderzijds de verdrukte niet-blanke bevolking te inspireren. Indien deze actie "would not bring the Government to its senses" zou worden overgegaan tot de uitvoering van plannen voor een guérilla, maar deze fase was, zo stelde Mandela nadrukkelijk, nog niet bereikt.

Een ander belangrijk aspect dat Mandela behandelt is de samenwerking met de Communistische Partij in Zuid-Afrika. Reeds in het begin van zijn verklaring erkende hij dat het A.N.C. wel degelijk communisten onder zijn leden telde, zelfs op bestuursniveau. Hij ontkende echter te weten male dat het A.N.C. ooit door communisten beheerst zou zijn geweest: het A.N.C. is een zuiver nationalistische organisatie die alleen Bantoes als leden toeliet. Het was niet verwonderlijk dat het A.N.C. in de "bevrijdingsstrijd" samenwerkte met de Communistische Partij, daar, op korte termijn, de doelstellingen gelijk waren. Umkonto stond open voor allen, blank en niet-blank, die zich wilden inzetten voor het doel dat werd nagestreeft door de National Liberation Movement.

Nadat Mandela uitgesproken was werd door de verdediging beklaagde no. 2, Walter Sisulu, als getuige opgeroepen. Ik kreeg de indruk dat op deze wijze het nadeel dat kleefde aan Mandela's verklaring - n.l. dat zij niet onder ede werd afgelegd - wordt ondervangen. Nadat de verdediging eerst met Sisulu enkele kardinale punten in een paar uur behandelde, wordt hij thans reeds vier dagen lang door de staatsaanklager, Dr. Yutar, aan een kruisverhoor onderworpen. Hierover zal ik U afzonderlijk berichten.

./.

Ik moge bovendien nog bijvoegen 3 exemplaren van "profiles" van de negen beklaagden, die werden opgesteld door de verdediging.

De Ambassadeur,

H. A. Heib
(Mr. H.A. Heib)

STATEMENT OF NELSON MANDELA
AT THE SUPREME COURT, PRETORIA
ON APRIL 20, 1964.

I am the First Accused.

I hold a Bachelor's Degree in Arts and practised as an attorney in Johannesburg for a number of years in partnership with Oliver Tambo. I am a convicted prisoner serving five years for leaving the country without a permit and for inciting people to go on strike at the end of May, 1961.

I admit immediately that I was one of the persons who helped to form Umkonto We Sizwe (MK), and that I played a prominent role in its affairs until I was arrested in August, 1962.

In the statement which I am about to make I shall correct certain false impressions which have been created by State witnesses. Amongst other things, I will demonstrate that certain of the acts referred to in the evidence were not and could not have been committed by Umkonto. I will also deal with the relationship between the African National Congress and Umkonto, and with the part which I personally have played in the affairs of both organizations. I shall deal also with the part played by the Communist Party. In order to explain these matters properly I will have to explain what Umkonto set out to achieve; what methods it prescribed for the achievement of these objects, and why these methods were chosen. I will also have to explain how I became involved in the activities of these organizations.

At the outset, I want to say that the suggestion made by the State in its opening that the struggle in South Africa is under the influence of foreigners or communists is wholly incorrect. I have done whatever I did, both as an individual and as a leader of my people, because of my experience in South Africa and my own proudly-felt African background, and not because of what any outsider might have said.

In my youth in the Transkei I listened to the elders of my tribe telling stories of the old days. Amongst the tales they related to me were those of wars fought by our ancestors in defence of the fatherland. The names of Dingane and Bambata, Hintsa and Makana, Squngthi and Dalasile, Moshoeshoe and Sekhukhuni, were praised as the glory of the entire African nation. I hoped then that life might offer me the opportunity to serve my people and make my own humble contribution to their freedom struggle. This is what has motivated me in all that I have done in relation to the charges made against me in this case.

Having said this, I must deal immediately and at some length, with the question of sabotage. Some of the things so far told to the Court are true and some are untrue. I do not, however, deny that I planned sabotage. I did not plan it in

a spirit of recklessness, nor because I have any love of violence. I planned it as a result of a calm and sober assessment of the political situation that had arisen after many years of tyranny, exploitation and oppression of my people by the Whites.

I deny that Umkonto was responsible for a number of acts which clearly fell outside the policy of the organization, but which have been charged in the Indictment against us. I do not know what justification there was for these acts, or who committed them, but to demonstrate that they could not have been authorised or committed by Umkonto, I want to refer briefly to the roots and policy of the organization.

I have already mentioned that I was one of the persons who helped to form Umkonto. I, and the others who started the organization, did so for two reasons. Firstly, we believed that as a result of Government policy, violence by the African people had become inevitable, and that unless responsible leadership was given to canalise and control the feelings of our people, there would be outbreaks of terrorism which would produce an intensity of bitterness and hostility between the various races of this country which is not produced even by war. Secondly, we felt that without sabotage there would be no way open to the African people to succeed in their struggle against the principle of White supremacy. All lawful modes of expressing opposition to this principle had been closed by legislation, and we were placed in a position in which we had either to accept a permanent state of inferiority, or to defy the Government. We chose to defy the Government. We first broke the law in a way which avoided any recourse to violence; when this form was legislated against, and when the Government resorted to a show of force to crush opposition to its policies, only then did we decide to answer violence with violence.

But the violence we chose to adopt was not terrorism. We who formed Umkonto were all members of the African National Congress, and had behind us the A.N.C. tradition of non-violence and negotiation as a means of solving political disputes. We believed that South Africa belonged to all the people who lived in it, and not to one group, be it Black or White. We did not want an inter-racial war, and tried to avoid it to the last minute. If the Court is in doubt about this, it will be seen that the whole history of our organization bears out what I have said, and what I will subsequently say, when I describe the tactics which Umkonto decided to adopt. I want, therefore, to say something about the African National Congress.

The African National Congress was formed in 1912 to defend the rights of the African people which had been seriously curtailed by the South Africa Act, and which were then being threatened by the Native Land Act. For thirty-seven years - that is until 1949 - it adhered strictly to a constitutional struggle. It put forward demands and resolutions, it sent

delegations to the Government in the belief that African grievances could be settled through peaceful discussion and that Africans could advance gradually to full political rights. But White Governments remained unmoved, and the rights of Africans became less instead of becoming greater. In the words of my leader, Chief Lutuli, who became President of the A.N.C. in 1952, and who was later awarded the Nobel Peace Prize:

'who will deny that thirty years of my life have been spent knocking in vain, patiently, moderately and modestly at a closed and barred door? What have been the fruits of moderation? The past thirty years have seen the greatest number of laws restricting our rights and progress, until today we have reached a stage where we have almost no rights at all'.

Even after 1949, the A.N.C. remained determined to avoid violence. At this time, however, there was a change from the strictly constitutional means of protest which had been employed in the past. The change was embodied in a decision which was taken to protest against apartheid legislation by peaceful, but unlawful, demonstrations against certain laws. Pursuant to this policy the A.N.C. launched the Defiance Campaign, in which I was placed in charge of volunteers. This campaign was based on the principles of passive resistance. More than 8,500 people defied apartheid laws and went to gaol. Yet there was not a single instance of violence in the course of this campaign on the part of any defier. I, and nineteen colleagues, were convicted for the role which we played in organizing the campaign and this conviction was under the Suppression of Communism Act though our campaign had had nothing to do with Communism, but our sentences were suspended mainly because the Judge found that discipline and non-violence had been stressed throughout. This was the time when the volunteer section of the A.N.C. was established, and when the word 'Amadelakufa' was first used: this was the time when the volunteers were asked to take a pledge to uphold certain principles. Evidence dealing with volunteers and their pledges has been introduced into this case, but completely out of context. The volunteers were not, and are not, the soldiers of a Black Army pledged to fight a civil war against the Whites. They were, and are, the dedicated workers who are prepared to lead campaigns initiated by the A.N.C. to distribute leaflets; to organize strikes, or do whatever the particular campaign required. They are called volunteers because they volunteer to face the penalties of imprisonment and whipping which are now prescribed by the legislature for such acts.

During the Defiance Campaign, the Public Safety Act and the Criminal Law Amendment Act were passed. These Statutes provided harsher penalties for offences committed by way of protests against laws. Despite this, the protests continued

and the A.N.C. adhered to its policy of non-violence. In 1956, one hundred and fifty-six leading members of the Congress Alliance, including myself, were arrested on a charge of High Treason and charges under the Suppression of Communism Act. The non-violent policy of the A.N.C. was put in issue by the State, but when the Court gave judgment some five years later, it found that the A.N.C. did not have a policy of violence. We were acquitted on all counts, which included a count that the A.N.C. sought to set up a Communist State in place of the existing regime. The Government has always sought to label all its opponents as communists. This allegation has been repeated in the present case, but as I will show, the A.N.C. is not, and never has been, a communist organization.

In 1960, there was the shooting at Sharpville, which resulted in the proclamation of a State of Emergency and the declaration of the A.N.C. as an unlawful organization. My colleagues and I, after careful consideration, decided that we would not obey this decree. The African people were not part of the Government and did not make the laws by which they were governed. We believed in the words of the Universal Declaration of Human Rights, that "the will of the people shall be the basis of the authority of the Government", and for us to accept the banning was equivalent to accepting the silencing of the Africans for all time. The A.N.C. refused to dissolve, but instead went underground. We believed it was our duty to preserve this organization which had been built up with almost fifty years of unremitting toil. I have no doubt that no self-respecting White political organization would disband itself if declared illegal by a Government in which it had no say.

In 1960 the Government held a Referendum which led to the establishment of the Republic. Africans, who constituted approximately 70% of the population of South Africa, were not entitled to vote, and were not even consulted about the proposed constitutional change. All of us were apprehensive of our future under the proposed White Republic, and a resolution was taken to hold an All-In African Conference to call for a National Convention, and to organize mass demonstrations on the eve of the unwanted Republic, if the Government failed to call the Convention. The Conference was attended by Africans of various political persuasions. I was the Secretary of the Conference and undertook to be responsible for organizing the national stay-at-home which was subsequently called to coincide with the declaration of the Republic. As all strikes by Africans are illegal, the person organizing such a strike must avoid arrest. I was chosen to be this person, and consequently I had to leave my home and family and my practice and go into hiding to avoid arrest.

The stay-at-home, in accordance with A.N.C. policy, was to be a peaceful demonstration. Careful instructions were given to organizers and members to avoid any recourse to violence. The

Government's answer was to introduce new and harsher laws, to mobilise its armed forces, and to send saracens, armed vehicles and soldiers into the townships in a massive show of force designed to intimidate the people. This was an indication that the Government had decided to rule by force alone, and this decision was a milestone on the road to Umkonto.

Some of this may appear irrelevant to this trial. In fact, I believe none of it is irrelevant because it will, I hope, enable the Court to appreciate the attitude towards M.K. eventually adopted by the various persons and bodies concerned in the National Liberation Movement. When I went to gaol in 1962, the dominant idea was that loss of life should be avoided. I now know that this was still so in 1963.

I must return to June, 1961. What were we, the leaders of our people to do? Were we to give in to the show of force and the implied threat against future action, or were we to fight it, and if so, how?

We had no doubt that we had to continue the fight. Anything else would have been abject surrender. Our problem was not whether to fight, but was how to continue the fight. We of the A.N.C. had always stood for a non-racial democracy, and we shrank from any action which might drive the races further apart than they already were. But the hard facts were that fifty years of non-violence had brought the African people nothing but more and more repressive legislation, and fewer and fewer rights. It may not be easy for this Court to understand, but it is a fact that for a long time the people had been talking of violence - of the day when they would fight the White man and win back their country, and we, the leaders of the A.N.C., had nevertheless always prevailed upon them to avoid violence and to pursue peaceful methods. When some of us discussed this June 1961, it could not be denied that our policy to achieve a non-racial state by non-violence had achieved nothing, and that our followers were beginning to lose confidence in this policy and were developing disturbing ideas of terrorism.

It must not be forgotten that by this time violence had, in fact, become a feature of the South African political scene. There had been violence in 1957 when the women of Zeerust were ordered to carry passes; there was violence in 1958 with the enforcement of cattle culling in Sekhukuniland; there was violence in 1959 when the people of Cato Manor protested against Pass raids; There was violence in 1960 when the Government attempted to impose Bantu Authorities in Pondoland. Thirty-nine Africans died in the Pondoland disturbances. In 1961 there had been riots in Warmbaths, and all this time the Transkei had been a seething mass of unrest. Each disturbance pointed clearly to the inevitable growth among Africans of the belief that violence was the only way out - it showed that a Government which uses force to maintain its rule teaches the oppressed to use force to oppose it. Already small groups had

arisen in the urban areas and were spontaneously making plans for violent forms of political struggle. There now arose a danger that these groups adopt terrorism against Africans, as well as Whites, if not properly directed. Particularly disturbing was the type of violence engendered in places such as Zeerust, Sekhukhuniland and Pondoland amongst Africans. It was increasingly taking the form, not of struggle against the Government - though this is what prompted it - but of civil strife (between pro-Government chiefs and those opposed to them) conducted in such a way that it could not hope to achieve anything other than a loss of life and bitterness.

At the beginning of June, 1961, after a long and anxious assessment of the South African situation, I, and some colleagues, came to the conclusion that as violence in this country was inevitable, it would be unrealistic and wrong for African leaders to continue preaching peace and non-violence at a time when the Government met our peaceful demands with force.

This conclusion was not easily arrived at. It was only when all else had failed, when all channels of peaceful protest had been barred to us, that the decision was made to embark on violent forms of political struggle, and to form Umkonto We Sizwe. We did so not because we desired such a course, but solely because the Government had left us with no other choice. In the Manifesto of Umkonto published on the 16th December, 1961, which is Exhibit 'AD', we said:

"The time comes in the life of any nation when there remain only two choices - submit or fight. That time has now come to South Africa. We shall not submit and we have no choice but to hit back by all means in our power in defence of our people, our future and our freedom".

This was our feeling in June of 1961 when we decided to press for a change in the policy of the National Liberation Movement. I can only say that I felt morally obliged to do what I did.

We who had taken this decision started to consult leaders of various organizations, including the A.N.C. I will not say whom we spoke to, or what they said, but I wish to deal with the role of the African National Congress in this phase of the struggle, and with the policy and objectives of Umkonto We Sizwe.

As far as the A.N.C. was concerned, it formed a clear view which can be summarized as follows:

- (a) It was a mass political organization with a political function to fulfil. Its members had joined on the express policy of non-violence.
- (b) Because of all this, it could not and would not undertake violence. This must be stressed. One cannot turn such a

body into the small, closely-knit organization required for sabotage. Nor would this be politically correct, because it would result in members ceasing to carry out this essential activity: political propaganda and organization. Nor was it permissible to change the whole nature of the organization.

- (c) On the other hand, in view of this situation I have described, the A.N.C. was prepared to depart from its 50-year-old policy of non-violence to this extent that it would no longer disapprove of properly controlled sabotage. Hence members who undertook such activity would not be subject to disciplinary action by the A.N.C.

I say "properly controlled sabotage" because I made it clear that if I helped to form the organization I would at all times subject it to the political guidance of the A.N.C. and would not undertake any different form of activity from that contemplated without the consent of the A.N.C. And I shall now tell the Court how that form of violence came to be determined.

As a result of this decision, Umkonto was formed in November, 1961. When we took this decision, and subsequently formulated our plans, the A.N.C. heritage of non-violence and racial harmony was very much with us. We felt that the country was drifting towards a civil war in which Blacks and Whites would fight each other. We viewed the situation with alarm. Civil war could mean the destruction of what the A.N.C. stood for; with civil war racial peace would be more difficult than ever to achieve. We already have examples in South African history of the results of war. It has taken more than fifty years for the scars of the South African War to disappear. How much longer would it take to eradicate the scars of inter-racial civil war, which could not be fought without a great loss of life on both sides?

The avoidance of civil war had dominated our thinking for many years, but when we decided to adopt sabotage as part of our policy, we realised that we might one day have to face the prospect of such a war. This had to be taken into account in formulating our plans. We required a plan which was flexible and which permitted us to act in accordance with the needs of the times; above all, the plan had to be one which recognised civil war as the last resort, and left the decision on this question to the future. We did not want to be committed to civil war, but we wanted to be ready if it became inevitable.

Four forms of violence are possible. There is sabotage, there is guerilla warfare, there is terrorism and there is open revolution. We chose to adopt the first method and to test it fully before taking any other decision.

In the light of our political background the choice was a logical one. Sabotage did not involve loss of life, and it offered the best hope for the future race relations. Bitterness would be kept to a minimum and, if the policy bore fruit, democratic government could become a reality. This is what we felt at the time, and this is what we said in our Manifesto:

"We of Umkonto We Sizwe have always sought to achieve liberation without bloodshed and civil clash. We hope, even at this late hour, that our first actions will awaken everyone to a realisation of the disastrous situation to which the Nationalist policy is leading. We hope that we will bring the Government and its supporters to their senses before it is too late, so that both the Government and its policies can be changed before matters reach the desperate stage of civil war."

The initial plan was based on a careful analysis of the political and economic situation of our country. We believed that South Africa depended to a large extent on foreign capital and foreign trade. We felt that planned destruction of power plants, and interference with rail and telephone communications would tend to scare away capital from the country, make it more difficult for goods from the industrial areas to reach the seaports on schedule, and would in the long run be a heavy drain on the economic life of the country, thus compelling the voters of the country to reconsider their position.

Attacks on the economic life lines of the country were to be linked with sabotage on Government buildings and other symbols of apartheid. These attacks would serve as a source of inspiration to our people and encourage them to participate in non-violent mass action such as strikes and protests. In addition, they would provide an outlet for those people who were urging the adoption of violent methods and would enable us to give concrete proof to our followers that we had adopted a stronger line and were fighting back against Government violence.

In addition, if mass action were successfully organized, and mass reprisals taken, we felt that sympathy for our cause would be roused in other countries, and that greater pressure would be brought to bear on the South African Government.

This then was the plan. Umkonto was to perform sabotage, and strict instructions were given to its members right from the start, that on no account were they to injure or kill people in planning or carrying out operations.

The affairs of the Umkonto were controlled and directed by a National High Command, which had powers of co-option and which could, and did, appoint Regional Commands. The High Command was the body which determined tactics and targets and was in charge of training and finance. Under the High Command

there were Regional Commands which were responsible for the direction of the local sabotage groups. Within the framework of the policy laid down by the National High Command, the Regional Commands had authority to select the targets to be attacked. They had no authority to go beyond the prescribed framework and thus had no authority to embark upon acts which endangered life, or which did not fit in to the overall plan of sabotage. For instance, MK members were forbidden ever to go armed into operation. Incidentally, the terms High Command and Regional Command were an importation from the Jewish National underground organization Irgun Zvai Leumi, which operated in Israel between 1944 and 1948.

Umkonto had its first operation on the 16th December, 1961, when Government buildings in Johannesburg, Port Elizabeth and Durban were attacked. The selection of targets is proof of the policy to which I have referred. Had we intended to attack life we would have selected targets where people congregated, and not empty buildings and power stations. The sabotage which was committed before the 16th December, 1961, was the work of isolated groups and had no connection whatever with Umkonto. In fact, some of these and a number of later acts were claimed by other organizations.

The Manifesto of Umkonto was issued on the day that operations commenced. The response to our actions and Manifesto among the White population was characteristically violent. The Government threatened to take strong action, and called upon its supporters to stand firm and to ignore the demands of the Africans. The Whites failed to respond by suggesting change; they responded to our call by suggesting the laager.

In contrast, the response of the Africans was one of encouragement. Suddenly there was hope again. Things were happening. People in the townships became eager for political news. A great deal of enthusiasm was generated by the initial successes, and people began to speculate on how soon freedom would be obtained.

But we in Umkonto weighed up the White response with anxiety. The lines were being drawn. The Whites and Blacks were moving into separate camps, and the prospects of avoiding a civil war were decreasing. The White newspapers carried reports that sabotage would be punished by death. If this was so how could we continue to keep Africans away from terrorism?

Already scores of Africans had died as a result of racial friction. In 1920 when the famous leader, Masabala, was held in Port Elizabeth goal, twenty-four of a group of Africans who had gathered to demand his release, were killed by the police and White civilians. In 1921, more than one hundred Africans died in the Bulhoek affair. In 1924 over two hundred Africans were killed when the Administrator of South West Africa led a force against a group which had rebelled against the imposition of dog tax. On the 1st May, 1950, eighteen Africans died as a

result of police shootings during the strike. On the 21st March, 1960, sixty-nine unarmed Africans died at Sharpeville.

How many more Sharpevilles would there be in the history of our country? And how many more Sharpevilles could the country stand without violence and terror becoming the order of the day? And what would happen to our people when that stage was reached? In the long run we felt certain we must succeed, but at what cost to ourselves and the rest of the country? And if this happened, how could Black and White ever live together again in peace and harmony? These were the problems that faced us, and these were our decisions.

Experience convinced us that rebellion would offer the Government limitless opportunities for the indiscriminate slaughter of our people. But it was precisely because the soil of South Africa is already drenched with the blood of innocent Africans that we felt it our duty to make preparations as a long-term undertaking to use force in order to defend ourselves against force. If war were inevitable, to be ready when the time came for, we wanted the fight to be conducted on terms most favourable to our people. The fight which held out the best prospects for us and the least risk of life to both sides was guerilla warfare. We decided, therefore, in our preparations for the future, to make provision for the possibility of guerilla warfare.

All Whites undergo compulsory military training, but no such training is given to Africans. It was in our view essential to build up a nucleus of trained men who would be able to provide the leadership which would be required if guerilla warfare started. We had to prepare for such a situation before it became too late to make proper preparations. It was also necessary to build up a nucleus of men trained in civil administration and other professions, so that Africans would be equipped to participate in the Government of this country as soon as they were allowed to do so.

At this stage the A.N.C. had decided that I should attend the Conference of the Pan-African Freedom Movement for Central, East and Southern Africa, which was to be held early in 1962 in Addis Ababa and, because of our need for preparation, it was also decided that, after the Conference, I would undertake a tour of the African States with a view to soliciting support for our cause and obtaining scholarships for the higher education of matriculated Africans. At the same time M.K. decided I should investigate whether facilities were available for the training of soldiers, which was the first stage in the preparation for guerilla warfare. Training in both fields would be necessary, even if changes in South Africa came about by peaceful means. As I have just explained administrators would be necessary who would be willing and able to administer a non-racial State and so would men be necessary to control the army and police force of such a State.

It was on this note that I left South Africa to proceed to Addis Ababa as a delegate of the A.N.C. My tour was successful beyond all our hopes. Wherever I went I met sympathy for our cause and promises of help. All Africa was united against the stand of White South Africa, and even in London, I was received with great sympathy by political leaders, such as the late Mr. Gaitskell and Mr. Grimond. In Africa I was promised support by such men as Julius Nyerere, now President of Tanganyika; Mr. Kawawa, then Prime Minister of Tanganyika; Emperor Haile Selassie of Ethiopia; General Abboud, President of the Sudan; Habib Bourguiba, President of Tunisia; Ben Bella, now President of Algeria; Modiko Keita, President of Mali; Leopold Senghor, President of Senegal; Sekou Touré, President of Guinea; President Tubman of Liberia and Milton Obote, Prime Minister of Uganda; Kenneth Kaunda, now Prime Minister of Northern Rhodesia. It was Ben Bella who invited me to visit Oujda, the Headquarters of the Algerian Army of National Liberation, the visit which is described in my diary, one of the Exhibits.

I had already started to make a study of the art of war and revolution and, whilst abroad, underwent a course in military training. If there was to be guerilla warfare, I wanted to be able to stand and fight with my people and to share the hazards of war with them. Notes of discussions which I held abroad and notes of lectures which I received in Ethiopia and Algeria are contained in Exhibits, produced in evidence. Summaries of books on guerilla warfare and military strategy have also been produced. I have already admitted that these documents are in my writing, and I acknowledge that I made these studies to equip myself for the role which I might have to play if the struggle drifted into guerilla warfare. I approached this question as every African Nationalist should do. I was completely objective. The Court will see that I attempted to examine all types of authority on the subject - from the East and from the West, going back to the classic work of Clausewitz, and covering such a variety as Mao Tse Tung and Che Guevara on the one hand, and the writings on the Anglo-Boer War on the other. Of course, these notes and summaries do not necessarily express my views.

I also made arrangements for our recruits to undergo military training. But here it was impossible to organise any scheme without the co-operation of the A.N.C. offices in Africa. I consequently obtained the permission of the A.N.C. in South Africa to do this. To this extent then there was a departure from the original decision of the A.N.C., (that it would not take part in violent methods of struggle), but it applied outside South Africa only. The first batch of recruits actually arrived in Tanganyika when I was passing through that country on my way back to South Africa.

I returned to South Africa and reported to my colleagues on the results of my trip. On my return, I found that there

had been little alteration in the political scene save that the threat of a death penalty for sabotage had now become a fact. The attitude of my colleagues in Umkonto was much the same as it had been before I left. They were feeling their way cautiously and felt that it would be a long time before the possibilities of sabotage were exhausted. The A.N.C. had also not changed its attitude. In fact, the view was expressed by some that the training of recruits was premature. After a full discussion, however, it was decided to go ahead with the plans for military training because of the fact that it would take many years to build up a sufficient nucleus of trained soldiers to start a guerilla campaign, and whatever happened the training would be of value.

One of the chief allegations in the Indictment is that the A.N.C. was a party to a general conspiracy to commit sabotage. I have already explained why this is incorrect but how, externally, there was a departure from the original principle laid down by the A.N.C. There have, of course, been overlapping of functions internally as well, because there is a difference between a resolution adopted in the atmosphere of a committee room and the concrete difficulties that arise in the field of practical activity. At a later stage the position was further affected by bannings and house arrests, and by persons leaving the country to take up political work abroad. This led to individuals having to do work in different capacities. But though this may have blurred the distinction between Umkonto and the A.N.C., it by no means abolished that distinction. Great care was taken to keep the activities of the two organizations in South Africa distinct. The A.N.C. remained a mass political body of Africans only carrying on the type of political work they had conducted prior to 1961. Umkonto remained a small organization recruiting its members from different races and organizations and trying to achieve its own particular object. The fact that members of Umkonto were recruited from the A.N.C., and the fact that persons served both organizations, like Solomon Mbanjwa, did not, in our view, change the nature of the A.N.C. or give it a policy of violence. This overlapping of officers, however, was more the exception than the rule.

Another of the allegations made by the State is that the aims and objects of the A.N.C. and the Communist Party are the same. I wish to deal with this and with my own political position. The allegation as to the A.N.C. is false. This is an old allegation which was disproved at the Treason Trial and which has again reared its head. But since the allegation has been made again, I shall deal with it as well as with the relationship between the A.N.C. and the Communist Party and Umkonto and that party.

The ideological creed of the A.N.C. is, and always has been, the creed of African Nationalism. It is not the concept

of African Nationalism expressed in the cry, "Drive the White man into the sea". The African Nationalism for which the A.N.C. stands, is the concept of freedom and fulfilment for the African people in their own land. The most important political document ever adopted by the A.N.C. is the "Freedom Charter". It is by no means a blueprint for a socialist State. It calls for redistribution, but not nationalisation, of land; it provides for nationalisation of mines, Banks and monopoly industry, because big monopolies are owned by one race only, and without such nationalisation racial domination would be perpetuated despite the spread of political power. It would be a hollow gesture to repeal the Gold Law prohibitions against Africans when all gold mines are owned by European companies. In this respect the A.N.C.'s policy corresponds with the old policy of the present Nationalist Party which, for many years, had as part of its programme the nationalisation of the Gold Mines which, at that time, were controlled by foreign capital. Under the Freedom Charter nationalisation would take place in an economy based on private enterprises. The realisation of the Freedom Charter would open up fresh fields for a prosperous African population of all classes, including the middle class. The A.N.C. has never at any period of its history advocated a revolutionary change in the economic structure of the country; nor has it, to the best of my recollection, ever condemned capitalist society.

As far as the Communist Party is concerned, and if I understand its policy correctly, it stands for the establishment of a State based on the principles of Marxism. Although it is prepared to work for the Freedom Charter, as a short-term solution to the problems created by White supremacy, it regards the Freedom Charter as the beginning, and not the end, of its programme.

The A.N.C., unlike the Communist Party, admitted Africans only as members. Its chief goal was, and is, for the African people to win unity and full political rights. The Communist Party's main aim, on the other hand, was to remove the capitalists and to replace them with a working-class Government. The Communist Party sought to emphasize class distinctions, whilst the A.N.C. seeks to harmonize them. This is a vital distinction.

It is true that there has often been close co-operation between the A.N.C. and the Communist Party. But co-operation is merely proof of a common goal - in this case the removal of White supremacy - and is not proof of a complete community of interests.

The history of the world is full of similar examples. Perhaps the most striking illustration is to be found in the co-operation between Great Britain, the United States of America and the Soviet Union in the fight against Hitler. Nobody but Hitler would have dared to suggest that such co-operation turned Churchill or Roosevelt into communists or communist tools, or that Britain and America were working to

bring about a communist world.

Another instance of such co-operation is to be found precisely in Umkonto. Shortly after MK was constituted, I was informed by some of its members that the Communist Party would support Umkonto, and this then occurred. At a later stage the support was made openly.

I believe that Communists have always played an active role in the fight by colonial countries for their freedom, because the short-term objects of Communism would always correspond with the long-term objects of freedom movements. Thus Communists have played an important role in the freedom struggles fought in countries such as Malaya, Algeria and Indonesia, yet none of these States today are Communist countries. Similarly in the underground resistance movements which sprung up in Europe during the last World War, Communists played an important role. Even General Chiang Kai Chek, today one of the bitterest enemies of Communism, fought together with the Communists against the ruling class in the struggle which led to his assumption of power in China in the 1930's.

This pattern of co-operation between Communists and non-Communists has been repeated in the National Liberation Movement of South Africa. Prior to the banning of the Communist Party, joint campaigns involving the Communist Party and the Congress Movements were accepted practice. African Communists could, and did, become members of the A.N.C., and some served on the National, Provincial and local committees. Amongst those who served on the National Executive are Albert Nzula, a former Secretary of the Communist Party, Moses Kotane, another former Secretary and J.B. Marks, a former member of the Central Committee of the Communist Party.

I joined the A.N.C. in 1944, and in 1952 I became the Transvaal President and in my younger days I held the view that the policy of admitting Communists to the A.N.C., and the close co-operation which existed at times on specific issues between the A.N.C. and the Communist Party, would lead to a watering down of the concept of African nationalism. At that stage I was a member of the African National Congress Youth League, and was one of a group which moved for the expulsion of Communists from the A.N.C. This proposal was heavily defeated. Amongst those who voted against the proposal were some of the most conservative sections of African political opinion. They defended the policy on the ground that from its inception the A.N.C. was formed and built up, not as a political party with one school of political thought, but as a Parliament of the African people, accommodating people of various political convictions, all united by the common goal of national liberation. I was eventually won over to this point of view and I have upheld it ever since.

It is perhaps difficult for White South Africans, with an

ingrained prejudice against Communism, to understand why experienced African politicians so readily accept Communists as their friends. But to us the reason is obvious. Theoretical differences amongst those fighting against oppression is a luxury which cannot be afforded at this stage. What is more, for many decades Communists were the only political group in South Africa who were prepared to treat Africans as human beings and as their equals; who were prepared to eat with us; talk with us, live with us and work with us. They were the only political group which was prepared to work with the Africans for the attainment of political rights and a stake in society. Because of this, there are many Africans who, today, tend to equate freedom with Communism. They are supported in this belief by a legislature which brands all exponents of democratic government and African freedom as Communists and bans many of them (who are not Communists) under the Suppression of Communism Act. Although I am not a communist and have never been a member of the Communist Party, I myself have been named under that pernicious Act because of the role I played in the Defiance Campaign. I have also been banned and convicted under that Act.

It is not only in internal politics that we count Communists as amongst those who support our cause. In the international field, Communist countries have always come to our aid. In the United Nations and other Councils of the world the Communist block has supported the Afro-Asian struggle against colonialism and often seems to be more sympathetic to our plight than some of the Western powers. Although there is a universal condemnation of apartheid, the Communist block speaks out against it with a louder voice than most of the Western world. In these circumstances, it would take a brash young politician, such as I was in 1949, to proclaim that the Communists are our enemies.

I turn now to my own position. I have denied that I am a Communist, and I think that in the circumstances I am obliged to state exactly what my political beliefs are, in order to explain what my position in M.K. was and what my attitude towards the use of force is.

I have always regarded myself, in the first place, as an African patriot. After all, I was born in Umtata, forty-six years ago. My guardian was my cousin, who was the acting paramount chief of Tembuland, and I am related both to the present paramount chief of Tembuland, Sabata Dalinyebo, and to Kaizer Matanzima, the Chief Minister of the Transkei.

Today I am attracted by the idea of a classless society, an attraction which springs in part from Marxist reading and, in part, from my admiration of the structure and organization of early African societies in this country. The land, then the main means of production, belonged to the tribe. There were no rich or poor and there was no exploitation.

It is true, as I have already stated, that I have been

influenced by Marxist thought. But this is also true of many of the leaders of the new independent States. Such widely different persons as Gandhi, Nehru, Nkrumah and Nasser all acknowledge this fact. We all accept the need for some form of Socialism to enable our people to catch up with the advanced countries of this world and to overcome their legacy of extreme poverty. But this does not mean we are Marxists.

Indeed, for my own part, I believe that it is open to debate whether the Communist Party has any specific role to play at this particular stage of our political struggle. The basic task at the present moment is the removal of race discrimination and the attainment of democratic rights on the basis of the Freedom Charter and the struggle for these rights can best be led by a strong A.N.C. Insofar as that Party furthers this task, I welcome its assistance. I realize that it is one of the means by which people of all races can be drawn into our struggle.

From my reading of Marxist literature and from conversations with Marxists, I have gained the impression that Communists regard the parliamentary system of the West as undemocratic and reactionary. But, on the contrary, I am an admirer of such a system.

The Magna Carta, the Petition of Rights and the Bill of Rights, are documents which are held in veneration by democrats throughout the world.

I have great respect for British political institutions, and for the country's system of justice. I regard the British Parliament as the most democratic institution in the world, and the independence and impartiality of its judiciary never fail to arouse my admiration.

The American Congress, that country's doctrine of separation of powers, as well as the independence of its judiciary, arouse in me similar sentiments.

I have been influenced in my thinking by both West and East. All this has led me to feel that in my search for a political formula, I should be absolutely impartial and objective. I should tie myself to no particular system of society other than of socialism. I must leave myself free to borrow the best from the West and from the East.

There are certain Exhibits which suggest that we received financial support from abroad, and I wish to deal with this question.

Our political struggle has always been financial from internal sources - from funds raised by our own people and by our own supporters. Whenever we had a special campaign or an important political case - for example the Treason Trial - we received financial assistance from sympathetic individuals and organizations in the Western countries. We had never felt it necessary to go beyond these sources.

But when in 1961 the M.K. was formed, and a new phase of struggle introduced, we realised that these events would make a heavy call on our slender resources, and that the scale of our activities would be hampered by lack of funds. One of my instructions, as I went abroad in January, 1962, was to raise funds from the African States.

I must add that, whilst abroad, I had discussions with leaders of political movements in Africa and discovered that almost every single one of them, in areas which had still not attained independence, had received all forms of assistance from the socialist countries, as well as from the West, including that of financial support. I also discovered that some well-known African states, all of them non-Communists, and even anti-Communists, had received similar assistance.

On my return to the Republic, I made a strong recommendation to the A.N.C. that we should not confine ourselves to Africa and the Western countries, but that we should also send a mission to the socialist countries to raise the funds which we so urgently needed.

As I understand the State case, the suggestion is that Umkonto was the inspiration of the Communist Party which sought by playing upon imaginary grievances to enrol the African people into an army which ostensibly was to fight for African freedom, but in reality was fighting for a Communist State. Nothing could be further from the truth. In fact the suggestion is preposterous. Umkonto was formed by Africans to further their struggle for freedom in their own land. Communists and others supported the movement, and we only wish that more sections of the community would join us.

Our fight is against real, and not imaginary, hardships, or to use the language of the State Prosecutor, "so-called hardships". Basically, we fight against two features which are the hallmarks of African life in South Africa and which are entrenched by legislation which we seek to have repealed. These features are poverty and lack of human dignity, and we do not need Communists or so-called "agitators" to teach us about these things.

South Africa is the richest country in Africa, and could be one of the richest countries in the world. But it is a land of extremes and remarkable contrasts. The Whites enjoy what may well be the highest standard of living in the world, whilst Africans live in poverty and misery. Forty percent of the Africans live in hopelessly over-crowded and, in some cases, drought-stricken reserves, where soil erosion and the over-working of the soil, make it impossible for them to live properly off the land. Thirty percent are labourers, labour tenants and squatters on White farms and work and live under conditions similar to those of the serfs of the Middle Ages. The other thirty percent live in towns where they have

developed economic and social habits which bring them closer in many respects to White standards. Yet most Africans, even in this group, are impoverished by low incomes and the high cost of living.

The highest-paid and the most prosperous section of urban African life is in Johannesburg. Yet their actual position is desperate. The latest figures were given on the 25th March, 1964, by Mr. Carr, Manager of the Johannesburg Non-European Affairs Department. The poverty datum line for the average African family in Johannesburg (according to Mr. Carr's department) is R 42.84 per month. He showed that the average monthly wage is R 32.24 and that 46% of all African families in Johannesburg do not earn enough to keep them going.

Poverty goes hand in hand with malnutrition and disease. The incidence of malnutrition and deficiency diseases is very high amongst Africans. Tuberculosis, pellagra, kwashiorkor, gastro-enteritis and scurvy bring death and destruction of health. The incidence of infant mortality is one of the highest in the world. According to the Medical Officer of Health for Pretoria, tuberculosis kills forty people a day (almost all Africans), and in 1961 there were 58,491 new cases reported. These diseases not only destroy the vital organs of the body, but they result in retarded mental conditions and lack of initiative, and reduce powers of concentration. The secondary results of such conditions affect the whole community and the standard of work performed by Africans.

The complaint of Africans, however, is not only that they are poor and Whites are rich, but that the laws which are made by the Whites are designed to preserve this situation. There are two ways to break out of poverty. The first is by formal education, and the second is by the worker acquiring a greater skill at his work and thus higher wages. As far as Africans are concerned, both these avenues of advancement are deliberately curtailed by legislation.

The present Government has always sought to hamper Africans in their search for education. One of their early acts, after coming into power, was to stop subsidies for African school feeding. Many African children, who attended schools, depended on this supplement to their diet. This was a cruel act.

There is compulsory education for all White children at virtually no cost to their parents, be they rich or poor. Similar facilities are not provided for the African children, though there are some who receive such assistance. African children, however, generally have to pay more for their schooling than Whites. According to figures quoted by the South African Institute of Race Relations in its 1963 journal, approximately 40% of African children in the age group between 7 to 14, do not attend school. For those who do attend school, the standards are vastly different from those afforded to White children.

In 1960/61 the per capita Government spending on African students at state-aided schools was estimated at R 12.46. In the same years, the per capita spending on White children in the Cape Province (which are the only figures available to me) was R 144.57. Although there are no figures available to me, it can be stated, without doubt, that the White children on whom R 144.57 per head was being spent all came from wealthier homes than African children on whom R 12.46 per head was being spent.

The quality of education is also different. According to the Bantu Education Journal, only 5,660 African children in the whole of South Africa passed their J.C. in 1962, and in that year only 362 passed matric. This is presumably consistent with the policy of Bantu education about which the present Prime Minister said, during the debate on the Bantu Education Bill in 1953:

"When I have control of Native education I will reform it so that Natives will be taught from childhood to realise that equality with Europeans is not for them... People who believe in equality are not desirable teachers for Natives. When my Department controls Native education it will know for what class of higher education a Native is fitted, and whether he will have a chance in life to use his knowledge".

The other main obstacle to the economic advancement of the African is the industrial colour bar under which all the better jobs of industry are reserved for Whites only. Moreover, Africans who do obtain employment in the unskilled and semi-skilled occupations which are open to them, are not allowed to form Trade Unions which have recognition under the Industrial Conciliation Act. This means that strikes of African workers are illegal, and that they are denied the right of collective bargaining which is permitted to the better-paid White workers. The discrimination in the policy of successive South African Governments towards African workers is demonstrated by the so-called "civilised labour policy" under which sheltered unskilled Government jobs are found for those White workers who cannot make the grade in industry, at wages which far exceeded the earnings of the average African employee in industry.

The Government often answers its critics by saying that Africans in South Africa are economically better off than the inhabitants of the other countries in Africa. I do not know whether this statement is true and doubt whether any comparison can be made without having regard to the cost of living index in such countries. But even if it is true, as far as the African people are concerned it is irrelevant. Our complaint is not that we are poor by comparison with people in other countries, but that we are poor by comparison with the White people in our

own country, and that we are prevented by legislation from altering this imbalance.

The lack of human dignity experienced by Africans is the direct result of the policy of White supremacy. White supremacy implies Black inferiority. Legislation designed to preserve White supremacy entrenches this notion. Menial tasks in South Africa are invariably performed by Africans. When anything has to be carried or cleaned the White man will look around for an African to do it for him, whether the African is employed by him or not. Because of this sort attitude, Whites tend to regard Africans as a separate breed. They do not look upon them as people with families of their own; they do not realise that we have emotions - that we fall in love like White people do; that we want to be with our wives and children like White people want to be with theirs; that we want to earn enough money to support our families properly, to feed and clothe them and send them to school. And what "house-boy" or "garden-boy" or labourer can ever hope to do this?

Pass Laws, which to the Africans are among the most hated bits of legislation in South Africa, render only African liable to police surveillance at any time. I doubt whether there is a single African male in South Africa who has not at some stage had a brush with the police over his pass. Hundreds and thousands of Africans are thrown into gaol each year under pass laws. Even worse than this is the fact that pass laws keep husband and wife apart and lead to the breakdown of family life.

Poverty and the breakdown of family life have secondary effects. Children wander about the streets of the Townships because they have no schools to go to, or no money to enable them to go to school, or no parents at home to see that they go to school, because both parents (if there be two) have to work to keep the family alive. This leads to a breakdown in moral standards, to an alarming rise in illegitimacy and to growing violence which erupts, not only politically, but everywhere. Life in the townships is dangerous. There is not a day that goes by without somebody being stabbed or assaulted. And violence is carried out of the townships in the White living areas. People are afraid to walk alone in the streets after dark. Housebreakings and robberies are increasing, despite the fact that the death sentence can now be imposed for such offences. Death sentences cannot cure the festering sore.

Africans want to be paid a living wage. Africans want to perform work which they are capable of doing, and not work which the Government declares them to be capable of. We want to be allowed to live where we obtain work, and not be endorsed out of an area because they were not born there. Africans want to be allowed to own land in places where they work, and not to be obliged to live in rented houses which they can never call their own. Africans want to be part of the general population, and not confined to living in their own ghettos. African men

want to have their wives and children to live with them where they work, and not be forced into an unnatural existence in men's hostels. African women want to be with their men folk and not be left permanently widowed in the reserves. We want to be allowed out after 11 o'clock at night and not to be confined to our rooms like little children. Africans want to be allowed to travel in their own country and to seek work where they want to and not where the Labour Bureau tells them to. Africans want a just share in the whole of South Africa; they want security and a stake in society.

Above all, we want equal political rights, because without them our disabilities will be permanent. I know this sounds revolutionary to the Whites in this country, because the majority of voters will be Africans. This makes the White man fear democracy.

But this fear cannot be allowed to stand in the way of the only solution which will guarantee racial harmony and freedom for all. It is not true that the enfranchisement of all will result in racial domination. Political division, based on colour, is entirely artificial and, when it disappears, so will the domination of one colour group by another. The A.N.C. has spent half a century fighting against racialism. When it triumphs it will not change that policy.

This then is what the A.N.C. is fighting. Their struggle is a truly national one. It is a struggle of the African people, inspired by their own suffering and their own experience. It is a struggle for the right to live.

During my lifetime I have dedicated myself to this struggle of the African people. I have fought against White domination, and I have fought against Black domination. I have cherished the ideal of a democratic and free society in which all persons live together in harmony and with equal opportunities. It is an ideal which I hope to live for and to achieve. But if needs be, it is an ideal for which I am prepared to die.

-O-O-O-O-O-O-

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

MIN. VAN BUITENLANDSE ZAKEN	
DR. <i>van der</i>	VSE
INGEK.	- 5 MEI 1964
Fotono <i>F5538/64</i>	Agno. <i>67857</i>
DOSSIER <i>911.20</i>	<i>Del. Afr.</i>

No. 2336/494.

Kaapstad, 29 april 1964.

Rivonia-proces II -
Walter Sisulu getuigt

VERTROUWELIJK

Onmiddellijk nadat Mandela zijn verklaring vanuit de beklaagdenbank beëindigd had, werd beklaagde no. 2, Walter Sisulu, door zijn verdediger als getuige opgeroepen. Sisulu werd geboren in de Transkei en is nu 52 jaar oud. Hij werd lid van het African National Congress in 1940 en toen de A.N.C. Youth League werd opgericht werd hij de secretaris daarvan. Vanaf 1949 was hij secretaris-generaal van het A.N.C. en diende onder de presidenten Dr. Moroka en Chief Luthuli. Hij stond terecht tijdens het Hoogverraadproces van 1956 - 1961 en is één van de, om politieke redenen, meest vervolgde Bantoe politici; in 1962 werd hij zes keer gearresteerd. Voor verdere bijzonderheden moge ik verwijzen naar de kenschets in "The accused: nine men", waarvan ik enkele exemplaren voegde bij mijn laatste brief over het proces.

Zijn eigen advocaat behandelde in grote lijnen enkele punten met hem, waarbij Sisulu verklaarde dat hij vast geloofde in samenwerking tussen alle bevolkingsgroepen als enige oplossing voor Zuid-Afrika. Het was echter duidelijk dat dit slechts de inleiding was tot het kruisverhoor door de staatsaanklager Dr. Yutar. Dit kruisverhoor heeft in totaal 4 volle dagen in beslag genomen en het bestreek een onnoemelijk aantal punten, waarvan sommige belangrijk zijn. Nadat niet alleen Mandela,

Zijner Excellentie
de Heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGEN.-

maar thans ook Sisulu bekend heeft dat hij sabotage heeft voorbereid en uitgevoerd, gaat het de Staat voornamelijk, deels om politieke redenen en deels met het oog op schuldverzwaring, om het bewijzen van de volgende punten:

1. Umkonto we Sizwe (The Spear of the Nation) was de militaire afdeling van het A.N.C., werd met behulp van de organisatie en de administratie van het A.N.C. opgezet en werd er bovendien door gefinancierd.
2. Zo het al niet de politiek van "Umkonto" was om bij het bedrijven van sabotage mensenlevens in gevaar te brengen, dan waren toch niet voldoende voorzorgen genomen om dit te voorkomen. Er zou onverantwoordelijk en "reckless" te werk zijn gegaan.
3. Het plan "Operation Maiya Buya", dat bij de overval op Rivonia gevonden werd, is het operatieplan voor een guerilla. Het was door "Umkonto" reeds aangenomen en met de uitvoering ervan was een aanvang gemaakt.
4. In Umkonto, en op het National High Command ervan, hadden communisten een dominerende invloed.

In het kort moge ik Uwer Excellentie weergeven wat Sisulu's getuigenis op deze punten opleverde.

1. Sisulu sloot zich hier geheel aan bij de voorstelling die door Mandela gegeven werd. "Umkonto" was een onafhankelijke organisatie voor het bedrijven van sabotage, die zich ter beschikking had gesteld van de nationale bevrijdingsbeweging waarvan, behalve het A.N.C., deel uitmaakten het S.A. Indian Congress, de S.A. Coloured People's Organization en de S.A. Communist Party. Het A.N.C. als zodanig wees het voorstel om tot geweld over te gaan van de hand: het wilde de strijd voor het verkrijgen van politieke rechten voor de Bantoe voortzetten met de traditionele middelen, het meende dat voor sabotage een gespecialiseerd apparaat gebruikt moest worden en het achtte zich niet gerechtigd van non-violence op sabotage over te gaan zonder raadpleging van de andere leden der Congress Alliance (A.N.C., S.A. Indian Congress, S.A. Coloured People's Congress, S.A. Congress of Democrats and S.A. Congress of

Trade Unions). De belangrijke koerswijziging die het A.N.C. wél nam was dat het niet langer geweldloosheid preekte en geen disciplinaire actie zou ondernemen tegen zijn leden die aan sabotage-activiteiten zouden deelnemen. Een verschil tussen het A.N.C. en Umkonto was nog dat het eerste alleen Bantoes als leden toeliet en de tweede openstond voor alle rassen.

2. Door staatsgetuigen was een aantal gevallen aangevoerd waarbij door aanslagen of sabotage mensenlevens verloren gingen of in gevaar werden gebracht. Dr. Yutar wees in het bijzonder op de diverse gevallen waarbij een stuk rail van een veel gebruikte spoorlijn was weggehaald of losgeschroefd, op het plaatsen van tijdbommen in postkantoren en op een aanslag op een bekende Bantoe zakenman die sympathiek stond tegenover het beleid van de regering. Sisulu ontkende te enen male dat deze activiteiten vielen binnen de politiek en de instructies van Umkonto, maar gaf toe dat er soms misschien wel vergissingen begaan waren. Hij verklaarde overigens dat hij zelf niet deel had uitgemaakt van het N.H.C., maar wel enkele vergaderingen als A.N.C.-vertegenwoordiger had bijgewoond.
3. Het plan voor een guerilla, Operation Maiya Buya, door de Staat een hoeksteen van de aanklacht genoemd, was op verzoek van het N.H.C. ontworpen in maart en april 1963 door Arthur Goldreich. Het zou op de avond van de dag van de raid op Rivonia ter bespreking worden voorgelegd aan het N.H.C. Van aanneming of uitvoering was derhalve geen sprake. Sisulu noemde het plan onrealistisch, betwijfelde of het door het N.H.C. zou zijn overgenomen en zeide dat het A.N.C. zijn fiat zeker niet zou hebben gegeven. Dat zekere activiteiten, die ook onderdeel vormden van het plan, zoals het aanschaffen van explosieven en het plegen van sabotage, reeds hadden plaatsgevonden, moest niet gezien worden als implementatie van het plan, doch veeleer als opneming in het plan van deze activiteiten. Dr. Yutar achtte het van betekenis dat het vaststond dat reeds geruime tijd vóór maart 1963 Umkonto-leden naar het buitenland (o.a. Ethiopië) waren gezonden voor guerilla training. Sisulu, dit erkennende, zeide dat het hier algemene krijgskundige opleiding betrof, dat zekerlijk ook

rekening werd gehouden met de mogelijkheid van de noodzaak om in de toekomst tot een guerilla te moeten overgaan, en dat het bovendien nodig was een legerkern te vormen welke zou kunnen optreden na een gezagsovername. Materiaalorders voor het vervaardigen van o.a. landmijnen en handgranaten waren nimmer geplaatst; er werden slechts gegevens verzameld om een juiste evaluatie van het plan mogelijk te maken. Tenslotte wees hij erop dat het door de Staat gevonden document een verwijzing inhield naar een verklaring van P.K. Leballo, de leider van het Pan African Congress, in maart 1963 en dat het plan dus moeilijk voordien opgesteld, laat staan aangenomen had kunnen worden.

4. Evenmin als Mandela ontkende Sisulu dat er een belangrijke mate van samenwerking was geweest tussen het A.N.C. en de S.A. Communist Party. Ook hadden Bantoes die als communist bekend stonden zitting gehad in het bestuur van het A.N.C. Hij vond dit heel natuurlijk omdat, op korte termijn, de doelen van beide groeperingen overeenkwamen: strijd tegen rassendiscriminatie en uitschakeling van het bewind dat dit in zijn programma voert. Hij legde er desgevraagd nog eens de nadruk op dat de S.A. Communist Party deel uitmaakte van de nationale bevrijdingsbeweging.

Bij het begin van zijn kruisverhoor door Dr. Yutar verklaarde Sisulu dat hij geen inlichtingen zou verschaffen die nog in Zuid-Afrika vertoevende personen zouden kunnen impliceren, of de werkwijze van thans illegale organisaties als het A.N.C. aan het licht zouden kunnen brengen. In dit verband was het interessant dat Dr. Yutar hem de erkenning trachtte te ontlokken dat de voormalige president van het A.N.C., Chief Albert Luthuli, met de oprichting van Umkonto zou hebben ingestemd. Op 24 mei a.s. loopt de "banning order" die Luthuli's bewegingsvrijheid vijf jaar lang heeft beperkt tot zijn woonplaats Stanger in Natal, ten einde. Dr. Yutar liet doorschemeren dat hij bepaalde onderschepte brieven en andere documenten, die zouden wijzen op Luthuli's fiat tot de oprichting van Umkonto, ter kennis zou brengen van de Minister van Justitie, die over een hernieuwing van de "banning order" moet beslissen.

Rechter de Wet heeft de procedure van vraag en antwoord slechts enkele malen onderbroken, meestal voor het vragen van opheldering omtrent bepaalde punten. Hij heeft echter ook enkele opmerkingen gemaakt waarop ik iets dieper wil ingaan.

1. Toen een bepaalde door Sisulu verzorgde illegale radio-uitzending ter sprake kwam, hield Sisulu vol dat dit niet vanuit Rivonia was geschied, maar dat de bandopname ervoor wél daar had plaatsgevonden. Sisulu zeide dat het per slot ook logisch was dat de uitzending zelf elders had plaatsgevonden met het oog op het gevaar van ontdekking van Rivonia, waar een aantal leiders van de bevrijdingsbeweging was ondergedoken. De rechter vroeg hem toen of dit zelfde gevaar niet ook gold voor die andere plaats en voor de man die de uitzending uiteindelijk had verzorgd. Toen Sisulu dit erkende en impliceerde dat hij zelf niet bij de uitzending aanwezig was geweest, vroeg de rechter hem of deze gedragswijze niet typerend was voor "these so-called patriots who are preparing revolutions and want to save their own skin to get into the government afterwards". Sisulu replieeerde dat in illegale verzetsomstandigheden dikwijls risico's moesten worden afgewogen.

2. Op een punt in het verhoor spreekt Sisulu over zijn taak als leidende figuur in het A.N.C. ten opzichte van zijn verdrukte volk. De rechter stelde toen dat hij het waarschijnlijk ook tot zijn taak rekende om zijn volk ervan te overtuigen dát het verdrukt werd. Sisulu reageerde, begrijpelijkerwijze, tamelijk emotioneel en zeide dat het "a very strange thing" zou zijn dat de gehele wereld op de hoogte was van de verdrukking van de Bantoebevolking en dat deze mensen zelf dit niet zouden zijn.

3. Toen de doelstelling van het A.N.C., verkrijging van politieke rechten voor de Bantoe, ter sprake kwam, zeide de rechter dat hij aannam dat mensen als Sisulu en andere A.N.C.-leiders dit aspiereerden, maar hij vroeg zich af of "the ordinary Bantu about town" ook wel one-man-one-vote nastreefde. Sisulu antwoordde dat in de geschiedenis van het A.N.C. dit op congressen inderdaad steeds duidelijk naar voren gekomen was.

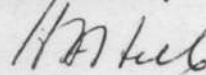
4. Bij het bespreken van een gevonden aantekening waarin Sisulu de verdeling van de bevolking van Zuid-Afrika in verschillende rassengroepen had genoteerd, maakte de rechter de opmerking dat

Sisulu het kennelijk niet nodig had gevonden te noteren hoeveel Bantoes er in Zuid-Afrika leefden ten tijde van de komst van de blanke.

Wijzende op deze opmerkingen van de rechter, wil ik vooropstellen dat deze niet als Nationalist bekend staat. Zijn uitspraken zijn echter tekenend voor een zekere politieke instelling tegenover- en een verdoorgezet onbegrip voor bepaalde legitieme aspiraties van de niet-blanke, welke in blank Zuid-Afrika, juist bij velen op kardinale "commanding heights" gemeengoed zijn. Deze psychologische facetten vergroten de tragiek van de botsing tussen twee op zichzelf logische uitgangspunten welke in dit proces zo scherp aan het licht treedt. Een Grieks drama!

Van verhoor en kruisverhoor van de overige beklaagden zal ik Uwe Excellentie op de hoogte houden..

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

DAMPA	
INLEK.	16 JUNI 1964
Foto	F7100/64
Agno.	90433
DOSSIER	911.30 2d. Afrika

No. 3178/705

Kaapstad, 29 mei 1964. (ransen pro-
bleem)

Rivonia-proces 3.
Verhoor en kruisverhoor van o.a.
Mbeki, Bernstein en Kathrada.

Op 18 mei j.l. heeft de verdediging zijn zaak afgesloten. Twee dagen later begon de openbare aanklager, Dr. Yutar, met zijn betoog dat bijna vier dagen in beslag nam. Dit betoog is vergelijkbaar met het requisitoir in ons procesrecht; een belangrijk verschil is dat de aanklager niet gemachtigd is bepaalde straffen te eisen: hij moet zich beperken tot aanbevelingen aan de rechter over al of niet schuldigbevinding van de beklaagden op de verschillende punten van de dagvaarding, doch kan wel, na de uitspraak, indicaties geven over zijn mening of de maximum straf of lagere straffen zouden moeten worden opgelegd. Thans is in volle gang het betoog van de verdediging, vergelijkbaar met ons pleidooi. Dit zal waarschijnlijk begin volgende week voltooid zijn. De rechter zal daarna mogelijk slechts enkele dagen nemen ter voorbereiding van zijn uitspraak. Daar enkele der beklaagden op zekere punten reeds een volledige bekentenis hebben afgelegd, moet een veroordeling - althans in deze gevallen - reeds nu zeker worden geacht; daaruit valt af te leiden dat de uitspraak waarschijnlijk gevolgd zal worden door toespraken en getuigenis "in mitigation". Na het aanhoren hiervan zal de rechter tenslotte de straffen opleggen aan hen die hij schuldig verklaarde. Volgens de voorgaande berekening zou dit vonnis tussen 8 en 12 juni a.s. tegemoet kunnen worden gezien.

Ik zal nu eerst een overzicht trachten te geven van de belangrijkste punten uit verhoor en kruisverhoor van de beklaagden die na Mandela en Sisulu aan het woord kwamen. De onder-vraging van de Indiër Ahmed Kathrada, de blanke Lionel Bernstein, en de Bantoe Govan Mbeki was uitermate belangwekkend. Deels door het verhoor van hun eigen advocaten en deels als onverwachte reacties op de vragen van Dr. Yutar, werden door hen naast hun eigen aandeel in politieke en/of sabotage-activiteiten, de volgende onderwerpen nader belicht.

Zijne Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

..2

1. De grieven van de Bantoe en de Indiërs in Zuid-Afrika tegen het politieke bestel in dit land en speciaal de apartheidspolitiek van het Nationalistisch bewind. Nadat Mandela in zijn verklaring deze grieven reeds ongestoord had kunnen opsommen en ook Sisulu in zijn verhoor ze weer ter sprake had gebracht, had de rechter er kennelijk genoeg van en hij wilde Kathrada de pas afsnijden toen ook hij de grieven - maar dan vanuit zijn gezichtshoek als Indiër - in het brandpunt wilde stellen. Toen zijn advocaat opmerkte dat Dr. Yutar gesproken had over de "so-called hardships" van de niet-blanke bevolkingsgroepen, ontkende de aanklager dat hij ooit de bedoeling had gehad om deze hardships in het geding te brengen. De rechter liet Kathrada en ook de volgende getuigen met het uitspreken van hun grieven verder hun gang gaan. Hij merkte echter op dat "wat de beklagden geloven alleen relevant is met betrekking tot een eventueel vonnis en als motivering van hun daden; dit is immers geen politieke vergadering". Het zou te ver voeren in deze brief de verklaringen der verdachten op het punt der grieven op de voet te volgen. Bovendien zijn ze reeds voldoende weergegeven in V.N.-dokumenten, de publikaties van het S.A. Institute of Race Relations, Mary Benson's goed gedokumenteerd boek "The African Patriots" (Londen, 1963) en anderen.
2. De ontstaansgeschiedenis, de ontwikkeling en de organisatie van de verschillende partijen en groeperingen in de nationale bevrijdingsbeweging van de niet-blanke bevolkingsgroepen. De verdediging heeft hieraan meer aandacht moeten wijden dan zij misschien aanvankelijk van plan was, omdat de rechter meermalen blijk gaf van zijn onbekendheid met het karakter van deze bewegingen en daarmede toonde een exponent te zijn van het overgrote deel van de blanke bevolking in Zuid-Afrika. Een woordenlijst van de termen en afkortingen die in dit proces gebruikt worden ter aanduiding der partijen en groeperingen, benevens een summier overzicht van de organisatie van de belangrijkste hiervan - voor zover die in dit proces aan het licht kwamen - moge ik hiernevens voegen.
3. De omstandigheden waaronder politieverhoor en detentie der beklagden plaats gevonden hadden. Behalve Mandela - die reeds in november 1962 tot 5 jaar gevangenisstraf werd veroordeeld - werden alle beklagden na hun arrestatie te Rivonia onder de 90 dagen paragraaf vastgehouden. Zij allen gaven te kennen dat de politie getracht had van hen bekentenissen en verklaringen over de activiteiten van anderen te verkrijgen door enerzijds dreiging met ongelimiteerde (want steeds vernieuwde) 90 dagen detentie en anderzijds het beloven van aanzienlijke beloningen. Indien deze werkwijze algemeen wordt toegepast - wat niet onwaarschijnlijk is - zal het laatste middel wel alleen bij de zeer zwakke broeders onder 90 dagen arrestanten succes hebben. Een veel reëler dwangmiddel voor verkrijging van inkriminerende verklaringen is het eerste: het vooruitzicht gedurende onbepaalde tijd onder de afschrikwekkende omstandigheden van 90 dagen detentie opgesloten te blijven.

- Lionel Bernstein, door zijn advocaat gevraagd welke uitwerking deze omstandigheden op hem hadden, zeide dat hij ze had ervaren als een zeer zware vorm van geestelijke marteling, die bij hem tot gevolg had verlies van concentratievermogen (hij die als propagandist voor de communistische partij en andere bewegingen zijn leven lang geschreven had kon toen niet meer dan een enkele regel op papier zetten zonder daarvan te moeten uitrusten en zich opnieuw te moeten bezinnen), onevenredig grote bezorgdheid over kleinigheden, ernstige handbevingen die nog drie weken na afloop van de 90 dagen detentie aanhielden; hij had het steeds als een bevrijding gevoeld wanneer hij voor verder verhoor bij de politie werd geroepen. Dr. Yutar stelde dat dit alles slechts diende om opnieuw de naam van de politie te besmeuren, waarop Bernstein scherp antwoordde dat zijn assistentie daarvoor niet nodig was, daar immers de politie zelf dit wel bevredigend doet.

Een tegenslag voor de verdediging was de weigering van de rechter om het getuigenis aan te horen van twee hoogleraren in psychologie van de universiteiten te Kaapstad en Durban over de uitwerking, die eenzame opsluiting heeft op de menselijke geest. De beide professoren hadden op dit punt reeds getuigenis afgelegd in sabotageprocessen in beide genoemde steden. De advocaten stelden dat aangetoond zou worden dat langdurige eenzame opsluiting de arrestant uiterst ontvankelijk maakt voor suggestie, zijn oordelingsvermogen aantast en zelfs feitelijke hersenschade tot gevolg kan hebben. De aanklager zeide dat de verdediging slechts politieke munt wilde slaan uit de 90 dagen paragraaf, maar dat het verre van hem was om de verdediging te belemmeren welke getuige dan ook te horen. Dr. Yutar speelde het spel echter handig: toen hij de onwilligheid van de rechter bemerkte om die getuigenis toe te laten, maakte hij toch formeel bezwaar. De rechter gaf daarop zijn "ruling", hij wilde de getuigen niet horen; het was immers alleen aan hem om de waarde van de verklaringen van die staatsgetuigen die in 90 dagen arrest hadden gezeten, te beoordelen en hij had daar geen buitenstaanders voor nodig. Ook maakte het geen indruk op hem dat de rechters te Kaapstad en in Natal het technische getuigenis van deze zelfde professoren wél hadden toegelaten.

Alle beklaagden die onder ede gehoord werden weigerden consequent inlichtingen te verschaffen die inkrimatie zouden betekenen van hun medewerkers en strijdmakkers die niet in de handen van de politie zijn gevallen. Opvallend was daarbij de vastbeslotenheid van de beklaagden om op geen enkele wijze medewerking te verlenen aan de pogingen van de aanklager om Luthuli bij de sabotage-activiteiten te betrekken. Dr. Yutar wees er talloze malen op dat zij hiermede hun eed schonden, die hen immers verplichtte tot het onthullen van de gehele waarheid. De rechter maakte slechts een enkele keer hierover een opmerking, zeggende dat hij een getuige die weigert te antwoorden op relevante vragen voor 8 dagen in hechtenis kan doen nemen!

Blijkbaar aanvaardt hij deze gedragswijze van de beklaagden. Ook werd soms het antwoord geweigerd op vragen die beklaagden zelf zouden kunnen inkrimineren op punten die door de staat niet worden ten laste gelegd, met name het lidmaatschap van verboden organisaties van enkele der beklaagden die, voor zover nu valt te overzien, minder zwaar belast zijn. Toen Bernstein, die uiteenzette dat hij zijn leven lang communistische politieke activiteiten had bedreven, gevraagd werd of hij ook lid was geweest van de illegale communistische partij (dus na de banning in 1950) en hij het antwoord weigerde, deed Dr. Yutar hem namens de Procureur-Generaal een aanbod van vrijwaring tegen vervolging op dit punt. Na overleg met zijn advocaten ging hij hier echter niet op in, met de motivering dat de Minister van Justitie tóch tot vervolging zou kunnen besluiten. Hoewel hier en elders dus pertinente toegevingen niet werden gemaakt, werd toch duidelijk aan de rechter te kennen gegeven wat de werkelijke positie was.

Wederom met verwijzing naar de gegevens vervat in "The accused nine men" moge ik thans nog enkele bijzonderheden laten volgen die over de beklaagden uit hun verhoor onder ede of hun verklaringen aan de dag kwamen. Ik neem hier de volgorde waarin zij optraden, die echter mijns inziens geenszins samenvalt met de orde van belangrijkheid in hun werk voor de verzetsbeweging, nóch met de mate waarin zij betrokken zijn geweest bij de samenwerking tegen de staat en het plegen van sabotage.

Kathrada

Ahmed Kathrada, 34 jaar geleden geboren in Schweizer Reneke in de Zuid-West hoek van de Transvaal, Indiër, Moslem van religie, raakte reeds op zeer jeugdige leeftijd bij politieke activiteiten betrokken. In 1946 kreeg hij - toen 17 jaar oud - 1 maand gevangenisstraf als passieve resister. Hij had tot 1954 een bestuursfunctie in het Transvaal Indian Congress en karakteriseerde zich zelf als een "leading activist". In 1942 werd hij lid van de Young Communist League en het jaar daarop van de communistische partij (C.P.S.A.), maar het merendeel van zijn werkzaamheid bleef liggen op het gebied van de Indische gemeenschap in dit land; hij ageerde o.a. fel tegen de Group Areas Act die volgens zijn zeggen er op is gericht de Indische gemeenschap economisch te ruïneren. Naar zijn mening is het lot van de Indische gemeenschap ten nauwste verbonden met dat van de Bantoe en hangt de toekomst van deze gemeenschap af van het welslagen van de politiek van het A.N.C.. Hij zag de banning van het A.N.C. als een grote slag voor geheel Zuid-Afrika; de zwarte bevolking werd hiermede haar verantwoordelijke leiding ontnomen.

In 1951 leidde hij de delegatie van 60 man die het Indian Youth Congress zond naar het World Festival of Students in Berlijn, georganiseerd door de International Union of Students. Deze delegatie bestond niet alleen uit Indiërs, maar uit verschillende rassen en groeperingen in Zuid-Afrika, o.a. enkele Afrikaners en zelfs een Nationalist. Bij een bezoek van de delegatie aan Auschwitz legden alle leden de plechtige gelofte af gedurende hun hele leven rassendiscriminatie in enige vorm te bestrijden. Na het festival verbleef hij enige maanden in

verschillende landen in Oost-Europa. Hij keerde terug naar Zuid-Afrika, op tijd om een rol te kunnen spelen in de Defiance Campaign (1952) en behoorde tot de 20 figuren die voor hun leidende activiteiten in deze campagne, waarin meer dan 8000 mensen zich lieten arresteren, tot 9 maanden voorwaardelijke gevangenisstraf veroordeeld werden. Kathrada is een gelijst communist en kreeg in 1954 een banning order, waarbij hem lidmaatschap van 39 organisaties werd verboden. Hij was één der 156 verdachten in het Hoogverraadproces 1956-61. In 1957 werd hij lid van de illegale communistische partij (S.A.C.P.) Hij werkte mee aan verschillende publikaties, zoals het later verboden "Spark".

In december 1961 wijdde Mandela, een goed vriend van hem, hem in in de geheimen van Umkonto. Kathrada - geen pacifist - had in beginsel niets tegen sabotage, maar twijfelde aan het nuttig effect en was bevreesd dat het afbreuk zou doen aan de geweldloze politieke strijd die zijns inziens nog steeds het belangrijkste wapen was in het arsenaal van de nationale bevrijdingsbeweging: Sabotage zou geen substituut moeten worden van massale politieke actie. Hij had zich nimmer aangesloten bij Umkonto.

Na de arrestatie van Mandela in augustus 1962 vormde hij het z.g. Free Mandela Committee. Tijdens het proces tegen Mandela (in oktober en november 1962 te Pretoria) werden Kathrada huisarrest en andere beperkingen opgelegd. Hij zei dat hem toen nog 3 wegen openstonden: 1) Zuid-Afrika verlaten, 2) zijn politieke werkzaamheden opgeven, 3) onderduiken om zijn politieke werk illegaal te kunnen voortzetten. Hij koos het laatste en verdween op 29 april 1963, 2 dagen voordat de beruchte "no trial" wet van kracht werd. Hij hield zich enige tijd schuil/voor het laten veranderen van zijn uiterlijk en ging toen naar een ander adres. Op 11 juli 1963 werd hij tesamen met de meeste andere beklaagden in dit proces gearresteerd op de farm te Rivonia. Hij zou daar de avond te voren zijn aangekomen ter voorbereiding van een illegale radio-uitzending.

In het kruisverhoor door Dr. Yutar, die hem uitmaakte voor niets meer dan een communistische agitator, maakte Kathrada een scherpzinnige indruk en hij gaf meermalen dodelijke antwoorden op de treiterende en sarcastische vragen van de aanklager. Een goed voorbeeld daarvan deed zich voor toen Dr. Yutar de hele lijst van "co-conspirators" met hem doornam. Bij een bepaalde, Indische, naam gekomen ontspon zich de volgende dialoog: Yutar: Don't you know him? He is a co-religionist of yours. Kathrada: A what? Yutar: I mean, you both have the same religion. Kathrada: Well, he is a Hindu and I am a Moslem. Yutar: But I mean you are both Indians? Kathrada: Yes, and both human beings.

Bernstein.

Lionel Bernstein, geboren te Johannesburg, 44 jaar oud, is architect van beroep. Ten tijde van de Spaanse burgeroorlog werd hij lid van de Jeugdliga van de S.A. Labour Party, in 1939

van C.P.S.A. In 1942 meldde hij zich als vrijwilliger voor het leger en vocht in Italië tot het einde van de oorlog. Hij speelde een leidende rol in het Springbok Legioen, een oud-strijders organisatie en was redacteur van zijn periodiek Fighting Talk. Na ontbinding van het Legioen in 1953 zette een comité de publikatie voort en Bernstein bleef redacteur tot het in 1963 verboden werd. Hij was één der oprichters van het Congress of Democrats. Ook hij bevond zich onder de 156 verdachten in het Hoogverraadproces. Hij kreeg banning orders in 1954, 1956 en 1961. In zijn hoofdgetuigenis noemde hij zich een "informed marxist", wiens voornaamste activiteit steeds op journalistiek terrein had gelegen. Hij is auteur van talrijke brochures, zoals het belangwekkende "Face the Future" met een voorwoord van Luthuli, en artikelen in Fighting Talk, New Age, The Guardian, Spark, Counter Attack - publikaties die alle successievelijk verboden zijn. Om zich niet ook aan vervolging op dit punt bloot te stellen weigerde hij het antwoord op de vraag van de aanklager of hij lid was geweest van de illegale Communistische Partij, maar verklaarde dat hij nu al 25 jaar lang een overtuigd communist was geweest en gaf daarmede de rechter voldoende aanwijzingen om een positieve gevolgtrekking te kunnen maken. Hij ontkende echter ooit lid van Umkonto of het National High Command te zijn geweest. Hij was op 11 juli 1963 naar Rivonia gekomen voor een bespreking met o.a. Hepple en Mbeki over een actie tegen de 90-dagen paragraaf en hulp aan de familieleden van de arrestanten. Enkele ogenblikken na zijn aankomst arriveerde de politie in een stomerij-bestelwagen, omsingelde het huis en arresteerde alle aanwezigen.

Bernstein maakt een intelligente en bescheiden indruk en lijkt introvert. Zijn vrouw, zelf ook actief in politics, volgt het gehele proces van de publieke tribune af. Om een inzicht te geven in zijn benadering van de problemen in dit land laat ik enkele punten uit zijn verhoor volgen. Volgens hem heeft de Zuidafrikaanse maatschappij een typisch koloniaal karakter. Het A.N.C., belangrijkste partij waarin niet-blanken georganiseerd waren, had steeds door een politiek van positieve geweldloosheid een regime van gelijke rechten nagestreefd en zou in een toekomstig, veranderd, staatsbestel de bescherming van de rechten der minderheden vooropstellen. Tegen 1960 werd de niet-blanke bevolking steeds nadrukkelijker in het eisen van gewelddadig verzet, maar nog bleven de leiders van de Congresbeweging de pas markeren. Toen de discrepantie tussen volgelingen en leiders te groot dreigde te worden, lieten de laatsten hun leer van positieve geweldloosheid varen. De verantwoordelijkheid voor deze ernstige stap rust echter ten volle op de schouders van de regering en de aanhangers harer politiek. Tenzij de regering alsnog bereid zou zijn in onderhandeling te treden met niet-blanke leiders, zou een lange periode van geweld volgen. Er zou dan geen toekomst meer zijn voor de blanke in dit land, hij zou zijn koffers moeten pakken en verdwijnen. Bernstein had zijn leven lang gevochten tegen het ontstaan van deze situatie.

Middels Bernstein werd de rechter een duidelijker kijk gegeven op de programma's, organisatie en onderlinge samenhang van de verschillende partijen en groeperingen in de nationale bevrijdingsbeweging. De gegevens die hij verschaftte zijn verwerkt in de bijlage.

Mbeki.

Werd geboren in Namaqualand (Transkei) in 1910; behaalde in 1936 de B.A. graad in Politieke Wetenschappen en Psychologie en een diploma in Opvoedkunde; was daarna werkzaam als leraar. Govan Mbeki sloot zich aan bij het A.N.C. in 1935 en werd in 1955 opgenomen in het bestuur van deze partij, waarvan hij bij zijn arrestatie voorzitter was. Lang voordat hij in 1961 lid werd van de Communistische Partij, was hij reeds als communist "gelijst" op grond van zijn plaats in de redactie van The Guardian. Hij was tevens de plaatselijke vertegenwoordiger van Spark en New Age in Port Elizabeth gedurende zijn verblijf aldaar van 1955 tot 1962. Hij is goed bekend met de problematiek van de Transkei, werd in 1941 secretaris van de Transkei African Voters Association en twee jaar later van de Transkei Organised Bodies. Hij had tevens van 1943 - 1947 zitting in de Bunga, de Algemene Raad van de Transkeigebieden. In 1939 werd een aantal van zijn essays gepubliceerd onder de titel "The Transkei in the Making". Een nieuwe studie over de Transkei, die op Rivonia door Kathrada werd overgetikt, komt dezer dagen uit in Londen in de Penguin African Library. Ook was hij de auteur van een brochure over coöperaties "Let's do it Together" (1946) en medewerker aan "The African Claims" - uitgekomen in 1943 - waarin de politiek van het A.N.C. opnieuw werd uitgestippeld. Behalve wederom naar "The Accused Nine Men" moge ik voor nadere bijzonderheden over Mbeki speciaal verwijzen naar de ontroerende verklaring die zijn oudste zoon aflegde op 18 april j.l. te Londen, voor een delegatie van de Speciale Commissie voor Apartheid. (U.N., General Assembly, A/AC. 115/L.65, 23 April 1964, pag. 56-61).

Als bij zovelen van zijn rasgenoten werd Mbeki's opstandigheid tegen het regime wakker gemaakt door de terreur der paswetten waaronder ontzaglijke aantallen arrestaties en veroordelingen worden verricht, die enkele jaren geleden een gemiddelde aangaven van meer dan duizend per dag. Mbeki gaf over dit en andere aspecten van de discriminerende administratie en wetten van dit land gedocumenteerd getuigenis. Zij werden achtereenvolgens aangeduid als segregation - trusteeship - baasskap - apartheid - separate development. Van de Bantu Authorities Act (1951) zei hij dat deze tot doel had het stamsysteem voorgoed te verankeren en het gezag van de overheid op een indirecte wijze dieper te laten ingrijpen d.m.v. de bestuurslichamen die onder deze wet in het leven werden geroepen; sinds 1943 werden 132 chiefs, die niet aan deze opzet wilden medewerken, afgezet en verbannen naar plaatsen die op verre afstand liggen van hun stamgebied. Van het begin af aan was er verzet geweest tegen de Bantu Education Act (1953) die moest dienen om de Bantoe reeds als kind zijn lagere plaats

in de maatschappij te leren aanvaarden. Hij gaf enkele cijfers: in 1953 slaagde 47% van de Bantoe-kinderen voor het eindexamen, in 1960 18%; de overheid geeft voor het onderwijs van een blank kind R 163 uit, voor dat van een zwart kind R 13; er is één leraar op 24 blanke kinderen en één op 54 zwarte kinderen (die dan bovendien nog twee "shifts" heeft). Het verschil in lichamelijk welzijn tussen zwart en blank wordt schrijnend tot uitdrukking gebracht in de levensverwachting die voor blanken 70 en voor zwarten 36 jaar is. De voornaamste factor zal hier wel zijn de zuigelingensterfte die in 1960 met 27.7 per duizend blanke kinderen tot de laagste en met 246.42 per duizend zwarte kinderen tot de hoogste ter wereld behoorde. In 1963 werden onder de blanke bevolking 8 gevallen van kwashiorkor geconstateerd tegenover 15,560 onder de bantoe. Er waren in 1953 1453 blanke T.B. patienten en 48.507 onder de bantoe; in 1962 waren de cijfers nog verder uit elkaar gegroeid: 1272 blanke en 53.801 bantoe.

Deze feiten gaf Mbeki in zijn hoofdgetuigenis. Toen Dr. Yutar hem in kruisverhoor ervan beschuldigde een vals beeld te hebben gegeven door weglating van al de zegeningen die het deel zijn van de bantoe, zei Mbeki dat hij geen kennis droeg van deze zegeningen. De reden waarom in Zuid-Afrika een miljoen vreemde Bantoe werken ligt in slechtere economische omstandigheden in de nabuurlanden, maar is niet relevant met betrekking tot de verhoudingen in Zuid-Afrika zelve.

In oktober 1962 leidde Mbeki de tweedaagse A.N.C.-conferentie te Lobatsi in Beetsjoeanaland. Het secretariaat bracht rapport uit over alle activiteiten sinds de vorige conferentie die in 1959 - juist vóór de banning van het A.N.C. - had plaats gevonden. Organisatieproblemen werden besproken en ook de werkzaamheden der buitenlandse A.N.C. missies in Tanganyika, Egypte, Marokko, Ghana, Londen en Cuba. Oliver Tambo was de hoofdspreker en een aantal resoluties werden aangenomen. Eind november 1962 haalde het hoofdbestuur van het A.N.C. hem naar Johannesburg ter reorganisering van het secretariaat, daar Sisulu en Nokwe door beperkende overheidsmaatregelen waren uitgeschakeld. Enkele maanden later kreeg hij een huisarrestorder. Op 10 april 1963 trok hij in op de farm te Rivonia. Vanaf eind april maakte hij deel uit van het National High Command van Umkonto. Hij had uiteraard van het bestaan dezer organisatie al eerder afgeweten maar hij was niet bij de sabotage-activiteiten betrokken geweest. Wel had hij, als lid van het A.N.C.-secretariaat, voor Umkonto correspondentie verzorgd met de A.N.C.-bureaux in het buitenland over training en andere faciliteiten voor Umkonto-recruten.

Gedurende zijn kruisverhoor van Mbeki kwam Dr. Yutar het verst in zijn poging tot identificatie van het A.N.C. met Umkonto: 1) het A.N.C. wijzigde zijn politiek van geweldloos verzet in zoverre dat het zijn leden niets in de weg legde om Umkonto activiteiten te bedrijven; 2) het A.N.C. verzorgde de buitenlandse verbindingen van Umkonto; 3) Mbeki nam zitting in het National High Command, maar gaf zijn functies in hoofdbestuur en secretariaat van het A.N.C. niet op en mutatis mutandis

gold hetzelfde voor Mandela en Sisulu. Dit alles erkende hij maar voegde eraan toe dat de A.N.C.-leiding politiek onjuist en oneerlijk gehandeld zou hebben wanneer zij zelf geweld, i.c. sabotage, als strijdmiddel zou hebben opgenomen: het zou daarmee een groot aantal van de leden, die op een "non-violent ticket" waren toegetreden, bedrogen en vervreemd hebben. Het A.N.C. had nimmer voor Umkonto gerecruteerd en hij ontkende stellig dat de grote actie die het A.N.C. voor 1963 op het programma had staan iets met sabotage te maken had: dit was een landelijke anti-passen campagne die op 26 juni had moeten beginnen. Hij merkte op dat de zwarte bevolking van dit land steeds onbegrijpelijk beheerst was geweest in de keuze van zijn politieke methoden en vroeg zich af of men van de andere bevolkingsgroepen in dergelijke omstandigheden hetzelfde zou kunnen verwachten.

Mbeki zeide dat tot oprichting van Umkonto was besloten om door middel van sabotage de blanke bevolking schoksgewijs met de werkelijke toestand te confronteren, de regering te dwingen tegemoet te komen aan de politieke eisen van het A.N.C. en de zwarte bevolking een riem onder het hart te steken. Voor het geval sabotage deze doeleinden niet naderbij zou brengen, werden voorbereidingen voor een guerilla getroffen. Het vergaande besluit tot een guerilla over te gaan was echter niet genomen want de impasse was nog niet bereikt. Weliswaar was de houding van de overheid steeds onvermurwbaarder geworden - de laatste drie premiers hadden zelfs geen delegaties van bantoeleiders meer willen ontvangen - , maar er waren enkele hoopgevendende tekenen zoals de afwijkende meningen van bepaalde belangrijke figuren onder Afrikaners uit kerkelijke en universitaire kringen.

Uit het voorgaande is duidelijk dat Mbeki op alle punten van de aanklacht niet alleen zwaar belast is maar dit ook zonder omwegen heeft erkend. Hij verklaarde echter dat hij bij de aanvang van het proces "not guilty" gepleit had omdat hij aan zijn daden geen enkele morele schuld voelde aankleven en hij althans de gelegenheid had willen hebben zijn aansluiting bij Umkonto te motiveren.

Over de andere vier beklaagden moet ik kort zijn. De 31-jarige ingenieur Dennis Goldberg uit Kaapstad is een goed voorbeeld van de Zuidafrikaanse blanke die om ideële redenen gekant is tegen de colour bar, contacten zoekt met niet-blanken, daarom vervolgd wordt door de veiligheidspolitie en banen verliest, en tenslotte gedreven wordt tot medeplichtigheid aan sabotage tegen het regime. Zijn ouders waren communisten, hij zelf was nooit lid van de communistische partij, wél van het Congress of Democrats. Hij was actief in verschillende, nog steeds legale, jeugdbewegingen en werd op grond daarvan gevraagd eind 1961 in Mamre, bij Kaapstad, een jeugdkamp voor Bantoes en Kleurlingen te leiden. In dit kamp werd ook "aan politiek gedaan". (Toen Goldberg vertelde dat de teneur van een der lezingen anti-blanke overheersing maar niet anti-blank was, maakte de rechter wederom een onthullende opmerking door zich af te vragen of een gehoor van dat gehalte het verschil wel

zou aanvoelen.) Daaruit en uit het feit dat een der deelnemers Looksmart Ngudle was (deze was vermoedelijk op het Regional Command van Umkonto in de Kaap en pleegde in september vorig jaar onder verdachte omstandigheden zelfmoord in zijn cel te Pretoria) trekt het Openbaar Ministerie de conclusie dat het hier een opleidingskamp voor saboteurs en guerillastrijders betrof. Toen de 90-dagen paragraaf geconcipieerd werd voelde Goldberg dat zijn tijd gekomen was en toen er in zijn tuin een explosie plaats vond, waarvan niet uitgesloten mag worden geacht dat zij door de veiligheidspolitie gearrangeerd werd, besloot hij het land te verlaten om zijn politieke activiteiten elders te kunnen voortzetten. Hij vroeg en verkreeg Britse paspoorten voor zijn gezin. "Linkse" ingenieurs zijn hier schaars en vóór zijn vertrek werd hij in Johannesburg in zijn hotel benaderd door Arthur Goldreich die hem verzocht zijn ingenieurskennis te gebruiken voor het verkrijgen van data voor de produktie van explosieven en wapens. Goldberg stemde toe en vroeg, onder een valse naam en in vermomming, offertes voor onderdelen en materiaal aan Johannesburgse fabrikanten en leveranciers. Aangaande deze activiteiten werden door Dr. Yutar bewijzen en getuigenverklaringen te over aangevoerd. Goldberg ontkent dit alles niet, geeft ook toe voor Goldreich de koop van een huis en een Volkswagen-Combi verricht te hebben, maar zegt geen lid van Umkonto of het High Command geweest te zijn. Hij bevond zich waarschijnlijk te Rivonia om deskundige toelichting te geven wanneer bepaalde technische aspecten van Goldreich's guerilla-plan Operation Mayibuye besproken zouden worden. Goldberg deed enige weken na zijn arrestatie een ontsnappingspoging en is daarna door zijn bewakers en ondervragers uiterst streng behandeld. Zijn getuigenis kenmerkte zich desondanks door opgewektheid en zelfvertrouwen. Dr. Yutar sprak van "the smug and supercilious smile on the face of that man".

Na Bernstein en Kathrada is de 44-jarige Raymond Mahlaba de enige die een kans maakt op vrijspraak of een lichte straf. Hij was acht jaar lang klerk bij een prokureursfirma te Port Elizabeth en was daar actief in vakverenigingswerk. Hij werd lid van de Communistische Partij in 1943 en in het jaar daarop van het A.N.C. Na de banning van de C.P.S.A. in 1950 deed hij geen werk meer voor deze partij en werd ook geen lid van de S.A.C.P. Hij was zeer actief in het A.N.C., had een belangrijk aandeel in de Defiance Campaign, vergaderingen werden meermalen door hem toegesproken tesamen met Mbeki en hij werkte van oktober 1961 tot december 1962 voltijds op het A.N.C.-secretariaat in Johannesburg. Er zijn aanwijzingen dat hij in opdracht van het A.N.C. reizen ondernam naar Oost-Duitsland (Leipzig) en misschien Rusland, maar in kruisverhoor weigerde hij hierover nadere inlichtingen te geven op grond van de incriminatie die daaruit zou kunnen volgen. Ook hij ging niet in op een aanbod van vrijwaring tegen vervolging op dit punt door Dr. Yutar. Hij ontkent met stelligheid hetgeen de staat hem ten laste legt: lidmaatschap van Umkonto en het High Command en deelneming aan sabotagedaden te Port Elizabeth op 16 december 1961, de dag waarop Umkonto zijn operaties begon.

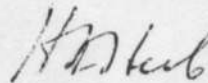
Elias Motsoaledi, 39 jaar oud, legde een verklaring af vanuit de beklaagdebank. Hij werkte onder meer in een schoeisel-fabriek, deed vakverenigingswerk en werd in 1946 lid van het A.N.C., maar zijn lidmaatschap werd hem in 1954 bij een banning order verboden. Hij was een gelijste communist, maar was nooit lid geworden van de illegale communistische partij. In 1962 sloot hij zich aan bij Umkonto en was werkzaam in de technische commissie van het High Command. Hij had nimmer direct aan sabotagedaden deelgenomen, doch was wel betrokken bij vervoer en onderbrenging van Umkonto recruten. Motsoaledi zeide na zijn arrestatie gemarteld te zijn; hij had dit ook aan de inspecterende magistraat medegedeeld en was bereid een verklaring onder ede hierover af te leggen. Zijn vrouw werd op 13 februari j.l. in de rechtszaal gearresteerd onder de bekende paragraaf en haar detentie was, na afloop van de 90 dagen, weer vernieuwd.

De laatste beklaagde volstond eveneens met een "statement from the dock". De 28-jarige Andrew Mlangeni werd in 1954 lid van het A.N.C., maar had zijn activiteiten voor de partij gestaakt na de onwettig verklaring in 1960. Hij was nimmer werkelijk lid geweest van Umkonto, en zeker niet de transport officier, zoals de Staat het voorstelt. Hij gaf echter toe als bode te hebben gefungeerd voor Joe Modise, die als een der medesamenzweerders door de Staat wordt genoemd. Ook hij verklaarde door de politie gemarteld te zijn tijdens de periode dat hij in 90-dagen arrest was.

De verdediging riep nog twee "korte" getuigen op om Mlangeni van één der beschuldigingen te ontlasten en daarmee kwam het onderzoek in deze geruchtmakende en belangrijke zaak ten einde. Zoals reeds voorzien hebben Mandela, Sisulu en Mbeki een belangrijk en beslissend aandeel gehad in de oprichting of de werkzaamheden van Umkonto, en van Bernstein en Kathrada - ongetwijfeld eveneens belangrijke figuren - is komen vast te staan dat zij dit zeker gehad zouden kunnen hebben, maar dat dit - min of meer toevallig - niet (of nog niet) zo was uitgevallen. Goldberg was, ook min of meer toevallig, bij de organisatie betrokken geraakt en is nu zwaar belast.

Ik zal U nader berichten over requisitoir en pleidooi.

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

VERKLARENDE WOORDENLIJST

National liberation movement (N.L.M.)

Dit is geen partij maar een aanduiding voor een brede stroom van politieke meningsuiting, vergelijkbaar bijvoorbeeld met "het verzet" in ons land tussen '40 en '45, of, aan de andere kant van het niemandsland in Zuid-Afrika, de Afrikaner nationalistische sector. Natuurlijk verschillen de meningen over de componenten van de N.L.M., maar men zou kunnen zeggen dat zij omvat

in enge zin: de partijen en bewegingen van de Congress Alliance én de Communistische Partij;

in ruime zin: tevens Pan Africanist Congress en kleine afzonderlijke groepen als National Committee of Liberation, National Liberation Front, Yui Chui Chan Club.

in zeer ruime zin: wellicht ook de Liberale Partij en zelfs de Progressieve Partij.

De N.L.M. als zodanig kent geen organische vorm. Dit zou ook moeilijk kunnen want enkele van de partijen die er deel van uitmaken zijn nog legaal en deze zouden dus bezwaarlijk een officiële band in stand kunnen houden met de vele illegale componenten. Het wordt dikwijls gesteld dat de N.L.M. in enge zin onder aanvoering staat van het African National Congress, wat, gezien historie en omvang van het A.N.C., zeer wel aanvaardbaar is.

Congress Alliance.

Ook wel Congress Group genoemd. In maart 1953 kwamen de hoofdbesturen van African National Congress, Indian Congress, Coloured People's Organisation en Congress of Democrats in Natal bijeen onder leiding van ex-Chief A.J. Luthuli, ter voorbereiding van een Congress of The People en voor het ontwerpen van het Freedom Charter. Later sloten S.A. Congress of Trade Unions en Federation of S.A. Women zich bij deze actie aan. Op 25 en 26 juni 1955 werd het Congress of The People verwezenlijkt: 3000 afgevaardigden, inclusief ruim 100 blanken, kwamen van over het hele land te Johannesburg bijeen. Het Freedom Charter werd aangenomen. Ook de Congress Alliance heeft geen lichaam. Slechts enkele malen kwamen de Joint Executives van de vier voornaamste partijen bijeen. Dit werd dan een vergadering van ca. 100 man en daardoor als uitvoerend lichaam slecht bruikbaar. Geregeld overleg werd gepleegd door middel van het Consultative Committee, waarop drie leden van ieder der vier betrokken dagelijkse besturen zitting hadden.

African National Congress (A.N.C.)

Werd opgericht in 1912 ter verkrijging van democratische rechten voor de bantoebevolking. Erkenning van bantoe als gelijkwaardig aan blanke burger. Het gebruikte constitutionele methoden, geloofde in deputaties, petities, onderhandeling. In 1944 werd

de A.N.C. Youth League opgericht, waarvan o.a. Mandela, Sisulu, Tambo, Resha, lid waren. Nadat de Unlawful Organizations Act in 1960 van kracht werd, werden A.N.C. en P.A.C. onmiddellijk verboden. Het A.N.C. telde toen ongeveer 120.000 leden. Vóór het verbod werkte het A.N.C. aldus: het hoogste orgaan was de jaarlijkse, of minder frequente, National Conference, welke een National Executive van 22 leden koos. Daaronder volgden nog drie vlakken: vier Provincial Committees, daaronder Regional Committees zoals voor West Cape, East Cape, South West Areas, Johannesburg, Pretoria etc., en tenslotte branches. Na de banning bleek deze organisatie bezwaarlijk en de Provincial Committees werden afgeschaft en vervangen door één Ad hoc Committee voor het gehele provinciale vlak. Ook het kiessysteem werd volledig opgeheven; alle functionarissen werden voortaan benoemd. Het National Secretariat bestond uit 5 - 7 man. In de verschillende massale acties werd veel van vrijwilligers gebruik gemaakt die alle consequenties onder ogen zagen. Soms worden ze Amadela Kufa (= doodsverachters) genoemd.

Indian Congress.

Het S.A. Indian Congress werd gevormd in 1920 uit 3 reeds bestaande provinciale Indian Congresses van Natal, de Kaap en Transvaal. Alle Indiërs in dit land boven een bepaalde leeftijd worden automatisch lid van het Congress. Het is weliswaar niet verboden, maar wordt - gelijk andere, nog legale, organisaties die sterke oppositie voeren tegen de regering - regelmatig zwaar getroffen door banning orders tegen de belangrijkste functionarissen, en raids op de partijkantoren.

Coloured People's Congress.

De S.A. Coloured People's Organization (later Congress genoemd) werd in 1950 opgericht. Ook dit is een nog niet verboden organisatie.

Congress of Democrats.

In 1952 werd het - alleen blanke - Congress of Democrats opgericht, dat steun gaf aan de doelstellingen van de niet-blanke Congress organisatie. Lionel Bernstein en andere communisten hadden een belangrijk aandeel in de oprichting. In september 1962 werd het verboden verklaard.

COMMUNIST PARTY.

Werd in de twintiger jaren opgericht en heette toen de Communist Party of South Africa. (C.P.S.A.). De C.P.S.A., waarvan het Central Committee in Kaapstad zetelde, werd verboden bij de Suppression of Communism Act in 1950 en ontbond zich zelf juist voordat deze wet in werking trad. In 1953 herleefde de Communist Party en werd nu genoemd de S.A.C.P. en had haar Central Committee in Johannesburg. De partij had haar grootste ledenaantal in 1946, ca. 2000.

Umkonto We Sizwe.

Zoeloe en Xhosa voor de "Spear of the Nation". Wordt dikwijls afgekort tot Umkonto of ook wel MK. Werd opgericht in november 1961. Het besluit tot oprichting werd door enige belangrijke figuren uit het A.N.C. genomen in juli van dat jaar. (Mandela en anderen). Umkonto had tot doel sabotage te bedrijven tegen overheidsinstallaties, zoals electriciteitsmasten, spoorweginstallaties e.d. en "symbolen van apartheid" als pasbureaux en regeringskantoren. Umkonto stelde zich ter beschikking en onder de politieke leiding van de National liberation movement in enge zin, dus de congrespartijen en de Communist Party. Lidmaatschap was niet beperkt tot A.N.C.-leden, maar stond open voor allen, ook blanken, die zich verenigen konden met de doelstellingen van de N.L.M. Umkonto werd geleid door het z.g. N.H.C.^x dat zetelde in Johannesburg en waarin, voor zover bekend, Mandela en Mbeki zitting hadden. Aangenomen kan worden dat ook enkele communisten, die nu buitenslands zijn, zoals J. Slovo, M. Harmel en J. Hodgson op het N.H.C. zaten. Het N.H.C. selecteerde de doelen, gaf de algemene richtlijnen voor de sabotage-activiteit en instrueerde de 4 Regional Commands (R.C.) te Johannesburg, Durban, Port Elizabeth en Kaapstad. De R.C.'s waren verantwoordelijk voor de recruterings van Umkonto-leden en het samenstellen der units of eenheden. Een zekere mate van overlapping bestond in leidende functionarissen van A.N.C. en Umkonto. Bovendien nam het A.N.C. secretariaat de verzorging van buitenlandse verbindingen van Umkonto op zich.

x) N.H.C. = National High Command.

Pan Africanist Congress.

Toen het Freedom Charter in 1955 werd aangenomen, was er sterke oppositie van bepaalde A.N.C.-leden die naderhand deze partij verlieten en in 1958 het Pan Africanist Congress (P.A.C.) vormden. Zij hadden vooral bezwaar tegen de clausules "South Africa belongs to all who live in it" en "the land belongs to all who work it". Ruw weg kan worden gesteld dat de P.A.C. slogan was "Africa for the African". Zowel A.N.C. als P.A.C. hebben als voornaamste doelwit de afschaffing van de colour bar. P.A.C. garandeert echter niet gelijke rechten voor de minderheden van de bevolking van Zuid-Afrika. Er zijn evenwel aanwijzingen dat de P.A.C. politiek in dit opzicht een wijziging heeft ondergaan. P.A.C. stond bekend als sterk anti-communistisch. Patrick Duncan, vroeger een leidende figuur in de Liberal Party, heeft zich vorig jaar als eerste blanke bij het P.A.C. aangesloten. Uiteraard werd ook het P.A.C. verboden verklaard, tegelijk met het A.N.C. in 1960. Het is mogelijk dat de Poqo-activiteiten o.a. te Paarl en in de Transkei door het P.A.C. geïnspireerd werden.

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

DR. DAM/AF

INGEK. 16 JUNI 1964

F. J. H. 1/64 Anno. 90434

DOSSIER 911.30 2d. Afrika

(ransonprobleem)

No. 3365/728

Kaapstad, 11 juni 1964.

Rivonia-proces No. 4.
De betogen en de uitspraak.

Heden zal rechter De Wet uitspraak doen in dit proces dat 86 zittingsdagen in beslag heeft genomen en waarin 173 staatsgetuigen en 8 voor de verdediging werden gehoord.

Het betoog van Dr. Yutar leverde niet veel nieuws op, alleen is het merkwaardig dat, terwijl de verdediging en de beklaagden alle reden zouden hebben om van deze zaak een politiek proces te maken, het vooral de staatsaanklager is geweest die hiertoe heeft bijgedragen door plus royaliste que le roi te zijn in zijn opkomen voor de politiek van deze regering. Het was soms alsof men het Departement van Inlichting op zijn 'allerslechtst' hoorde spreken. Dr. Yutar heeft zowel privé als in de rechtszaal verklaard dat hij het zeer kwalijk neemt een "government's stooge" genoemd te worden; hij had geen enkele instructie van zijn minister gekregen en steeds volledig de vrije hand gehad. Wanneer men hem aanhoorde werd het duidelijk dat in zijn geval ook geen instructie van hoger hand nodig was!

De aanklager begon zijn requisitoir met het maken van drie algemene opmerkingen. Allereerst zei hij dat de verdachten weliswaar terechtstonden wegens sabotage, maar dat dit eigenlijk een klassiek geval was van hoogverraad: een samenzwering om de regering van de Republiek omver te werpen door middel van geweldpleging met militaire en andere hulp uit vreemde landen; om zekere redenen, welke verhuld moesten blijven, werd echter de telastlegging van sabotage verkozen. Voorts verklaarde hij dat de aanmatiging en de kwade trouw van de verdachten ongelooflijk waren: zij vertegenwoordigden hoogstens 120.000 Bantoes, ca. 1% van de zwarte bevolking.

Zijne Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

..2

Tenslotte vond hij het tragisch dat de verdachten, die niet de moed hadden gehad zelf één enkele sabotagedaad te bedrijven, zich niet ontzien hadden om hun volgelingen op te hitsen daartoe en tot guerilla en burgeroorlog. Het was droevig dat de doorsnee Bantoe in dit land, die vreedzaam en loyaal is en zich aan de wetten onderwerpt, verleid moest worden door valse beloften van gratis brood, vervoer, behuizing en vacaties, om zich te begeven op het pad van geweld en zo hun levens moesten offeren en hun vrijheid moesten prijsgeven. Hij schrok er niet voor terug de verantwoordelijkheid voor de gebeurtenissen te Sharpville en Langa het A.N.C. en de Communistische Partij voor de voeten te werpen, want er was in deze zaak getuigenis geweest dat de opstanden daar niet spontaan waren maar door deze partijen inelkaar werden gedraaid. Ook vermeide de aanklager zich in veronderstellingen van de samenstelling van de "voorlopige revolutionaire regering": Mandela zou vice-premier en minister van Defensie worden, Sisulu, minister van Binnenlandse Zaken, Mbeki, minister van Blanke Zaken, Kathrada, minister van Indiër Zaken ("de schijn van solidariteit ten spijte is niet alles in het reine in de verhoudingen tussen de Bantoe en de Aziaat"), enz. x)

Op al het voorgaande werd door de verdediging, bij monde van de advokaat Berrange, als volgt geantwoord:

"Dr. Yutar, during his address, delivered himself of what he was pleased to term a number of 'observations' concerning the accused, the relevance of which we have found it difficult to ascertain. On the assumption, however, that these so-called 'observations', which consisted of a sarcastic and satirical attack on the accused, are relevant, we have consulted with our clients for the purpose of replying thereto. With the dignity that has characterised the accused throughout this trial they have instructed us to ignore these remarks and not to descend to the level of replying. It is, however, unusual and not in accordance with the best traditions in which prosecutions are conducted in this country for counsel for the State to deliver himself in this manner. It will be submitted that Dr. Yutar, in addressing the court, has in instances not accurately set out the facts and in no instance has he tried to evaluate or analyse the evidence of the witnesses on whom he relies."

x)

Het presidentschap reserveerde Dr. Yutar voor de leider van de Communistische Partij en als president tipte hij, zoals te verwachten was, Luthuli, van wie hij zeide dat nu wel was komen vast te staan dat hij zijn fiat had gegeven aan de overgang van de A.N.C. politiek van geweldloosheid naar sabotage, guerilla en openlijk geweld.

Dr. Yutar zeide dat hij zelden een zo gemakkelijke zaak van de politie in handen had gekregen. Feitelijk was het documentaire bewijs reeds voldoende om de schuld van alle verdachten vast te stellen en elke beschuldiging die hij in de aanklacht en in zijn openingsrede had genoemd, was dubbel en dwars bewezen. Het land was daarbij dank verschuldigd aan de politie die, "gewapend met vergaande machten als ze zijn", had voorkomen dat het land gewikkeld werd in een bloedige en wrede burgeroorlog. Hij noemde deze hele zaak niet alleen een van sabotage en hoogverraad, maar nu ook van moord en poging tot moord, sprak van Slovo en Goldreich als de ergste aartsverraders die ooit de grond van Zuid-Afrika bezoedeld hadden en ging zich te buiten aan quasi literaire epitheta als the great and glorious guerilla Goldreich, Slovo the soldier, the heroic Harmel and Hodgson and the wise Wolpe.

De pleidooien werden voor de verschillende beklaagden en op verschillende punten beurtelings gevoerd door de 4 advocaten. Belangrijke en lange gedeelten konden worden overgeslagen, omdat de rechter kenbaar maakte dat hij op zekere kardinale punten van de aanklacht zijn oordeel reeds gevormd had. Zo liet hij doorschemeren dat hij er niet van overtuigd was dat Operation Mayibuye, het guerilla-plan, aangenomen, laat staan voor een deel ten uitvoer werd gebracht; het was echter waarschijnlijk dat met de voorbereiding van guerilla-activiteiten een aanvang was gemaakt. De verdediging repliceerde dat dit laatste niet konklusief was met betrekking tot een besluit om tot een guerilla over te gaan: een land kan zich zwaar bewapenen zonder oorlog te willen, ja zelfs, om oorlog te willen voorkomen. Vooral Berrange deed een zware aanval op de waarde der verklaringen van de belangrijkste staatsgetuigen. Hij toonde aan dat deze mensen, die bijna allen medeplichtig waren en in 90-dagen arrest gezeten hadden, hun verklaringen hadden afgestemd op wat van hen door de politie verwacht werd. Hij deed dit door de aandacht te vestigen op de betekenisvolle verschillen in hun "verhalen" in deze zaak en in voorgaande sabotage-processen. Hij zeide voorts dat de staatsgetuigen wellicht hun verklaringen niet noodzakelijkerwijs onder lichamelijke dwang hadden afgelegd, maar dat de politie reeds een bevredigend resultaat kon bereiken door alleen maar te wijzen op de mogelijkheden onder de 90-dagen paragraaf.

Om meer duidelijkheid in de zaak te brengen diende ad-~~X~~ vokaat Fischer, de leider van het team, een aantal schriftelijke toegevingen in. Voor Kathrada, Bernstein en Mhlaba werden echter geen toegevingen gedaan en werd vrijspraak gevraagd. Een belangrijke juridische kwestie is in hoeverre leden van een organisatie aansprakelijk zijn voor wat andere leden hebben gedaan, althans wanneer dit buiten hun mandaat valt. (Dit betreft vooral de aanvallen met Molotov-cocktails van Umkonto-leden op huizen en de persoon van verklikkers.) Aangenomen ~~wordt~~ dat de rechter accepteert dat Umkonto steeds opdracht gaf mensenlevens te ontzien, dan is het nog de vraag of hij overtuigd is dat voldoende voorzorgen werden genomen om levens-

11.6.64.

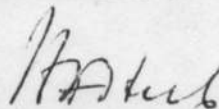
verlies te voorkomen. De verdediging voerde aan dat wat de positie ook moge zijn, er in ieder geval in de 18 maanden die de aanklacht bestrijkt, geen ongelukken waren voorgekomen, behalve de dood van één saboteur door eigen onvoorzichtigheid.

Na afloop van de pleidooien wilde Dr. Yutar nog enkele stukken indienen, maar de rechter sneed hem hier de pas af, verklarende dat dit een onregelmatige handelwijze was.

POST SCRIPTUM.

Hedenochtend om 10 uur deed de rechter uitspraak. Publieke tribune, persbank en de voor V.I.P.'s gereserveerde jurybox waren tot de laatste plaats bezet, voor een deel door leden van de veiligheidspolitie. Een tamelijk groot aantal belangstellenden bleef buiten, op het Kerkplein, wachten. De rechter had de redenen op schrift gesteld en las alleen de uitspraak voor. De beklaagden, behalve Lionel Bernstein, werden schuldig bevonden op alle punten van de aanklacht; alleen Kathrada's schuld werd beperkt tot het tweede, maar belangrijkste, punt. Bernstein werd op alle vier der punten onschuldig bevonden en vrijgesproken; hij werd echter - en dit was een dramatisch moment - onmiddellijk na de verdaging, in de rechtszaal, weer gearresteerd. Het is nog niet bekend op welke gronden dit gebeurd is. Morgenochtend zal er getuigenis en toespraken in mitigation gegeven worden en het vonnis is kort daarop te verwachten. Ik zal Uwe Excellentie daarvan telegrafisch op de hoogte stellen.

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

Belona Bason
Republic of South Africa
11th June, 1964.

Dear Mr. Stark,

I am writing to you before the final outcome of this case because, thereafter, it will not be possible for me to do so.

My colleagues and I deeply appreciate the invaluable assistance you have given us. The personal interest you have shown in the case, and the strong support we are receiving from all sections of the Dutch population, gives us enormous reserves of strength and courage.

We would like you to know that we regard you as one of our greatest friends, and are sure you will continue to be of assistance to our people in their struggle against racial discrimination.

UNGADININA MANGOMSE.

Yours very sincerely
Mmamandile

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

NEDERLANDSE ZAKEN	
DAM / AF	
29 JUN 64	
F 7612 / 40 37385	
DOSSIER	31.30 2d. Afrika

No. 3496/746

Pratoria, 22 juni 1964.

Rivonia-proces No. 5 - Vonnis.

In aansluiting op mijn brief van 11 juni j.l. no. 3365/728, waarin ik Uwe Excellentie mocht berichten over de uitspraak, en mijn telegram van 12 juni j.l., waarbij ik de vonnissen mededeelde, mogen hier allereerst volgen de volledige redenen voor het vonnis die de rechter gaf onmiddellijk na Alan Paton's getuigenis en advocaat Hanson's pleidooi ter verzachting van de straf:

"Ik heb in deze zaak veel gehoord over de grieven van de niet-blanke bevolking. De beschuldigten, alsook hun raads-
mannen, hebben mij verteld dat zij, die allen erkende leiders
van hun volk zijn, uitsluitend gedreven werden door hun ver-
langen in deze grieven verlichting te brengen.

Ik ben er geenszins van overtuigd dat de motieven van
de beschuldigten zo altruïstisch zijn als zij het hof wilden
doen geloven. Mensen die een revolutie in de zin hebben en
de regering ten val willen brengen, hebben dikwijls persoon-
lijke ambities die als motief niet kunnen worden uitgesloten.

De functie van dit Hof, gelijk de functie van elk hof
in welk land ook, bestaat uit het handhaven van orde en recht
en het toepassen van de wetten van het land waar het fungeert.

De misdaad waaraan de beklaagden schuldig bevonden zijn
- het hoofdmisdrijf, samenzwering - is in wezen hoogverraad.
De Staat besloot om het misdrijf niet in deze vorm ten laste
te leggen. Dit in gedachte houdend en na de zaak zeer ernstig
overwogen te hebben, heb ik besloten om de zwaarste straf
niet op te leggen. Dit zou gewoonlijk in gevallen als deze
de juiste straf voor dit misdrijf geweest zijn. Getrouw aan
mijn plicht veroordeel ik - en dit is de enige clementie die
ik kan geven - alle beschuldigten tot levenslange gevangenis-
straf. Voor degenen die op meer dan één punt van de aanklacht
zijn schuldig bevonden, zal de aanklacht, voor wat betreft
het vonnis, als één geheel beschouwd worden."

Zijne Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

..2

Binnen drie weken na het vonnis kan - bij dezelfde rechter - een verzoek worden ingediend tot verlening van de mogelijkheid van beroep (bij het Appeal Court te Bloemfontein). Wanneer de rechter hierop afwijzend beschikt, bestaat als laatste mogelijkheid - wederom binnen 3 weken - de indiening van een met redenen omklede petitie, bij de Chief Justice of Hoofregter, die voorzitter is van het genoemde Appeal Court, waarin nog vier andere rechters zitting hebben. Het staat nog geenszins vast of de veroordeelden beroep zullen aantekenen. De consultaties hierover worden bemoeilijkt door het feit dat de niet-blanke gevangenen onmiddellijk na het vonnis werden overgebracht naar Robbeneiland, 1000 mijl van hun advocaten verwijderd. Volgens mijn inlichtingen is het zo goed als zeker dat Mandela, Sisulu en Mbeki geen beroep zullen aantekenen. Het is mogelijk dat Kathrada en misschien Goldberg beroep zullen aantekenen op de merites van de zaak en Mhlaba, Motsoaledi en Mhlangeni tegen de strafmaat.

De redenen voor de uitspraak zijn vervat in een gestencild stuk van 72 bladzijden. Daar het niet uitmunt door samenhangendheid en bovendien fl. 160,-- kost, zal ik het Uwe Excellentie niet doen toekomen, maar er thans enkele van de meer belangwekkende passages uit halen. Over het geheel genomen kon de rechter in zijn uitspraak natuurlijk weinig nieuws vertellen, omdat alle belangrijke feiten van de samenzwering en de sabotagedaden door de betrokkenen reeds waren toegegeven. Interessant wordt het eigenlijk pas wanneer nagegaan kan worden in hoeverre de rechter een bepaalde voorstelling van zaken, die door de Staat met een politiek oogmerk gegeven werd, aanvaardt. Hij doet dit duidelijk in de hogergenoemde redenen voor het vonnis. In zijn uitspraak slaagt hij erin zich verre te houden van de politieke aspecten dezer zaak: het woord "grievens" komt er dan ook praktisch niet in voor. Een enkele maal geeft hij echter een opinie die de nauwste juridische begrenzing van het proces overschrijdt. Het meest opvallend en bevreemdend was zijn opmerking dat het hem "in de loop van het proces duidelijk was geworden dat de meerderheid van de leden van het African National Congress en Umkonto ook tot de communistische partij behoorde." Zoals ik in de bijlage van mijn brief Rivonia-proces No. 3 mocht berichten, kwam - in de loop van het proces - naar voren dat de Communistische Partij in haar bloeitijd (1946) 2000 en het A.N.C., toen het verboden werd verklaard (1960) 120.000 leden had. Elders vermeldt de uitspraak nog eens dat het A.N.C. door communisten wordt beheerst. Dr. Yutar maakte in zijn kruisverhoor van Alan Paton gretig gebruik van deze conclusie van de rechter.

Over Luthuli - een ander politiek doelwit van de Staat - zei de rechter dat het hem "uit het getuigenis en de documenten voorkwam dat hij op de hoogte was van de activiteiten van Umkonto, van tijd tot tijd geconsulteerd, maar op de achtergrond gehouden werd."

Gezien de hardnekkige pogingen die alom worden aangewend tot het ten val brengen van de 90-dagen paragraaf en gezien ook, in het bijzonder, de aanvallen die de advocaten in deze zaak deden op getuigenis dat door 90-dagen arrestanten geleverd werd, en de weigering van de rechter om technische getuigenis toe te laten over de uitwerking van eenzame opsluiting, werd zijn bevinding op dit punt met spanning tegemoet gezien. Hij merkte eerst op dat alle belangrijke getuigen medeplichtigen zijn en uit dien hoofde natuurlijk voorzichtig benaderd moeten worden. "Bovendien werden alle belangrijke getuigen voor ondervraging onder arrest gehouden krachtens de voorzieningen van Sectie 17 van Wet 37 van 1963 en zij werden in eenzame opsluiting gehouden totdat zij bereid waren een verklaring af te leggen. De mogelijkheid moet in gedachte gehouden worden dat suggesties, die door de ondervragers werden gedaan, aangenomen werden en dat getuigenis bekookstofd werd die naar de zin was van de ondervragers." Aan de andere kant moest rekening worden gehouden met de vrees voor wraakneming die bij vele getuigen leek te bestaan. Dit alles noopte de rechter op punt voor punt een oordeel te vellen over de waarde van het getuigenis.

Nog enkele punten uit de uitspraak:

- 1) Aanvaard werd dat Umkonto instructies had gegeven om zorg te dragen dat, bij de sabotage-aanslagen, niemand gewond of gedood zou worden, maar de rechter vroeg zich af of de leiders niet hadden moeten overwegen dat de gebruikte saboteurs wellicht uit de hand zouden lopen;
- 2) Het was niet bewezen dat Operation Mayibuya het voorbereidingsstadium reeds gepasseerd had.
- 3) Het was waarschijnlijk dat Bernstein, tijdens zijn bezoek aan Rivonia op de dag van de overval, geraadpleegd zou worden over Operation Mayibuya, maar dit hield niet in dat hij zijn goedkeuring eraan gegeven zou hebben, of zich geassocieerd zou hebben met de samenzweerders.
- 4) De schuld van Kathrada (alleen op Punt 2 van de aanklacht) wordt door de rechter in een groot aantal bladzijden geconstrueerd, voornamelijk op zijn politieke sympathieën en zijn activiteiten in het Free Mandela Comité in 1962.
- 5) James Kantor, die ontslagen werd van rechtsvervolging nadat de Staat zijn zaak voltooid had, had in zijn vennootschap met Harold Wolpe (een leidende figuur in Umkonto) alle normale voorzorgen genomen en was niet aansprakelijk voor wat Wolpe deed.

Het gehele betoog voor clementie van de straffen werd gevoerd door de advocaat H.J. Hanson, de voorzitter van de balie in Johannesburg. Hij riep als enige getuige op Alan Paton, stichter en president van de Liberale Partij en een bekend auteur; zijn biografie van J.H. Hofmeyer verschijnt over enkele maanden. Paton verklaarde een groot aantal niet-blanken uit A.N.C.-kringen, op kerkelijk gebied en binnen zijn eigen partij tot zijn kennissen en vrienden te kunnen rekenen. Hij kende zeer goed Luthuli, Mandela, Sisulu en Mbeki en had Kathrada (en ook Bernstein) enkele malen ontmoet. Hij zeide nadrukkelijk dat de Bantoe in dit land dezelfde aspiraties heeft als de andere rassen en dat deze aspiraties slechts verwerkelijkt konden worden door het verlenen van politieke vertegenwoordiging; de grieven van de niet-blanke bevolking waren zeer reëel en tot de ernstigste rekende hij job-reservation, de onmogelijkheid om te werken waar men verkiest en de scheiding van de mannen van hun vrouwen en kinderen. Het was mogelijk dat het falen van de vreedzame methoden om hun politieke objecten te bereiken, de Bantoe ertoe had gebracht te geloven dat hem slechts de keuze bleef tussen het hoofd te buigen en gewelddadig verzet; nooit zouden mensen met deze wanhopige keuze geconfronteerd mogen worden. Paton zei dat Mandela in de waardering van zijn volk een zeer hoge plaats inneemt en dat dit ook gold voor de Bantoe-leden van de Liberale Partij. Hij beschouwt hem als de troonopvolger van Luthuli. Ook Sisulu en Mbeki, hoewel minder bekend, worden hooggeschat om hun moed, oprechtheid en capaciteiten. Desgevraagd verklaarde hij dat hij besloten had om te getuigen uit plichtsgevoel en liefde voor zijn land en omdat hij de uitoefening van clementie in deze zaak van het grootste belang achtte. Dr. Yutar ving aan met te verklaren dat het niet zijn gewoonte was om getuigen in mitigation aan een kruisverhoor te onderwerpen. Hij maakte nu echter een uitzondering om "het masker af te rukken van deze mijnheer, die vanuit de getuigenbank politieke propaganda maakt". De openbare aanklager bereikte in zijn laatste optreden in dit proces een hoogtepunt in de reeks verdachtmakingen en insinuaties die hij de laatste maanden vrijelijk heeft gedebiteerd. Uit het feit dat Paton in een televisie-interview over het Canadian Broadcasting System in 1960 reeds het uitbreken van geweld had voorzien, wilde hij de gevolgtrekking maken dat Paton over de Umkonto politiek geraadpleegd moest zijn geworden. Voorts wierp hij hem op grove wijze zijn persoonlijke bekendheid met enkele gelijste communisten voor de voeten en zelfs het feit dat hij op de verzendlijst staat van het kwartaalblad The African Communist, dat te Londen wordt uitgegeven onder auspiciën van de S.A. Communist Party. Hij vroeg Paton hoe hij het kon bestaan te verklaren dat het A.N.C. representatief was voor de aspiraties van de zwarte bevolking in dit land, in het licht van 's rechters uitspraak dat deze organisatie in communistische greep was. Tenslotte herhaalde hij zijn bewering dat voor de onlusten te Sharpeville en Langa - door Paton in het bewuste interview genoemd - het A.N.C. aansprakelijk was.

De advocaat H.J. Hanson Q.C. verklaarde dat hij de "plea in mitigation" op zich had genomen omdat hij wellicht objektiever kon zijn dan zijn collega's die nu reeds meer dan acht maanden in deze zaak verwickeld waren. Hij stelde dat het hier ging om mannen die vele jaren een leidende rol hadden gespeeld in het politieke leven van hun volk. Zij vertegenwoordigden de strijd van de African, ja van alle volken in Zuid-Afrika, voor het verkrijgen van gelijke rechten. Het was nooit en was ook nu niet verkeerd of immoreel om te streven naar de mogelijkheden voor volledige ontplooiing op ieder gebied. Niet hetgeen de veroordeelden nastreefden was misdadig, maar de middelen die zij hadden aangewend. Hij deed geen bede voor genade maar voor begrip voor de frustratie van de A.N.C.-leiders. Het A.N.C. had vanaf 1912 legaal en constitutioneel gestreden en was eerst in 1952 van het strikt vasthouden van deze middelen afgestapt. De periode na 1952 had zich gekenmerkt door de invoering van wetten die de African de weinige rechten ontnamen die hij nog had. Deze situatie moest geweld voortbrengen en had dit dan ook gedaan. Het was tekenend voor de verantwoordelijkheid van het A.N.C. dat de gewelddadige methoden die vanaf 1961 gebruikt waren, niet gericht waren op het omverwerpen van de Staat, maar op de beïnvloeding van de publieke opinie. Juist in dit land, in het licht van de geschiedenis der uitlanders en Afrikaners, had men een goed begrip voor de strijd voor onafhankelijkheid. De menselijke ervaring leerde dat het streven naar vrijheid niet onderdrukt kan worden en het afschrikwekkend effect van de op te leggen straffen zou dus klein zijn. Hanson besloot met te zeggen dat het rechterlijk systeem in Zuid-Afrika alom in hoog aanzien had gestaan en dat rechterlijke beslissingen steeds hadden bijgedragen tot een vergelijk tussen ogenschijnlijk onverzoenlijke stellingnemingen.

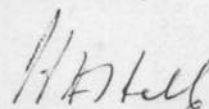
Op de dagen van de uitspraak en het vonnis was de belangstelling van de zijde van het publiek (blank en niet-blank), officiële waarnemers en pers, maximaal. The New York Times en de B.B.C. hadden speciale vertegenwoordigers uitgezonden. De Zweedse Gezant en waarnemers van de Engelse, Amerikaanse en Nederlandse Ambassade en het Japanse Consulaat-Generaal waren aanwezig. Buiten het hof, op het Kerkplein in het centrum van Pretoria, had zich een gemengde menigte van ca. 2.000 mensen verzameld. Onregelmatigheden deden zich praktisch niet voor dank zij het tactvol optreden van de politie en het grote effect dat de in reserve gehouden politiehonden hadden. Na het uitspreken van het vonnis werden door het zwarte deel van de massa op het Kerkplein spandoeken onthuld met leuzen als: "You will not serve these sentences as long as we live", "We are proud of our leaders", "A milestone of freedom has been reached". De echtgenoten van Mandela en Sisulu gingen voorop in het zingen van het lied "Nkosi sikelele Africa" (God zegene Afrika). In de hofzaal zelf hadden

22.6.64.

de veroordeelden het vonnis rustig aangehoord en zij werden kort daarop, al vaarwel wuivend, weggevoerd.

Over de pers- en andere reacties op het vonnis - waarbij mogelijk ook de 5 sindsdien gepleegde sabotagedaden ondergebracht kunnen worden - zal ik Uwer Excellentie nader berichten.

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

MIN. VAN BUITENLANDSE ZAKEN	
MR. DAM	MR. VRIE
29 JUNI 1964	
F 7613/64 97386	
DOSSIER 9 II. 30 2d. Afrika	

No. 3667/797

rasenprobleem Pretoria, 26 juni 1964.

Rivonia-proces No. 6.
Geen beroep.

Na consultaties met hun niet-blanke cliënten op Robbeneiland en met Goldberg in de Centrale Gevangenis te Pretoria, maakten de advocaten gisteren bekend dat geen van de veroordeelden beroep zou aantekenen tegen de uitspraak of tegen de straf. Hiermede is dus het juridisch aspekt van dit proces afgerond.

In een verklaring die werd uitgegeven bij de bekendmaking van dit nieuws wordt gezegd dat Mandela, Sisulu en Mbeki steeds de volle verantwoordelijkheid voor hun daden hadden aanvaard en nimmer van plan waren in beroep te gaan. Het was de andere veroordeelden duidelijk gemaakt dat er een redelijke kans op succes lag in een beroep tegen hun veroordeling, hun straffen, of tegen beiden. Zij kwamen echter tot de conclusie dat een beroep "academisch" zou zijn, omdat, wanneer zij zouden slagen in een beroep tegen hun veroordeling, zij opnieuw gearresteerd en vervolgd zouden worden voor andere wetsovertredingen; bovendien konden degenen die vermindering van straf zouden weten te krijgen, toch voor onbepaalde tijd door de Minister van Justitie in arrest worden gehouden (Sobukwe). Gezien al deze omstandigheden werd de raadsman geinstrueerd geen beroep aan te tekenen.

Lionel Bernstein, die werd vrijgesproken, zal heden voor de rechter verschijnen in Johannesburg op een aanklacht onder de Suppression of Communism Act en voor het overtreden van zijn banning order.

De Ambassadeur,

(Mr. H.A. Helb)

Zijne Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse
Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

M.	DIR DAM 18F
INGEK.	29 JUN 1964
Fotono	7614/64 37382
DOSSIER	911.30 2d. Afrika (rasenproblem)

No. 3662/795.

Pretoria, 26 juni 1964.

Rivoniaproces (slot)

AFGESCHREVEN

In 1960 Sharpeville, in 1963 Rivonia. Toen een betrekkelijk ongeorganiseerde, spontane uitbarsting van verzet tegen de gehate passencontrôle, nu een weloverwogen, goed georganiseerd complot over gewelddadig verzet tegen - en uiteindelijke omverwerping van - het wettige gezag. Niettegenstaande dus de Bantoestanpolitiek der regering, niettegenstaande de draconische uitbreiding van wettelijke administratieve maatregelen ter versterking van de hand der regering en niettegenstaande de gunstige economische omstandigheden welke in zekere zin hier ook voor de Bantoes heersen, is de duidelijke tendenz der ontwikkelingen in deze 3 jaren eene van geweldloosheid af naar gewelddadig verzet, van een verdieping en verbreding van nationalistische gevoelens bij de Bantoes en door de regering gecreëerde omstandigheden van een in de hand spelen van een steeds grotere samenwerking tussen het werkelijke Afrikaanse nationalisme en het communisme.

Voor Dr. Verwoerd en Minister Vorster c.s. lijkt het Rivoniaproces blijkbaar eenvoudig (zie mijn schrijven van 17 dezer, no. 3252/831). Voor hen gaat het hier om misdadigers en dan nog misdadigers in dienst van het internationale communisme, om anti-democratische en anti-Westerse individuen die vooral ook, door persoonlijke ambities gedreven, trachten Zuid-Afrika te brengen in de greep van een communistische tyrannie,

Zijner Excellentie
de Heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.-

-2-

daarbij anderen aansporend om het vuile en gevaarlijke werk te doen, terwijl zij zelf proberen buiten schot te blijven. Deze personen vertegenwoordigen bovendien niet de gevoelens van de meerderheid der Bantoes doch hoogstens die van een relatief klein gedeelte daarvan, hetwelk bovendien dikwijls door onwetendheid en schone beloften van de communistische raddraaiers wordt misleid. Derhalve is voor Dr. Verwoerd c.s. het internationale emotionele "gedoe" rondom het Rivoniaproces eerder onbegrijpelijk, immers onjuist, onwaarachtig en hypocritisch. Zie b.v. hoe Engeland indertijd tegen de Ierse rebellen is opgetreden, zie b.v. wat achter het IJzeren Gordijn en Rood China gebeurt met saboteurs, waarover men zich in het buitenland niet druk schijnt te maken. Voor Dr. Verwoerd c.s. zijn de internationale protesten over de levenslange gevangenisstraffen voor Mandela en de zijnen wederom een bewijs van de dubbele standaard, het meten met 2 maten waarvan het Westerse bolwerk Zuid-Afrika nu eenmaal het slachtoffer is als gevolg van een handige communistische tactiek, door "liberalen" bewust of onbewust in de kaart gespeeld, waarvan uiteindelijk het Westen zelf de dupe zal worden. In deze gedachtengang consequent heeft de Zuid-Afrikaanse regering wederom een General Law Amendment Act 1964 door het Parlement weten te drijven, waarbij het arsenaal van wettelijke maatregelen tegen subversie en verstoring van rust en orde voor de zoveelste maal werd uitgebreid. Consequent is ook de oprichting van een Nationale Raad tegen het Communisme (zie mijn schrijven van 11 dezer, no. 3233/764) welke als een soort speer van de Nationalisten de zwarte hand van het communisme in de bestaande politieke partijen, in de voornamelijk Engelsschrijvende pers en in de Kerken, evenals op cultureel gebied zal gaan bestrijden. Met Minister Vorster als hoofd van de justitie en politie en zijn oudste broer, Ds. Vorster, als hoofd van deze Nationale Raad, is het niet moeilijk zich voor te stellen in welke richting deze gecombineerde kruistocht tegen het communisme zal gaan, vooral als men zich ervan rekenschap geeft dat de Broederbond hierbij nauw betrokken is. Dit zijn de MacCarthy's in spé, zij die niet voor een uiteindelijke dictatuur, ook voor blanken, zullen terugschrikken, want wat de Bantoes betreft kunnen deze practisch reeds van een dictatuur spreken.

Wat Mandela c.s. daarentegen betreft behoef ik slechts te verwijzen naar de welsprekende (getuigen)verklaringen welke tijdens het proces zijn afgelegd. Zij gevoelen zich de zwarte nationalist^{en} par excellence, oorspronkelijk gematigd en gekant tegen geweld doch thans door de harde hand der regering gedwongen langzaam en zelfs met tegenzin geweld als politiek middel te gebruiken wil deze regering ooit tot andere gedachten worden gebracht. Zij gevoelen zich nationalisten, niet communisten, al wordt communistische hulp en samenwerking onder de huidige omstandigheden dankbaar aanvaard. De afgrond welke gaapt tussen het politieke denken van Dr. Verwoerd en dat van Mandela is duidelijk, een afgrond waarvan alleen het communisme de vruchten zal kunnen plukken.

ootste

De/Oppositiepartij, de Verenigde Partij, heeft zich vierkant achter het vonnis van rechter de Wet geplaatst: "Een rechtvaardig en juist vonnis". Dit is begrijpelijk aangezien van juridisch en proceduriaal standpunt bezien op de gang van zaken weinig aan te merken is geweest. Zelfs het vonnis - hoe hard ook - werd algemeen met een zucht van verlichting vernomen, terwijl rechter de Wet alle lof werd toegezwaaid dat hij, zich baserende op het feit dat de Staat de verdachten niet van hoogverraad heeft beschuldigd (terwijl het hier een bijna klassiek geval van hoogverraad betrof) niet doodstraffen heeft opgelegd. Eventuele stappen van buitenlandse regeringen met betrekking tot het Rivoniaproces zouden om deze redenen door de overgrote meerderheid van Zuid-Afrika zeer kwalijk worden genomen. Wel heeft de oppositie laten uitkomen dat, hoe zeer de middelen welke de verdachten gebruikten of wilden gebruiken a limine worden veroordeeld, zij toch begrip had voor een voorstelling van zaken dat de niet-blanke bevolkingsgroepen hier te lande practisch geen enkele mogelijkheid hebben om zich politiek te uiten of zich zelfs maar te organiseren. Minister Vorster kan wel boudweg beweren dat "niemand" in Zuid-Afrika vervolgd wordt wegens critiek op het beleid van apartheid, maar voor de Bantoe is dit in de praktische werkelijkheid bepaald onwaar. Iedere Bantoe die niet in de pas wenst te lopen, krijgt eerder vroeger dan later met de politie te doen, laat staan dat de Bantoes zich politiek kunnen organiseren. Zelfs de blanke Liberale Partij wordt het

politieke leven bijna onmogelijk gemaakt door het hardhandig optreden tegen individuele partijleden. Practisch worden zij als "fellow travellers" of erger beschouwd, zie b.v. de wijze waarop aanklager Yutar het kruisverhoor van Alan Paton tijdens het Rivoniaproces heeft gevoerd.

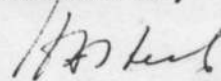
De Afrikaansschrijvende bladen - met uitzondering misschien van de meer genuanceerde Die Burger - stellen zich geheel achter de regering, ook de Engelsschrijvende bladen aanvaarden het vonnis en spreken zich unaniem uit tegen daden van geweld. De Rand Daily Mail van 20 dezer in een hoofdartikel getiteld: "On the wrong path" vraagt waar hier te lande de Martin Luther Kings, de James Baldwins én de Freedomriders blijven. De geweldloze actie der Amerikaanse civil rights voorvechters wordt de Bantoe hier te lande als voorbeeld gesteld. Uiteraard spugen zekere nationalistische bladen weer vuur over deze "ophitsing" daarmede tevens nog het vuurtje aanblazende van al diegenen die van de regering thans maatregelen verwachten tegen z.g. onpatriottisch geschrijf der Engelse pers. Indien de regering tot maatregelen zou overgaan - en er zijn enige indices in deze richting - zou een verdere stap worden gezet in de richting van de invoering van een politiestaat, nu ook voor blanken.

Het bovenstaande maakt het reeds duidelijk dat het Rivonia-proces in zekere zin een "turning point" zou kunnen betekenen. Enerzijds heeft het vonnis - hoe zwaar ook - de rassenverhoudingen door het uitblijven van doodstraffen niet definitief vergiftigd door van de verdachten martelaren te maken. Anderzijds vraagt iedereen zich af wat er nu gebeuren moet op het gebied der rassenverhoudingen. Zo niets dan drijft men onafwendbaar naar verder gewelddadig optreden over en weer op kortere of langere termijn, met toenemende inmenging van het buitenland en het communisme. Minister Vorster en de zijnen scheppen de indruk het daarop te willen en durven laten aankomen en voor nog verdergaande dictatoriale maatregelen zeker niet terug te schrikken. Of allen in de Nationale Partij het daarmede eens zullen zijn? Het zou daarentegen wel eens kunnen zijn dat hier de Rubicon voor de Nationale Partij wordt bereikt met het niet geheel denkbeeldige gevaar dat op dat ogenblik een splitsing kan optreden tussen zekere dictatoren in spé en andere minder extrême Nationalisten.

Zouden wellicht de oppositiepartijen iets kunnen doen? Gezien de geringe invloed der Liberale en Progressieve Partij die de Bantoes dringend aansporen nu in grote getale lid te worden van hun partijen kan men zich afvragen of deze pogingen veel en effectief resultaat zullen hebben. De grootste oppositiepartij, de Verenigde Partij, zit zoals gebruikelijk tussen twee stoelen. Eén oog is gevestigd op het winnen van een aantal nationalistische stemmen welke critiek hebben op de Bantoepolitiek der regering en speciaal op wat er in de Transkei gebeurt doch anderzijds is het andere oog gevestigd op het elimineren van Progressieven en Liberalen. Als al door de Verenigde Partij in het werk zal worden gesteld om nu, juist nu, een poging te wagen de rassenverhoudingen te verbeteren vrees ik dat dit wel bij een halfhartige poging zal blijven, want in de parlamentsdebatten is er tot dusverre niet veel van gebleken.

Tenslotte blijft de vraag over wat de Kerken, wat b.v. het Christelijk Instituut, in deze zouden kunnen doen. Bij hen is de wil zeker aanwezig, zie b.v. mijn schrijven van 24 juni j.l., no. 3660/784, doch de niet-Afrikaanse Kerken hebben het nu reeds moeilijk om de Bantoe Christenen en speciaal de jongeren binnen de Kerk te houden, laat staan de Christianisatie der Bantoebevolking in belangrijke mate te stimuleren. Kunnen zij in gemeenschappelijke of parallelle acties de bestaande afgrond tussen de rassen overbruggen? Zo beschouwd is Rivonia een - misschien zelfs de laatste - tweesprong tussen blank en zwart in Zuid-Afrika.

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

No. 3921/864

MIN. VAN BUITENLANDSE ZAKEN	
DIR. <i>DAW/AF</i>	VISIE
INGEK. 13 JUL 1964	
Fotograf. <i>8185/69</i>	Actie <i>104793</i>
DOSSIER <i>911.30 Id. Afrika</i>	

Pretoria, 10 juli 1964.

De wapenstilstand is voorbij.

(rasen probleem)

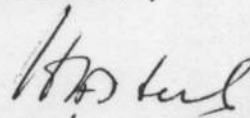
Tijdens de acht maanden dat het Rivonia-proces duurde, werden zo goed als geen sabotage-aanslagen gepleegd. Twee dagen na het vonnis vond er een ontploffing plaats in een postkantoor bij Johannesburg en sindsdien zijn er nog 5 of 6 aanslagen gepleegd, voornamelijk op electriciteitsmasten in de Kaap en bij Johannesburg. In de genoemde acht maanden kwamen ook weinig opzienbarende arrestaties voor. De actie van Minister Vorster beperkte zich tot een groot aantal banning- en huisarrestbevelen om het werk van belangrijke functionarissen van wettige organisaties als de Liberale Partij, het S.A. Indian Congress en het S.A. Congress of Trade Unions onmogelijk te maken.

Ongeveer gelijktijdig met de nieuwe sabotage-pogingen zag een manifest het licht van een organisatie die zich noemt de African Resistance Movement, waarvan ook een exemplaar aan de Ambassade werd gestuurd. Minister Vorster zag de nieuwe actie als wraakneming voor het Rivonia-vonnis, doch vreesde de nieuwe groep niet. In de vroege ochtenduren van Vrijdag 3 juli j.l. en in de dagen sindsdien, sloeg de politie scherper toe dan zij had gedaan sinds de 156 arrestaties in december 1956 die voorafgingen aan het Hoogverraadproces. Op een groot aantal adressen — men spreekt van honderden — werden huiszoekingen gedaan, boeken, tijdschriften en radio's in beslaggenomen en tientallen personen gearresteerd. Voor het eerst richtte de actie zich op grote schaal niet alleen tegen "listed" communisten, maar ook tegen bekende leden van de Liberale Partij, de Progressieve Partij, de Studentenvereniging NUSAS en journalisten. De minister had kort geleden een blindedarm-operatie en is nu met vakantie. Hij gaf zijn politie opdracht een volstrekt stilzwijgen te bewaren over het aantal en de identiteit van de gedetineerden. Zelfs wordt de pers het uitvinden van bijzonderheden hierover bemoeilijkt. Niettemin staat vast dat zeker 40 à 50 — voornamelijk blanken — zijn gearresteerd, merendeels krachtens de 90-dagen paragraaf. Onder hen bevindt zich de hoofdverdediger van Mandela c.s., advocaat A. Fischer Q.C. Over de niet-blanke arrestanten is veel minder bekend.

Zijne Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

De wijze, waarop de raids en de arrestaties zijn uitgevoerd, heeft scherpe reacties gewekt van de leiders der Oppositie Partijen en de Oppositie-pers. Minister Vorster reageerde fel en verklaarde vanuit zijn geheimgehouden vacantieoord dat het gebrek aan appreciatie voor de energieke en uiterst belangrijke politie-actie schokkend was. In Kaapstad zou in een flat een grote hoeveelheid materiaal voor tijdbommen en andere sabotage-werktuigen zijn ontdekt. Belangrijke processen zouden binnenkort worden aangevangen. Meer arrestaties worden verwacht.

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

The African Resistance Movement (ARM) announces its formation in the cause of South African Freedom. ARM states its dedication and commitment to achieving the overthrow of the whole system of apartheid and exploitation in South Africa. ARM aims to assist in establishing a democratic society in terms of the basic principles of Socialism.

We salute other Revolutionary Freedom Movements in South Africa. In our activities this week we particularly salute the men of Rivonia and state our deepest respect for their courage and efforts. While ARM may differ from them and other groups in the freedom struggle, we believe in the unification of all forces fighting for the new order in our country. We have enough in common.

The time for talking is passed. The present regime and its supporters internal and foreign have shown that they are not prepared to respond in any way to the peaceful demands of the people of South Africa for full participation in all aspects of the political economic and social life of the country. Instead, oppression has increased.

ARM does not only talk. ARM acts. ARM has acted. ARM has declared and will declare itself through action. This is the only language our rulers understand. And ARM, with other freedom forces will harry and resist the oppressors until they are brought to their knees.

White South Africa has often been given the opportunity to align itself with progress. It has constantly refused to do so. It has sought only to build for itself on the backs of the people, a comfortable bastion of profit power and privilege.

ARM declares its fight not against the whites as such, but against the system they jealously defend. ARM will avoid taking life for as long as possible. ARM would prefer to avoid all bloodshed and terrorism. But let it be known that we are forced to respond to personal violence - and we cannot forget decades of violence torture starvation and brutality against us - we shall do so.

For the present ARM will inconvenience and confuse. ARM will disrupt and destroy. ARM will strike where it hurts most. We will not cease until the present vicious system and rule by force is crushed.

ARM does not wish to see one form of domination replaced by another. It works for a full political and social revolution.

To Verwoerd, Vorster and their men we say: you will NEVER stop the pulse of the new society which even now, beats in our factories and cities, our mines and farms - and YOU KNOW IT.

To the people of South Africa, we say;

ARM NOW FOR FREEDOM!

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

MIN. VAN BUITENLANDSE ZAKEN	
DR. DAM/RF	
RIJKE.	3 AUG. 1964
78904/16 Agno. 116/11	
911.30 2d. Afrika	

No. 4285/937

Pretoria, 31 juli 1964.

Rivonia and after.

104792

Bij mijn brief van 10 juli j.l. no. 3921/864 mocht ik Uwer Excellentie berichten over de wijd verspreide arrestaties en huiszoekingen die vanaf 3 juli j.l. het land verontrusten. De arrestaties - alle onder de 90-dagen paragraaf - gingen sindsdien onverminderd voort, en de protesten van de niet-nationalistische pers en de leiders der legale oppositie-partijen werden krachtiger. De Minister van Justitie en hoge politie-officiëren verklaarden dat hun actie nodig was om de nieuw gevormde African Resistance Movement te breken.

Een sensationele ontwikkeling deed zich voor met de ontploffing van een bom in het Centraalstation te Johannesburg tijdens het namiddag spitsuur op vrijdag 24 juli j.l. Volgens een latere reconstructie werd de bom, die 23 personen meer of minder ernstige brandwonden toebracht, door een jonge blanke man in een koffer in de stationshal achtergelaten. Een nieuwe fase van de sabotage-activiteiten lijkt hiermede te zijn aangebroken. Minister Vorster en brigadier R.J. van den Bergh, het hoofd van de veiligheidspolitie, waren onmiddellijk ter plaatse en verklaarden dat niets ongedaan zou worden gelaten om de daders op te sporen en te berechten. De Minister zag de daad als een laatste stuip trekking van een organisatie die in de laatste weken door de politie praktisch geheel was opgerold. Nieuwe arrestaties volgden, maar het is niet duidelijk of deze in direct verband stonden met de explosie op het station.

De reacties op deze afschuwelijke gebeurtenis werden versterkt door de foto's van getroffen vrouwen en kinderen die thans met zware brandwonden in het ziekenhuis liggen. Een aantal dezer foto's werd aangekocht door het Departement van Inlichting voor verspreiding onder de Zuidafrikaanse Ambassades overzee. De gehele pers en de politieke leiders spreken hun ontzetting uit. De protesten tegen de arrestaties zijn enigszins verstomd en men krijgt de indruk dat deze verscherping der situatie wederom een categorie mensen, die tot nu toe zich op principiële gronden verzetten tegen de totalitaire neigingen van het bewind, tot aanvaarding van de strenge maatregelen en het felle politie-optreden heeft gedreven. Slechts een enkele krant, zoals de

Zijne Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

..2

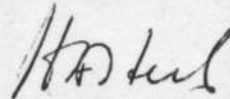
Rand Daily Mail, waagt het nog te wijzen op het verband dat bestaat tussen een terreurdaad als deze en de frustratie van een groot deel der niet-blanke en een klein deel der blanke bevolking als gevolg van de wetten des lands, die de radikale oppositie de mond steeds meer toesnoeit.

Andere verontrustende reacties van partikuliere of semi-partikuliere aard waren het lossen van 5 revolvergeschoten op het gebouw van de Rand Daily Mail te Johannesburg in de nacht na de ontploffing en het in brand steken in Kaapstad van het huis van Randolph Vigne, een banned Liberale Partij politicus, die sinds enige weken verdwenen is. Ook Minister Vorster lijkt zoveel mogelijk munt te willen slaan uit de heersende stemming om de meest radikale, legale oppositie uit te schakelen: 12 vooraanstaande functionarissen en leden van de Liberale Partij zijn deze maand gearresteerd. Van sommige hunner is het bijna niet aan te nemen dat zij bij sabotage, laat staan de aanslag te Johannesburg, betrokken waren. Vanochtend kwam het bericht dat de voorzitter van de Liberale Partij, Peter Brown, een 5-jarige banning order is opgelegd die hem zijn politieke werk praktisch onmogelijk maakt.

De gedetineerden - bijna alle blanken - zijn merendeels advocaten, universiteitslektoren, studenten en journalisten. De advocaat A. Fischer Q.C., over wiens arrestatie ik Uwer Excellentie in mijn bovenaangehaalde brief berichtte, werd tot ieders verbazing na enkele dagen weer vrij gelaten. Hij blijkt steelselmatig geweigerd te hebben zijn ondervragers inlichtingen te verschaffen, zich erop beroepend dat de 90-dagen paragraaf weliswaar langdurige detentie zonder voorgeleiding mogelijk maakt, maar de arrestant niet tot antwoorden verplicht.

Twee dagen geleden vond bij Johannesburg een ernstig treinongeluk plaats waarbij 21 mensen, waaronder 10 blanken, werden gedood. De mogelijkheid van sabotage werd door de autoriteiten uitdrukkelijk uitgesloten en het behoeft niet meer dan een aanwijzing te zijn van de stemming die thans heerst, dat één der dagbladen in het eerste bericht dat hierover binnenkwam de bijzonderheid vernam dat er een lege personenauto op de rails had gestaan. Dit detail werd overigens niet gepubliceerd.

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

P.S.

Het bovestaande was reeds geschreven toen bekend werd dat Minister Vorster blijft bij zijn mening dat, ondanks recente gebeurtenissen, de 90-dagen paragraaf binnenkort opgeschort zou kunnen worden.

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

DE WITTE	
INGEK.	31 AUG. 1964
Fotono.	131648
DOSSIER	11.30.2d apka

No. 4790/1035

Pretoria, 25 augustus 1964.

Rise and fall van de
African Resistance Movement.

Volgende week verschijnen te Johannesburg twee boeken over het Rivonia-proces, één door een redactielid van "Die Transvaler", met voorwoorden van Minister Vorster en Dr. Yutar en één door een Zuidafrikaanse rechter. Uit Kaapstad komt het bericht dat de veroordeelden in het Alexander-proces, (zie mijn brief van 24 april j.l. no. 2296/531), verlof om beroep aan te tekenen tegen het vonnis, geweigerd is. In Pretoria is vorige week een proces begonnen tegen 9 Bantoes die worden beschuldigd Umkonto We Sizwe sabotage-aanslagen tegen het Bureau van de Minister van Landbouw, een postkantoor, een telefooncentrale en de Oude Synagoge die gebruikt werd voor het Hoogverraadproces en het proces tegen Nelson Mandela in 1962, in de periode oktober 1962 tot februari 1963, alles te Pretoria; deze beweerde saboteurs, die de Umkonto kontaktmannen in Pretoria en de omliggende locaties geweest zouden zijn, werden met nog anderen opgepakt bij een belangrijke politiedoorbraak in de gelederen van deze beweging in januari - maart van dit jaar. Het belangrijkste nieuws van het subversieve front en de doortastende politieactiviteit wordt evenwel gevormd door de arrestaties van de laatste maanden, zie ook mijn brief van 31 juli j.l. no. 4285/937, en de verklaringen van Minister Vorster en zijn commandanten van de politie en de veiligheidsafdeling daarvan, dat een nieuwe sabotagegroep de A.R.M., de African Resistance Movement, (zie mijn brief van 10 juli j.l. no. 3921/864), de nekslag is toegebracht. Het is zeer wel mogelijk dat dit inderdaad zo is - sabotagepogingen zijn na de bomontploffing op het station in Johannesburg bijna niet meer voorgekomen; minder aannemelijk lijkt de mening van de Minister dat hiermede alle sabotage-activiteit voor goed van de baan is. Uit de identiteit der gedetineerden en de verhalen die veelvuldig de ronde doen, valt op te maken dat de A.R.M. voornamelijk, en misschien zelfs geheel, uit blanken bestond. Deze komen

Zijne Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

voornamelijk uit intellectuele kringen: advocaten, procureurs, lectoren, studenten en journalisten. De sabotagedaden die deze mensen waarschijnlijk ten laste zullen worden gelegd, richtten zich voor een deel tegen dezelfde doelen als op het Umkonto-program stonden: essentiële electriciteitsmasten, die met vaardigheid ten val werden gebracht.

De Liberale Partij is door de raids en arrestaties een zeer ernstige, bijna dodelijke slag toegebracht. Zoals eerder bericht kreeg de nationale voorzitter, Peter Brown, een banning order. Weliswaar werden enkele van de vele Liberale Partij-leden, die onder de 90-dagen paragraaf werden gearresteerd, kort geleden vrijgelaten, maar het lijkt waarschijnlijk dat anderen binnenkort zullen worden voorgeleid op aanklacht van sabotage en lidmaatschap van de A.R.M. De president van NUSAS (National Union of South African Students), Jonty Driver, en andere bekende studenten zijn gearresteerd. Het uitgeven van radicale oppositie-publicaties Contact en New African - in een hoofdartikel in de "Cape Times" de "Davids van de Pers" genoemd - wordt door raids op de redactie-bureaux en inbeslagnemingen vrijwel onmogelijk gemaakt. Ernstig geïncrimineerd lijkt ook Rhodes University door de aanhouding van verscheidene lectoren en studenten. Men vraagt zich af wat het gevolg zal zijn wanneer bekend wordt dat sabotagemateriaal in de laboratoria van één of meer Engelssprekende universiteiten vervaardigd werd. Ook leden van de Progressieve Partij hebben in de vroege ochtend-uren bezoek gehad van de Special Branch, aangekondigd door wat "Die Vaderland" treffend "de klopp van de Volkswil" noemde. Dit gebeurde wel in veel mindere mate en kwam ook minder in de pers, maar het gaf toch aanleiding tot een persoonlijke demarche bij Minister Vorster door het bestuur van deze partij en haar unieke parlamentslid Mevrouw Suzman. Mogelijk staat dit los van het voorgaande, maar het is vermeldenswaard dat in de Transkei de "tweede man" van Chief Victor Poto's Democratic Party, Mr. Knowledge Guzana en de Anglicaanse Bisschop A.H. Zulu, huiszoekingen hebben gehad.

Deze periode heeft natuurlijk ook weer enkele bekende politieke vluchtelingen opgeleverd. De Communiste, Ruth Slovo, voormalig redactrice van "Fighting Talk" en schrijfster van "South West Africa" in de Penguin African Library, werd vrijgelaten na 117 dagen eenzame opsluiting onder de 90-dagen paragraaf en voegde zich bij haar echtgenoot in Londen. De Communist, Lionel Bernstein, als enige vrijgesproken in het Rivonia-proces, zou op 9 september a.s. moeten verschijnen op aanklacht onder de "Suppression of Communism Act". Hij en zijn gezin verlieten op illegale wijze het land. Randolph Vigne, een hoge functionaris in de Liberale Partij, verdween bij de aanvang der jongste politie-raids en dook kort geleden te Londen weer op.

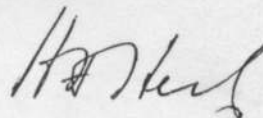
Een ander lid van de Liberale Partij, Rosemary Wentzel, ontvluchtte naar Swaziland, raakte onder verdachte omstandigheden weer over de Zuidafrikaanse grens en werd toen gearresteerd. Een bekende figuur uit het S.A. Indian Congress, één der gebroeders Cachalia, ontvluchtte via Beetsjoeanaland

Het succes van de politie tegen de A.R.M., die pas na afloop van het Rivonia-proces tot sabotage overging, is te danken aan het indrukwekkende apparaat dat zij in haar veiligheidsafdeling ter beschikking heeft. Deze staat het laatste half jaar onder leiding van de 49-jarige, snel gepromoveerde, Brigadier H.J. van den Bergh, en verwerft steeds grotere zelfstandigheid. De Brigadier schijnt nu rechtstreeks aan Minister Vorster verantwoording verschuldigd te zijn. De activiteiten van zijn S.B. (Special Branch) mannen, zoals zij wel genoemd worden, bestaan voor een groot deel uit niet aflatend volgen van verdachte personen, af luisteren van telefoongesprekken en openen van correspondentie. Blanke en zwarte "speurders" werken zich in in subversieve organisaties en ook wettige, zoals de Liberale Partij. Onlangs maakte het bestuur van deze partij de uitstoting bekend van een man die mogelijk als agent provocateur is opgetreden bij een sabotagepoging tegen een politiebureau in Johannesburg. Wat in het Rivonia-proces reeds duidelijk werd is thans door Van den Bergh bevestigd: zonder de 90-dagen paragraaf was dit alles niet bereikt. Dit wapen is uiterst effectief, maar - zoals Sir de Villiers Graaff onlangs opmerkte - lichamelijke marteling zonder omwegen is dat natuurlijk ook. Met het voorbehoud dat schandalen moeten worden voorkomen, schijnen de ondervragers van de 90-dagen gedetineerden van de minister pleinpouvoir te hebben voor de extractie van inlichtingen. Het patroon heeft zich in zoverre gewijzigd dat elektrische schokken niet meer worden toegediend - dit laat te duidelijke sporen na - en nu vervangen zijn door soms enige etmalen durende staande verhoorsessies door afwisselend beminnelijke en schreeuwende ondervragers, het voortdurend laten branden van de verlichting in de cellen e.d. Enige maanden geleden was er een ware veldtocht ontketend tegen het vernieuwen van de 90-dagen paragraaf. Engelssprekende universiteiten, medici en kerkelijke leiders hielden vergaderingen of ondertekenden petitie's. Een nationaal comité werd opgericht onder leiding van het vroegere Verenigde Partij parlamentslid J. Hamilton Russell, die nu tot de Progressieve Partij behoort. Zoals gemeld werden de protesten verzwakt door de bom te Johannesburg. De Minister heeft de laatste tijd bij herhaling verzekerd dat hij wellicht spoedig de paragraaf buiten werking zou kunnen stellen, hetgeen overigens weinig indruk maakt omdat zij, bij enkele proclamatie, weer ter hand genomen kan worden. Via een uit de gevangenis gesmokkelde brief over de gebruikte S.B. methoden, werd getracht een actie tegen de Staat te beginnen en deze methoden te exposeren door getuigenis van de betrokken arrestant. De rechter kwam echter tot de conclusie dat detentie

onder de paragraaf zelfs voor dit doel niet onderbroken mocht worden: dit zou afbreuk doen aan de uitwerking die de wetgever bij aanneming van de paragraaf voor ogen had gestaan. Een New York Times journalist, Robert Conley, die in zijn blad vorig jaar de implicaties van de paragraaf, in woordenstrijd met de Zuidafrikaanse Ambassadeur te Washington, scherp had gesteld, werd een nieuw Zuidafrikaans visum geweigerd.

Van de gedetineerden is deze week een 10-tal voorgeleid op aanklacht onder de Suppression of Communism Act van 1950. Binnenkort zullen echter de ernstiger gevallen wel aanvangen: de A.R.M. sabotage in de Kaap en Transvaal en vooral de bom te Johannesburg. Het gerucht wordt sterker dat i.v.m. de laatste daad een blanke, mogelijk John Harris, lid van de Liberale Partij en in zijn functie als (ex-)voorzitter van het S.A. Non-Racial Olympic Committee meer dan iemand anders verantwoordelijk voor Zuid-Afrika's uitstoting uit de Olympische Spelen, terecht zal staan. Hij werd gearresteerd op de dag van de aanslag en schijnt zwaar mishandeld te zijn, met o.a. een gebroken kaak tot gevolg. Dit is waarschijnlijk de reden dat hem - in tegenstelling tot de meeste andere 90-dagen arrestanten - álle bezoek onthouden werd.

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb) —

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

No. 4977/1091

Politieke ontvoeringen en processen.

MIN. VAN BUITENLANDSE ZAKEN	
DIR. JAM / 28-1	VISIE
Pretoria, 4 september 1964.	
INGEK.	- 7 SEP 1964
Fotona F10221/14	Agno. 133628
DOSSIER 911.30 Rd. Afrika.	

In de laatste drie jaar vonden de volgende grensincidenten plaats:

Op 26 augustus 1961 werd de Pondo-leider, Anderson Ganyile, door Z.A. politie uit Basoetoland ontvoerd en aangeklaagd op grond van poging tot moord; in januari 1962 werd de klacht ingetrokken en betrokkene teruggestuurd naar Basoetoland. Op 11 augustus 1963 werd de 26-jarige Kleurling, Dr. Kenneth Abrahams, uit Beetsjoeanaland ontvoerd door een groep personen waaronder Z.A. politie. Later werd hij gere-tourneerd "in het belang van goede buurbetrekkingen". In dezelfde maand werd de Dakota, waarmee de spectaculair ontsnap-te politieke vluchtelingen Goldreich en Wolpe zouden vertrekken uit Beetsjoeanaland, te Francistown op mysterieuze wijze door brand vernield. Enkele weken later werd de president van het S.A. Non-Racial Olympics Committee, Dennis Brutus (Kleurling) op de grens van Swaziland en Mozambique door de Portugese geheime politie gearresteerd en overgeleverd aan de Z.A. politie; hij werd later tot enkele jaren gevangenisstraf veroordeeld. In juli van dit jaar, twee dagen na de bomontploffing te Johannesburg, werd een nieuw opvangcentrum voor politieke vluchtelingen te Francistown door een explosie vernield. Zoals eerder gemeld vertrok enkele weken geleden Mevrouw Rosemary Wentzel onder verdachte omstandigheden uit haar toevluchtsoord te Swaziland, werd in Zuid-Afrika gearresteerd en zit thans in 90-dagen detentie.

Thans is hier een zevende geval aan toe te voegen: Een 32-jarige blanke onderwijzer, Dennis Higgs, voorheen lector aan de Universiteit te Johannesburg, was enkele maanden geleden in het huwelijk getreden met een Bantoe-vrouw en had zich gevestigd in Noord-Rhodesië. Higgs, die lid was van de Zuidafrikaanse Liberale Partij, werd een week geleden in zijn

Zijne Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

..2

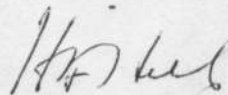
woning overvallen door 3 of 4 blanken en weggevoerd zonder enig spoor achter te laten. Grensposten in Noord- en Zuid-Rhodesië werden gealarmeerd, maar tevergeefs. Reeds kwam het bericht dat vragen gesteld zouden worden in het Britse parlement, toen op maandag Minister Vorster verklaarde dat zijn politie Higgs, na een anonieme telefonische oproep, geblinddoekt en gebonden had aangetroffen in een achtergelaten auto bij de Dierentuin te Johannesburg. Vorster voegde eraan toe dat — wanneer er al van ontvoering sprake was — de Z.A. politie hiermee niets van doen had en dat hij volkenrechtelijk een onberispelijke gedragslijn zou volgen; wél was Higgs een zeer gezochte persoon en een aanklacht zou tegen hem worden ingediend wegens sabotage en medeplichtigheid aan de terreurdaad te Johannesburg. De Britse Ambassadeur bezocht de ministers Muller en Vorster verscheidene malen en op dinsdagmiddag werd Higgs uitgeleverd aan de Britse autoriteiten die de volgende ochtend zijn terugkeer naar Lusaka regelden. Toen minister Vorster dit bekendmaakte, voegde hij er wederom aan toe dat een officieel verzoek om uitlevering zal volgen. Naar dit laatste wordt met enige spanning uitgezien, vooral na het mislukken van een dergelijk verzoek dat een maand geleden aan Zuid-Rhodesië werd gedaan voor de uitlevering van een jonge blanke Zuidafrikaanse onderwijzeres Lorna Symington, die op doorreis te Salisbury vertoefde. Het gerechtshof aldaar reageerde afwijzend, omdat de Z.A. autoriteiten volledig faalden in het waarmaken van de geuite beschuldiging die tevens betrekking had op de Johannesburgse bomexplosie. Mogelijke aanklachten en verzoeken om uitlevering in verband met deze gebeurtenis zijn nu des te ernstiger geworden, daar één der gewonden, een 77-jarige vrouw, aan de gevolgen is overleden.

Het is vooralsnog moeilijk om aan te nemen dat de Z.A. politie de handen in dit geval volledig in onschuld kan wassen; vooral wanneer men bedenkt dat zij bij vorige ontvoeringen (Ganyile en Abrahams) wel een rol speelde. Het is mogelijk — dit wordt zo voorgesteld door anonieme personen die lokale kranten opbellen — dat hier een groep regeringsgezinde zeloten aan het werk is, die voornamelijk in de protectoraten en de buurlanden opereert om politieke vluchtelingen terug te halen en in het algemeen een intimiderend effect wil bereiken. Het is evenwel ook zeer goed mogelijk dat deze groep bepaalde contactpersonen heeft in de Security Branch van de Z.A. politie. In dit verband kan nog vermeld worden dat Potlako Leballo, die zich na de arrestatie van Robert Sobukwe uitriep tot leider van het Pan Africanist Congress, thans uit zijn schuilplaats te Basoetoland vertrokken is naar Ghana, na verschillende malen ernstig bedreigd te zijn.

Tussen april 1963 en mei 1964 werden in de Bantoe-locaties rond Port-Elizabeth 300 arrestaties verricht. De processen tegen deze mensen, die voornamelijk van A.N.C.-activiteiten worden beticht, komen nu op gang. In één ervan, te Kaapstad, werd reeds uitspraak gedaan en werden 23 Bantoes tot tesamen 117 jaar gevangenisstraf veroordeeld. In totaal werden tussen maart 1963

en augustus 1964 in de Republiek 111 politieke processen gevoerd, waarin 1315 mensen terechtstonden. Hiervan kregen 44 de doodstraf, 14 levenslang en 894 5.731 jaar gevangenisstraf. Een additioneel probleem bij deze processen vormt de verdediging, waarvoor slechts een handvol advocaten en procureurs te vinden zijn. Zojuist is in de Staatscourant een aanvullende opgave van z.g. gelijste communisten gepubliceerd, waarbij nu ook een advocaat bekend uit het Rivonia-proces, Berrangé, genoemd wordt. Zijn collega in dit proces, Fischer, stond al op de lijst. Enkele advocaten en procureurs die in politieke processen optraden, werden reeds onder de 90-dagen paragraaf gearresteerd (Fischer, Wentzel). Weliswaar heeft de minister beloofd dat deze detentie niet gebruikt zal worden om inlichtingen te verkrijgen over hun cliënten, maar de praktijk heeft reeds uitgewezen dat het blote feit van hun werkzaamheid in politieke processen in hun nadeel werkt.

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

No. 5204/1125

Politieke processen,
oud en nieuw.

BUITENLANDSE ZAKEN

VISIE

Pretoria, 18 september 1964.

*10727/69 140643
9.11.30 2d. Africa rassenprobleem.*

Het proces tegen 8 Bantoes te Pretoria, die vervolgd werden wegens lidmaatschap van Umkonto We Sizwe en het plegen van sabotage, is heden tot een einde gekomen. Deze mannen waren de leiders van Umkonto te Pretoria, benevens hun kontaktmannen met het hoofdkwartier te Johannesburg. Sabotage werd gepleegd tegen dezelfde objecten die reeds uit het Rivonia-proces bekend zijn: postkantoren, telefooncentrales en "symbolen van apartheid" als het gebouw dat voor het eerste proces Mandela gebruikt werd en ministeries. Ook op het program stonden b.v. de Staatsdrukkerij, de Voortrekkergedenkzaal, en huizen van ministers. Ook hier bleek weer van de strenge instructies die Umkonto deed uitgaan om bij het plegen van deze daden mensenlevens te ontzien. De rechter bevond alle 8 aangeklaagden schuldig. Advocaat Fischer hield een indrukwekkende toespraak ter verzachting van het vonnis, waarin hij wees op de hoogstaande motieven die deze mannen gedreven hadden. Hij eindigde met de rechter eraan te herinneren dat bij politieke misdrijven "the ideas of those being punished are often the ideas of the future". De twee voornaamste beschuldigten werden veroordeeld tot 15 jaar, één kreeg 12 jaar, vier 8 jaar en één 5 jaar.

Een tweede massa-proces tegen Bantoes die bij Port Elizabeth werden gearresteerd, en beticht van A.N.C.-activiteiten, is ten einde gekomen. Te Graaff-Reinet in de Kaapprovincie werden 74 mannen en vrouwen tot 239½ jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens lidmaatschap van het A.N.C. en/of Umkonto. Negentien van hen waren tevens bij subversieve activiteiten betrokken. Eveneens wegens werkzaamheid voor het A.N.C. werd veroordeeld Dr. Pascal Ngabane, de schoonzoon van Albert Luthuli. Hem werd te Durban 51 maanden gevangenisstraf opgelegd, waarvan hij, wegens voor-detentie, 33 maanden moet uitzitten.

Dennis Higgs, die zoals gemeld uit Noord-Rhodesië ontvoerd

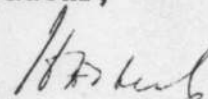
Zijner Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

werd, gearresteerd, en na zijn vrijlating terugging naar Lusaka, bevindt zich thans te Londen. Vele stemmen, tot en met die van de Eerste Minister, vragen thans om zijn uitlevering door de Engelsen. De uitleveringsverdragen, die het Verenigd Koninkrijk met de landen van het Gemenebest heeft, gelden echter uiteraard niet meer voor Zuid-Afrika en een nieuw verdrag is nog niet tot stand gekomen. Een onderzoek naar de identiteit der ontvoerders is, voor zover bekend, door de Zuidafrikaanse autoriteiten niet ingesteld. De "Rand Daily Mail" kwam heden met het bericht dat twee der door de ontvoerders gebruikte en achtergelaten automobielen in respectievelijk 1961 en 1963 door privé-eigenaars aan de Staat waren verkocht. De rechtskundige adviseur van Mevrouw Rosemary Wentzel, die naar alle schijn uit Swaziland ontvoerd werd (vide mijn brief van 4 september j.l. no. 4977/1091), heeft toegang tot haar verkregen en een verklaring opgenomen waarin zij zegt met geweld uit haar huis in Swaziland te zijn weggevoerd. Aangekomen in Zuid-Afrika zou haar, eveneens meegevoerde, auto aan haar zijn teruggegeven en kort nadat zij alleen wegreed, werd zij door de Zuidafrikaanse veiligheids politie aangehouden en gearresteerd. Mevrouw Wentzel heeft de Zuidafrikaanse nationaliteit, maar had een officiële verblijfsvergunning voor Swaziland en gaf les in een regeringsschool. Het is niet bekend of de Britse Ambassade reeds stappen heeft ondernomen om opheldering te verkrijgen in deze kwestie. Het schijnt dat te Johannesburg en Kaapstad particuliere detective-bureaux zijn opgericht, die in verbinding staan met de Special Branch.

In het begin van deze week verscheen de 27-jarige John Harris in het hof te Pretoria, waar hij werd aangeklaagd wegens moord op Mevrouw Rhys (overleden na de bomaanslag te Johannesburg) en twee sabotagedaden. Het proces zal waarschijnlijk volgende week beginnen. In een interview aan een nieuw regeringsgezind blad, de South African Financial Gazette, verklaarde Minister Vorster dat hij opdracht had gegeven dat Harris alleen terecht moest staan, de implicatie zijnde dat hij den volke wilde aantonen dat de ten laste gelegde terreurdaad niets uitstaande heeft met beweerde ontevredenheid en frustratie van de niet-blanke bevolkingsgroep van dit land. Deze uitspraak werd inmiddels door de minister ontkend. Intussen zijn hier twee boeken over het Rivonia-proces verschenen. Het boek van oud-rechter De Villiers werd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken, alhier, aan een aantal Ambassades toegezonden. Beide boeken bevatten een serie foto's over de bomexplosie op 24 juli j.l. te Johannesburg, waaronder sommige van enkele afschuwelijk verminkte slachtoffers. Het doet vreemd aan dat deze foto's in deze boeken werden opgenomen, na de uitspraak van de rechter dat de beklaagden in het Rivonia-proces steeds met succes ervoor hadden gezorgd dat bij het bedrijven van hun sabotage-activiteiten verlies van mensenlevens of verwondingen voorkomen moesten worden.

Nieuwe arrestaties onder de 90-dagen paragraaf zijn de laatste weken slechts zeer sporadisch voorgekomen. Vermeld moet nog worden de vrijlating van Jonty Driver, oud-voorzitter van de studentenvereniging NUSAS, die thans naar Engeland vertrokken is.

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

No. 5188/1142

Pretoria, 18 september 1964.

90-Dagen in theorie en
in praktijk.

DAM / RA
710730/64
140646
90 20 Id afuka
inanspruchn.

Sedert de 90-dagen wet meer dan 14 maanden geleden operatief werd, zijn ongeveer 800 mensen onder deze bepaling aangehouden. Zij ondergingen zonder uitzondering eenzame opsluiting zonder contact met rechtskundige adviseurs, verwanten of vrienden. Tenminste 60 van hen werden langer dan 90 dagen vastgehouden en 8 langer dan 180 dagen. Ongeveer 400 van hen zijn in staat van beschuldiging gesteld, maar meer dan 300 zijn vrijgelaten zonder vervolgd te zijn. Ongeveer 50 hebben getuigenis geleverd voor de Staat na ontvangst van een officiële verklaring van vrijwaring tegen vervolging. Het aantal dat momenteel nog wordt gevangen gehouden wordt geschat op 73. Het lijkt nuttig nu een tussentijdse balans op te maken van de verschillende aspecten van dit beruchte artikel 17 van de Algemene Regswysigingswet (no. 37) van 1963.

Wat betreft de wijze waarop dit artikel werd gebruikt, is op enkele punten door officiële en semi-officiële uitspraken en door jurisprudentie klaarheid gebracht. Kon de Zuidafrikaanse Ambassadeur te Washington eind vorig jaar in de "New York Times" nog verklaren dat het de Procureurs-Generaal der provinciën waren die beslisten over de aanhouding, thans weet iedereen - en dit staat ook duidelijk in de wet - dat enige politie-officier zonder meer tot arrestatie van een ieder die hij ervan verdenkt iets met sabotage te maken te hebben of zelfs maar over zekere inlichtingen daaromtrent te beschikken, kan overgaan. In de praktijk schijnt het erop neer te komen dat een college van 5 hoge officieren van de veiligheidspolitie de beslissing neemt. Als doel van de detentie wordt officieel steeds genoemd ondervraging totdat antwoorden zijn verkregen die de veiligheidspolitie bevredigen. In het Rivonia-proces werd reeds duidelijk dat de perken van deze doelstelling overschreden werden: o.m. werd genoemd het gebruik van dit "machtig wapen" om beïnvloeding van buitenaf te voorkomen. Een vooraanstaand Transvaals parlementslid voor de Nationale Partij, F.S. Steyn, ging misschien zijn boekje te buiten met te verklaren dat het artikel gehandhaafd moest blijven ter voorkoming van wetsovertreding.

Zijner Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

van het op het slechte pad brengen van anderen, van ontvluchting terwijl het onderzoek nog aan de gang is, benevens bescherming van degenen die een verklaring aflegden. Dit klopt niet geheel met het doel dat Minister Vorster nog onlangs wederom als volgt stelde: het verkrijgen van inlichtingen van de aangehouden, die - mits zij maar naar satisfactie hun gemoed verlichten - op de dag zelf nog weer in vrijheid zouden worden gesteld. Het is bekend dat sommige van de gedetineerden zo goed als niet ondervraagd werden en bij anderen de ondervraging eerst na weken begon. Het schuldig blijven van een antwoord op de gestelde vragen is op zich zelf overigens niet strafbaar, zoals advocaat Fischer door een standvastige houding tijdens zijn 3-daagse detentie heeft aangetoond. Aan de door de heer Steyn genoemde motiveringen van handhaving van het artikel kan gevoegelijk het oogmerk van intimidatie worden toegevoegd, dat tot nu toe vooral bij de aanhouding van bekende leden van de Liberale Partij een rol heeft gespeeld. Wat betreft het effect van de toepassing van het artikel kan de mening worden aangehaald van Brigadier H.J. van den Bergh, hoofd der veiligheids-politie. Hij zei in een interview dat "voorheen de handen van de politie zo gebonden waren dat zij een ideologische politieke zaak niet met succes konden onderzoeken", en dat de 90-dagen paragraaf de voornaamste factor was geweest in de uitschakeling van de saboteurs.

Hoe de 90-dagen paragraaf gehanteerd kan worden, in welke omstandigheden de detentie wordt ondergaan en welke rechten de gedetineerden hebben, op deze zaken is meer licht geworpen door een aantal rechterlijke beslissingen. Het Appelfhof te Bloemfontein beschikte afwijzend op het beroep van Mrs. Lozija tegen de tweede arrestatie van haar man, onmiddellijk nadat hij zijn eerste 90 dagen had uitgezeten. Het Hooggerechtshof te Kaapstad had advocaat A.L. Sachs, die in totaal 168 dagen in detentie doorbracht, in het gelijk gesteld toen hij redelijke mate van lichaamsbeweging, literatuur en schrijfbehoeften eiste; de Staat ging in beroep, aanvoerende dat in 90-dagen detentie iemand geen privileges heeft en het Appelfhof handhaafde dit beroep met kosten. In praktijk is het zo dat 2x per dag een half uur wordt gelucht, op verzoek alleen de bijbel wordt verstrekt en geen schrijfbehoeften worden verschafft. Het duidelijkst kwam het karakter van de 90-dagen detentie naar voren in de zaak van Mevrouw Schermbrucker tegen de Staat (vide mijn brief van 25 augustus j.l. no. 4790/1035). Zij vroeg de rechter op grond van een uit het gevang gesmokkelde brief van haar gedetineerde man, de Staat te gelasten de tot nu toe op hem toegepaste methode van ondervraging te staken. Haar advocaat wilde Schermbrucker zelf als getuige oproepen. De advocaat die in dit geval voor de Staat optrad, G.P.C. Kotze S.C., stelde de positie van een 90-dagen gedetineerde uiterst duidelijk: "ik stel dat een 90-dagen gedetineerde in feite buiten het bereik van de gerechtshoven geplaatst is en onderworpen is aan een andere vorm van rechtspraak, de rechtspraak van de Minister van Justitie, de hoofdcommissaris van politie, politie-officiëren en tot op zekere hoogte een magistraat. Het hof heeft geen bevoegdheid te gelasten een 90-dagen gedetineerde te doen verschijnen". Kotze voegde eraan toe dat de wetgever niet harteloos was en daarom voorziening had gemaakt voor verplichte wekelijkse bezoeken van een magistraat aan een gedetineerde, die

zijn klachten aan hem kan openbaren. Rechter Snyman erkende de juistheid van deze stellingen en wees het verzoek af. Er moet op gewezen worden dat de magistraat in deze gevallen optreedt als staatsdienaar en niet als lid van de rechterlijke macht. Het blijft onduidelijk aan wie de magistraat over zijn bevindingen moet rapporteren en in hoeverre hij bevoegdheid heeft een wijziging in de behandeling van gedetineerden te effectueren. Het is ook bekend dat aan de verplichte wekelijkse bezoeken niet strikt de hand wordt gehouden.

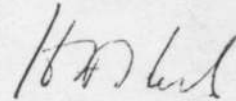
Advocaat Kotze had in de zaak Schermbrucker vs. de Staat ook gesteld dat de gedetineerde na afloop van zijn 90-dagen detentie, dus bij zijn vrijlating of vervolging, uiteraard het recht heeft de Staat aan te klagen wegens zijn behandeling. Toen tien blanke enkele weken geleden werden voorgeleid besliste een Johannesburgse magistraat dat hun beëdigde verklaringen over ondergane behandeling tijdens hun verhoor in 90-dagen detentie niet relevant waren en niet konden worden gehoord. In de genoemde brief van Schermbrucker komt een passage voor die zegt dat hij er op een bepaald moment aan dacht uit het raam te springen van de kamer waar hij verhoord werd. Twee weken geleden sprong een Indiër, Suliman Saloojee, na 65 dagen 90-dagen detentie, uit het raam van een kamer op de zevende verdieping van het gebouw waarin de politie te Johannesburg haar hoordkwartier heeft, dezelfde kamer waar Schermbrucker verhoord werd. Hij liep zware verwondingen op en stierf op weg naar het hospitaal. Er zijn nu tralies voor de ramen aangebracht.

Sinds het van kracht worden van de paragraaf hebben tenminste 49 gedetineerden klachten ingediend wegens mishandeling door politiemannen of cipiers. Het is bekend dat drie gedetineerden zelfmoord hebben gepleegd en dat er vijf zijn onderzocht door psychiaters of naar psychiatrische inrichtingen zijn overgebracht. Mishandeling van niet-blanke gedetineerden vindt ongetwijfeld op groter schaal en minder subtiel plaats dan van blanke gedetineerden. In bijna elk politiek proces komen daarvan tekenen aan de oppervlakte en het wordt als een gewone zaak beschouwd. Dikwijls werden hier elektrische schokken toegepast (zoals in de niet-politieke Bultfontein-zaak). Blanke mannen in 90-dagen detentie worden nu gedurende lange perioden staande verhoord. Drie beëdigde verklaringen die aan de pers zijn gegeven, spreken van perioden tussen 40 en 70 uur. De betrokkenen mogen zich niet begeven buiten een klein vierkant dat met krijt op de vloer is getrokken; wanneer zij het bewustzijn verliezen, worden zij met koud water weer bijgebracht.

De protesten tegen de wet gaan voort, met weinig hoop op succes. Men neemt reeds zijn toevlucht tot een compromis: het verzoek aan de Minister de omstandigheden van de detentie althans iets menselijker te maken. De minister herhaalde dat hij de paragraaf zodra mogelijk buiten werking zou stellen, legde er nogmaals de nadruk op dat de paragraaf "zo nodig binnen 15 minuten" weer operationeel kan worden en verklaarde dat de wereldopinie hem niet raakt.

Op de Lentedagviering van de Universiteit van Pretoria vertelde hij aan studenten het volgende verhaal dat glom van zelfverzekerdheid, maar misschien - een week na de zelfmoord van Suliman Saloojee - minder uitblonk door goede smaak: Enige tijd geleden was hier de bestseller "7 dagen bij de Silbersteins" verschenen en binnenkort zou nu "90 dagen bij de Vorsters" uitkomen. Het was hem nog niet bekend welke professor (toespeling op Pistorius en Marais) de auteur zou zijn. Groot gelach!

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

No. 5353/1175

Processen, sabotage en
arrestaties.

MIN. VAN BUITENLANDSE ZAKEN	
DIR. <i>DA M/AF</i>	VISIE
INGEK.	28 SEP. Pretoria, 25 september 1964.
F. 11036/64 A. no. 144979	
DOSSIER <i>911. 30 2d. Afrika</i>	

14064/3

(rasenprobleem)

In een derde, ditmaal kleiner, proces tegen van A.N.C.-activiteiten beschuldigde Bantoes is uitspraak gedaan. Ook deze mensen waren opgepakt in Oost-Kaapland, waar vooral bij Port Elizabeth en Oost-Londen het A.N.C. in de locaties een zeer substantiële aanhang heeft gehad en nog heeft. 8 Bantoes werden schuldig bevonden en veroordeeld tot gevangenisstraffen tussen 2½ en 5 jaar. Kort na het einde van het proces tegen de Umkonto-leiders te Pretoria (zie eerste alinea van mijn brief van 18 september j.l. no. 5204/1125) vonden in de uitgestrekte locaties bij Johannesburg twee, slechts ten dele geslaagde sabotagepogingen plaats in postkantoren, die waarschijnlijk kunnen worden gezien als wraakneming van Umkonto-cellen. Weliswaar zijn de sabotagepogingen de laatste maanden sterk afgenomen, doch wel-ingelichte bronnen verwachten binnen niet al te lange tijd wederom een grote, meer effectieve en meer dramatische opleving van sabotage-activiteiten tegen doelen zoals die in het verleden door Umkonto werden uitgestippeld. Het wachten schijnt te zijn op hergroepering der aanwezige krachten in samenwerking met saboteurs die buiten de grenzen der Republiek werden opgeleid en nu mogelijk geleidelijk aan terugkomen en ingezet zullen worden.

De uitspraak in het proces tegen de blanken Schoon en Thoms, beide lid van de Liberale Partij, en de Bantoe Ngubeni, luidde voor ieder van hen 12 jaar gevangenisstraf. Zij werden schuldig bevonden aan een sabotagepoging tegen een politiebureau in het centrum van Johannesburg. Er schijnt hier een vierde man, een zekere Round, bij betrokken te zijn geweest, die zich als agent provocateur had ingedrongen in de Liberale Partij, het initiatief nam tot de sabotage-actie en zelfs de explosieven verschaft. Deze zelfde Round is waarschijnlijk betrokken bij de ontvoering van Mevrouw Wentzel uit Swaziland. Voor zover bekend heeft de politie geen onderzoek ingesteld naar zijn aandeel in de sabotagepoging.

Zijne Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

..2

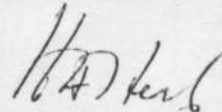
25.9.64.

De Britse autoriteiten hebben tot nu toe geen verdere stappen ondernomen i.v.m. bovengenoemde ontvoering: het zou hen aan voldoende bewijs ontbreken. Na het Zuidafrikaanse vonnis in de zaak betreffende de ontvoering van Dr. Abrahams uit Beetsjoeanaland, waarbij gesteld werd dat de wettige arrestatie door de Zuidafrikaanse politie het kardinale punt is en de omstandigheden waaronder de gearresteerde weer op Zuidafrikaans grondgebied raakte, er niet toe deden, ziet het er niet naar uit dat Mevrouw Wentzel in dit parallelle geval succes zal hebben met een beroep op de Zuidafrikaanse rechter. Wat betreft het geval Higgs vernam ik nog dat de Zuidafrikaanse regering Noord-Rhodesië om uitlevering heeft gevraagd nadat Higgs was teruggekeerd naar Lusaka, doch kort vóórdat hij vandaar naar Londen vertrok. Er schijnt overigens geen kans te bestaan dat de Engelsen Higgs zullen uitleveren aan Noord-Rhodesië op grond van een misdaad gepleegd in Zuid-Afrika. De hoofd-commissaris van politie heeft de juistheid van persberichten als zouden de auto's die gebruikt werden bij Higgs' ontvoering, Zuidafrikaans staatseigendom zijn, ten stelligste ontkend, maar nagelaten deze ontkenning te funderen.

X In de laatste weken zijn 11 lectoren en studenten van de Bantoe-universiteit Fort Hare voor ondervraging gearresteed. Enkele daarvan bevinden zich nog in arrest. De bekende advocaat A. Fischer Q.C. is eergisteren wederom gearresteed en de dag daarop voorgeleid op drie klachten onder de Suppression of Communism Act. Met hem werd gearresteed en voorgeleid Eli Weinberg, op dezelfde beschuldiging. Beiden hebben om vrijlating op borgtocht gevraagd, waarover heden zal worden beslist. De voorzitter van de Liberale Partij in Pretoria, Walter Hain, is zojuist een banning-order opgelegd, die hem beperkt tot het kanton Pretoria, verbiedt vergaderingen bij te wonen en daarmee zijn politieke activiteiten onmogelijk maakt.

Het proces tegen John Harris, die wordt verdacht van het plaatsen van de bom op het station in Johannesburg, is deze week begonnen. De Staat heeft reeds een aantal getuigen voorgeleid, waarvan sommige verklaarden dat zij op een herkenningparade Harris als de dader hadden uitgewezen. Een merkwaardige bijzonderheid is hierbij dat deze parade eerst op 1 september j.l., d.w.z. ruim 5 weken na de explosie, plaats vond, terwijl zowel Harris als deze getuigen steeds beschikbaar hadden gestaan. Het proces is nu verdaagd tot 12 oktober a.s. om de verdediging in staat te stellen zich voor te bereiden op het kruisverhoor.

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

AMBASSADE
DER NEDERLANDEN

Economische Afdeling

No. 1280/300

De zaak - Harris.

Nederlandse Zaken	
VISIE	
Pretoria, 5 maart 1965.	
DOCS	Agno. 24904

Handwritten: 116/11/64, 911.32, *Handwritten signature*

In de namiddag van 24 juli vorig jaar plaatste John Harris een zelf vervaardigde tijdbom in een koffer in de hal van het Centraal Station te Johannesburg. Het was spitsuur en bij de ontploffing werden een twintigtal mensen gewond. Een oude vrouw bezweek na enkele weken. Een jong meisje, ernstig verbrand, werd nu kortgeleden, als laatste, uit het ziekenhuis ontslagen.

Harris werd aangeklaagd wegens moord en sabotage, schuldig bevonden, en op 6 november in het Hooggerechtshof te Pretoria ter dood veroordeeld. Zijn advocaat had aangevoerd dat Harris manisch-depressief was, ten tijde van de aanslag in een manische extase verkeerde en niet toerekeningsvatbaar was. Dit was gebaseerd op de getuigenis à décharge van de eminente psychiater Professor Hurst. Rechter Ludorf wilde hier niet aan en aanvaarde de verklaring van de staatsgetuige Lloyd - voorheen nauw samenwerkend met Harris in de ondergrondse African Resistance Movement - dat Harris bij het beramen van zijn daad de mogelijkheid van levensverlies onder ogen had gezien. De rechter zag in Harris een "potentiële massamoordenaar" te straffen met "ophanging tot dat de dood intreedt". Wel stond hij een maand later beroep toe op het Hof te Bloemfontein.

Beroep werd uiteraard aangetekend en voornamelijk gegrond op het feit dat de verdediging zou hebben bewezen dat Harris ten tijde van de aanslag geestesziek was en niet kon onderscheiden tussen goed en kwaad. De zaak werd door het Hof van Beroep met voorrang behandeld en op 1 maart werd uitspraak gedaan. De president van het Hof, Steyn, en twee assessoren waren het eens dat Harris gelogen had over zijn geestestoestand op 24 juli en dat hij schuldig was. Het beroep werd afgewezen. Het doodvonnis moet nu nog bekrachtigd worden door het kabinet.

De laatste hoop van Harris is gevestigd op het effect van een verzoekschrift om begenadiging van zijn verdediging - en mogelijk zijn vrouw - aan de Staatspresident. Maar die hoop moet gering zijn.

De Ambassadeur,
voor deze,

Handwritten signature

(Mr. C.F. Stork)
Tweede Ambassadezetretaris.

Zijne Excellentie
De heer Minister van Buitenlandse Zaken,
te

's-GRAVENHAGE.

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

VERTROUWELIJK.

No. 1700/425

Een bezoek aan Luthuli.

MIN. VAN BUITENLANDSE ZAKEN	
DIR. <i>de Vries</i>	YISIE
INGEK.	3 APR. 1965
Fotono. 3857/65	Agno. 55469
DOSSIER 911.20 <i>Mad. M. de Vries</i>	

Kaapstad, 31 maart 1965.

Eén mijner medewerkers was onlangs in de gelegenheid een bezoek te brengen aan de gewezen leider van het in 1960 onwettig verklaarde African National Congress. Albert John Luthuli, nu 66 jaar oud, is thans toe aan zijn tweede vijfjarige periode van bewegings- en activiteitsbeperking hem opgelegd door de Minister van Justitie krachtens diens bevoegdheid in de Wet tot Onderdrukking van Communisme. De eerste termijn liep vorig jaar mei af en bij de vernieuwing van de maatregel werd het net nog aangehaald. Wel kan Luthuli zich nog begeven over de wegen en door de suikerriet-aanplantingen op het golvende gebied van het Groutville Missionary Reserve, 75 km ten noorden van Durban, maar het enige dorp daarin, Stanger, mag hij nu niet meer betreden. Stanger diende als ontmoetingsterrein voor zijn bezoekers die tot mei vorig jaar nog vrij veelvuldig waren. Van hen zijn te noemen Veldmaarschalk Montgomery, Professor G. Kuypers van de Vrije Universiteit, diplomaten, in Durban gevestigde consuls en journalisten als b.v. Dr. Hugo Portisch van de Wiener Kurier, die in een pas verschenen boek "Augenzeuge der Weltpolitik" (München, 1964) enkele bladzijden aan zijn bezoek wijdt en opmerkt "Von allen meinen Begegnungen in Afrika war diese mit Luthuli die stärkste und bewegendste. Ich glaubte, einen politischen Führer anzutreffen, und ich begegnete einem Weisen, einem Philosophen, einem Mann von hoher Bildung und Intelligenz". De S.A. Foundation, die bij de regering in een goede reuk staat, regelde vele van deze bezoeken voor haar gasten die hierom vroegen. Voor hen die van deze faciliteiten geen gebruik konden of wilden maken, trad een Indische prokureur in Stanger, E.V. Mohammed, lid van de Liberale Partij, als tussenpersoon op.

Gelijk bekend was Luthuli één der belangrijkste verdachten in het Hoogverraadproces van 1956-1961. Na de vrijspraak is hij niet weer in staat van beschuldiging gesteld (terwijl hij dus overigens in 1959 wel zijn eerste banning order ontving), óók niet na de uitspraak in het Rivonia-proces toen de rechter

Zijne Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

..2

vaststelde dat bij de koersverandering van het illegale A.N.C. in de richting van gewelddadig ondergronds verzet, Luthuli geraadpleegd moest zijn. Om opportuniteitsredenen werd de Nobelprijdrager ontzien, volgens dezelfde politiek die er tot nog toe voor terugdeinsde een internationaal bekende figuur als Alan Paton op dezelfde wijze vleugellam te maken als men het de mindere goden van de Liberale Partij hier dagelijks doet. Paton nam men slechts zijn paspoort af, maar Luthuli is zwart en dus, zo denkt de overheid, kan men hier wel een stap verder gaan, vandaar de verscherpte banning order voor hem en bovendien een banning order voor E.V. Mohammed.

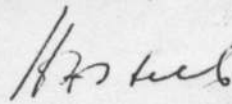
— Het is interessant de discriminatie in dit land aan het werk te zien in rechterlijke uitspraken zoals b.v. in een recente zaak tegen een echtpaar in Zuid-West dat een Ovambo-huisbediende doodtrapte, in stukken sneed en verbrandde: 10 jaar voor de man en 3 jaar voorwaardelijk voor de vrouw, terwijl, had de daad, kleurgewijs, vice versa plaatsgevonden, de schuldige zonder enige twijfel zou zijn opgehangen. Het is, anderzijds, echter ook goed oog te hebben voor het verschil in benadering dat tot uiting komt wanneer er veel te doen is over de 100 blanken die in 90 dagen detentie zaten en maar weinig over de 1000 niet-blanken, wanneer er petities worden ingediend om gratie voor Harris en men van de om politieke misdaden ter dood veroordeelde zwarten zelfs de namen niet kent, wanneer het proces tegen 14 blanke communisten in Johannesburg dagelijks enige krantenkolommen vult en de steeds nieuwe massa-processen in en buiten Port Elizabeth tegen zwarten beticht van A.N.C.-activiteiten, de kranten zelfs niet halen. Een parallel met de wereldbelangstelling voor Carlson en zijn blanke lotgenoten en de wereld-onbekendheid met de vele malen grotere dodencijfers onder de zwarten dringt zich op. — De functie van E.V. Mohammed werd tijdelijk en gedeeltelijk overgenomen door een lid van de American Board Mission te Durban, maar het is wel zeker dat de overheid in belangrijke mate haar doel bereikte: isolering van Luthuli zonder gevangenisstraf. Het komt mij ook niet waarschijnlijk voor dat de S.A. Foundation nu nog bemiddelend optreedt. Bovendien is de Amerikaan thans zijn vergunning ontnomen die hem toegang gaf tot het Groutville Reserve. Alle post geadresseerd aan Chief (zoals hij gemeenlijk wordt genoemd) wordt schaamteloos gecensureerd, maar de Amerikaanse Consul-Generaal te Durban weet hem althans zo nu en dan van recente onschuldige lectuur als Life en Time te voorzien.

De indruk die Luthuli op mijn medewerker maakte was dan ook zeker die van een afgezonderd man, weliswaar sterk en geïntegreerd, maar hunkerend naar nieuws van en contact met de buitenwereld. Dit laatste in ruime zin: Portisch werd hierdoor getroffen en mijn medewerker, wiens bezoek samenviel met dat van twee Amerikaanse missionarissen uit Zuid-Rhodesië, viel het op welk een belang hij stelde in de recente ontwikkelingen in laatstgenoemd land. De verontrustende berichten van enige tijd terug over zijn gezondheid lijken onjuist, alleen het vermogen van één zijner ogen is zichtbaar slecht.

Chief is een goede luisteraar en in zijn spreken komen zijn christelijke gezindheid en politieke gematigdheid tot uiting. Zijn antwoorden en reacties zijn wel bedachtzaam maar steeds direct en terzake. Uiteraard gingen de gesprekken tijdens dit bezoek, dat anderhalf uur duurde, niet zeer diep en eigenlijk kan men ook, zelfs van Luthuli, geen opzienbarende onthullingen of nieuwe gegevens over de toestand in dit land verwachten. Toen mijn medewerker vertelde dat hij Mandela in het Rivonia-proces zijn bekende verklaring had horen afleggen zei hij: He stated the facts of our situation. Betreffende samenwerking met communisten verwees hij naar wat Mandela daarover gezegd had: hun hulp werd en wordt zonder aarzelen, maar met open ogen, aanvaard, doch na het bereiken van het gemeenschappelijke doel: het uitroeien van alle discriminatie op grond van ras of kleur, zouden hun wegen onverbiddeijk uiteengaan. Hij was bijzonder uitgesproken vóór het toepassen van sancties tegen zijn land, erkende dat de zwarte bevolking daardoor het eerst getroffen zou worden, maar zei dat een verscherpt lijden onontkoombaar was alvorens de vrijheid te veroveren. Tekenend voor zijn verdraagzaamheid was de waarderung die hij toonde voor die blanke Zuid-Afrikanen die weliswaar de doelstellingen van het A.N.C. niet onderschrijven, maar toch aan de z.i. goede zijde van de scheidslijn staan, zoals enkele kerkelijke leiders en Progressieven als Helen Suzman en zelfs Professor Pistorius.

Bij het einde deed hij zijn vier blanke bezoekers uitgeleide uit de pastorie van de zwarte geestelijke van de Congregational Church waar het gesprek plaatsvond. Hij ging mee tot aan de auto en woof hen na. Een, ondanks alles, niet verbitterd man.

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

AMBASSADE VAN HET KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

ROYAL NETHERLANDS
EMBASSY

B. L. BUITENLANDSE 2	
2. DHM/HF	VISIE
22 APR. 1965	
F 4443/65 Agno. 6.9.250	
91130 Ad Opheus	

No. 1935/472

Kaapstad, 8 april 1965.

Rassensprok.

De executie van John Harris.

"As far as he was concerned he was not joining a mass movement, he was not a politician seeking to further his personal position. He was, my Lord, an idealist acting not on his own behalf but on behalf of others against what he sincerely believed to be an unjust form of government. Apart from the easing of his own sense of guilt, he himself stood to gain nothing from his actions. My Lord it is in my submission not an immoral thing to desire for others freedom of opportunity and a release from poverty. The motive, my Lord, cannot be criticised, it is the means and not the motive which is at fault."

Het bovenstaande werd uitgesproken in het pleidooi voor de A.R.M.-saboteur, de 24-jarige journalist Hugh Lewin, voordat de rechter hem in oktober vorig jaar tot 7 jaar gevangenisstraf veroordeelde. Hetzelfde zou evenwel kunnen slaan op de enkele jaren oudere leraar John Harris, die de eerste blanke is die een daad, voortvloeiend uit zijn felle gezindheid tegen het nationalistische regime, met de dood heeft moeten bekopen.

Vandaag een week geleden, om half zes in de ochtend, betrad John Harris de executiekamer van de Centrale Gevangenis te Pretoria. Op zijn lippen had hij het lied "We shall overcome" van de Amerikaanse Freedomriders. Hij nam beheerst afscheid van zijn bewakers en zijn beul en werd opgehangen. Volgens de laatst beschikbare cijfers is in de jaren van 1960-63 de galg in deze gevangenis 396x gebruikt, voor de gehele bevolking van Zuid-Afrika een ratio die 60x hoger ligt dan in de Verenigde Staten en 100x hoger dan die in Engeland over dezelfde periode.

Zijne Excellentie
de heer Minister van Buitenlandse Zaken
te
's-GRAVENHAGE.

Met de dood van Harris is een einde gekomen aan het drama dat tot opvoering kwam met het plaatsen van de bom op het Centraal station te Johannesburg op 24 juli 1964 en waarover ik Uwe Excellentie reeds eerder mocht rapporteren. Te elfder ure ingediende petitie aan de Staatspresident, ondertekend door vele honderden, waaronder een aantal kerkelijke leiders, de persoonlijke interventie van het parlamentslid Mevrouw Suzman bij de Minister van Justitie en een laatste persoonlijke bede om genade aan Minister Vorster van de vrouw van Harris, hebben de bijkans onvermijdelijke afloop van deze 8 maanden durende geschiedenis niet kunnen voorkomen. Over het voorspel van het drama wil ik tenslotte nog aan het woord laten Ann Harris, de echtgenote, uit een nu verschenen interview:

"In 1960 John and I went to England, and he began studying at Oxford. We had saved enough for this, and I took a job to provide for our living expenses. Then I found that I was pregnant, and that was the end of our plans for John's studies. We could have stayed in England, but we wanted to come back to South Africa. John felt very strongly about the political situation in South Africa, and he wanted to take an active part and try to change things.

Within the first week of our return, John became active in the Liberal Party. By 1962 he was serving on the executive and the national committee of the Liberal Party. In 1963 John learned of the newly-formed South African Non-Racial Olympics Committee (SANROC) and immediately he felt he might be able to do valuable work there to bring about a change in attitude among White South Africans. He was made vice-chairman of the organisation, and in this capacity visited the Olympic Games heads in Rome, Lausanne and London. In September, 1963, he was prevented, at the last moment, from going to the Baden-Baden meeting of the International Olympics Committee, and last year he was served with banning orders.

John felt terribly deeply about the situation in South Africa. He felt passionately that he must fight for what he believed to be justice, and he gave his time and energy and everything he had towards this. Because I had known him for so long he was, to me, just John. When I was called to give evidence during his case, I found it difficult to look at him coldly and logically. Yes, he was moody and often became deeply depressed. He had a bad temper and at times this made me cry. But, when I had to get up in court and dissect his personality, it was a terribly difficult thing to do because to me he was just John, the complete and familiar personality - the man I had loved and married.

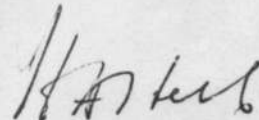
I know, without doubt, that my husband did not mean to kill or to injure anyone by his action at the Johannesburg station on July 24. He saw it as a gesture to startle and alert people to what he felt was an intolerable situation

in this country. In the past months he expressed deep regret to me at the death and injury he had caused. One of the things that relieved his mind enormously at the end was when he learnt that a priest had seen one of the affected families and had been able to ease some of the bitterness they felt. John did not plan things to turn out as they did. He told me repeatedly that he had meant this as a demonstration, and that he could not understand why everything had gone wrong.

One must realise that, at the time, John was under immense pressure. He felt that all other avenues of protest were closed to him. He had been banned, which meant that he had to give up his work with SANROC and his membership of the Liberal Party. He had seen his friends and colleagues, one after the other, banned, arrested and fleeing from the country. Dennis Brutus, the Coloured teacher who was chairman of SANROC, fled to Swaziland and was arrested by the Portuguese police at the border and handed over to the South African Police. He was shot while attempting to escape the police in Johannesburg. This upset John terribly. John now saw himself as standing alone. All the other people he had been involved with were in jail or had fled. I think he felt, in this position, that he could not remain silent. . . . And now John is dead".

Onder het wakend oog van de Special Branch en geuniformeerde gevangenisbewaarders werd twee uur na de executie op de Algemene Begraafplaats te Pretoria een korte crematiedienst gehouden, geleid door de 15-jarige Peter Hain, zoon van de ex-voorzitter van de Liberale Partij te Pretoria, aan wie als "banned person" een spreekverbod is opgelegd. Na een inleiding werd gelezen het sonnet "True love" van Shakespeare, de bekende passage "No man is an island, entire in itself...." van John Donne en Prediker 3: 1 - 8. De schare van 30 à 40 aanwezigen van verschillend ras en kleur besloot de dienst met het zingen van hetzelfde "We shall overcome".

De Ambassadeur,



(Mr. H.A. Helb)

Foto omslag Procureur Joel Joffe (met bril) verlaat het Hooggerechtshof in Pretoria na aanvang van het Rivoniaproces.
Foto gepubliceerd in The Star d.d. 29.10.1963, afkomstig uit het knipsel-archief van Coen Stork.
De blanke man linksboven (achterzijde omslag) is luitenant Van Wijk van de Special Branch.

Realisatie Carla Boomkens © Amsterdam, 2016
Druk EZbook - Blaricum
Oplage 15 exemplaren